

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

750 Ft

Hamar Zsolt

Zempléni Művészeti Napok

Hangtechnikai rovat

Marton Éva

Murray Perahia

Muzsikás és Sebestyén Márta

Cassandra Wilson

2002. nyár

A zene örömet ad

A koncert élményt ad

A Matáv hozzáad

A Matáv a magyar kulturális élet kiemelkedő támogatójaként egyre többet tesz azért, hogy a művészet örök értékei

www.mata.v.hu

Énvt ad

mindenki számára elérhető
legyenek. Koncertek, zenekarok,
színpadi művek és előadók
támogatásával bizonyítjuk,

hogy a komolyzene ügyét nem
lehet elég komolyan venni.

• *matáv*

a szavakon túl

24 Augusztusban ismét megrendezik a Zempléni Művészeti Napokat, amelynek házigazdája és főszereplője a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Rolla János szerint „sok múlik az emberi tényezőn”.

32 A Földvári Napok idei rendezvénysorozata Szóllósy András életműve előtt tiszteleg. A példamutatás étosza címmel Wilhelm András elemzi a nyolcvanegy esztendő komponista művészetét.

20 Hamar Zsoltot, a Nemzeti Filharmonikusok első állandó karmesterét, a Pécsi Szimfonikus Zenekar vezetőjét pályafutásának eddigi állomásairól és küldetésüdatáról faggattuk

14 Tokody Ilona (képünkön Luciano Pavarotti társaságában) a bécsi Staatsoperről, a londoni Covent Gardenről és itáliai élményeiről mesél

Zenés színház 6.

Operaláz Keleten – Miskolci Nemzetközi Operafesztivál ...6.
Vasorrú bábától Elektraig – Marton Éva portréja.....8.

Régi rajongója vagyok...

Lauritz Melchior, az eszményi tenor 10.

Új század új hangjai

Emily Pulley – lírai szoprán a magasban 11.

Kritika

Richard Wagner tartozása (Wagner: Tannhäuser) 12.
Giuseppe Verdi: A trubadúr 13.

A királynők királynője – teljessé vált
Edita Gruberova Donizetti-sorozata 13.

Hírünk a világban

Tokody Ilona Carrerasról, Domingóról, Götz Friedrichről, Pavarottiról és Juan Ponsról 14.

Európai zenefővárosok

Komolytalan komolyzene Prágában
Jazz a sör városában 16.

Mélyvonások magas színvonalon – A Budapesti Csellóegyüttes ötödik születésnapja..... 18.

50 A Muzsikás együttes 1973-ban alakult, s azóta bejárták a világot, öt kontinens közönségével ismertették meg az autentikus magyar népzénet. Egy sikertörténet képei a Gramofon Galériában.

60 Cassandra Wilson olvassa az égi jeleket. Eddig is tudtuk, hogy az újhoid leánya, de Belly of the Sun című CD-jét hallgatva megtapasztalhatjuk, hogy a Nappal is különleges viszonyban van

Címlapsztori

„Álmodni sem mertem ilyen szép életet!” – Hamar Zsolt dirigálásról, szakmai állomásokról és küldetésstudatról.....20.

Zempléni

Művészeti Napok22.

A bor, a költészet és a muzsika évszázadai Zemplénben.....22.

„Nagyon sok múlik az emberi tényezőn” – Rolla János a Liszt Ferenc Kamarazenekar négy évtizedéről..... 24.

Programajánló: Virtuóz és lírai zenei körutazás (Massimiliano Motterle), A hangszerek Királya és királynője (Király Csaba), Zongoraversenybe sűrített drámaiság (Elena Bashkirova), Vendégművészek a Musashino Akadémiáról, Kifinomult kamarajazz sztárokkal (Budapest Four Jazz Quartet), Harmonika-gála (Tabányi Mihály és zenekara), Igrickek meséi felnőtteknek (Gryllus Vilmos és Dániel), Komolyzene-szerzők könnyű darabjai (Kék Duna Szalonzenekar), Szó-kép-zene-színház.....26.

„Bartók - Új zene” – Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál Szombathelyen.....31.

A példamutatás étosza – Szöllősy András életműve.....32.

Haydn-fesztiválok Eszterházában..... 33.

A zene azé, aki „megműveli” – Frankfurti Zenei Vásár.....34.

Kritika – Klasszikus36

Gramofon Galéria

A Muzsikás együttes története képekben.....50.

Kritika – Világzene52.

Beszélgetés Sebő Ferencsel52.

Magyar népzenei körkép.....53.

Crossover buborék 56.

Spanyol hangulat fuvolával – Horgas Eszter arcai III.....57.

Kritika – Jazz58.

Arccal a jövő felé: huszonötödik születésnapját ünnepli a Telarc – Interjú Jacques Loussier zongoraművésszel és Adrian Milsszel, a Telarc értékesítési igazgatójával58.

GramofonHANG69.

A rovat részletes tartalomjegyzéke a 69. oldalon található

Az évről évre egyre jobban fejlődő kelet-magyarországi régió kulturális szempontból is lassan elnyeri azt a megbecsülést, amely tájainak emlékhelyeinél, gazdag hagyományainál fogva megilleti. A nyár fesztiváljai közül egyik jeles esemény a június 14. és 23. között, idén másodszorra megrendezésre kerülő miskolci Bartók + ... operafesztivál, melynek fókuszában ezúttal Puccini életműve áll.

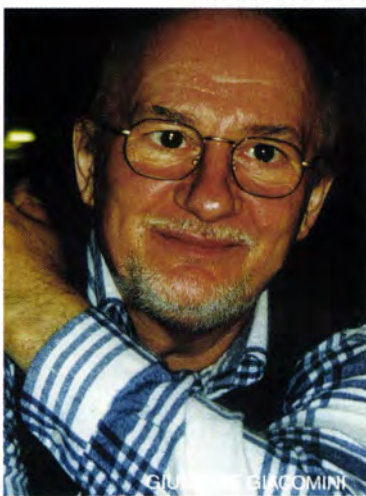
Miskolcnak igen rosszul állt az „ipar fellegvára” minősítés, bár az tény, hogy a nagyipar magyarországi megjelenésétől a megélhetést a bányászat, vasipar adta. Ám az Avas alján évszázados hagyománya volt a különféle iskolakultúrának, a művészetnek, itt épült a mai határon belül az első kőszínház, itt fejezte be kalandos életét a magyar nyelvű színjátszás legendás alakja, Déryné Széppataki Róza. Ma az ország egyik legnagyobb univerzitásán, a Miskolci Egyetemen nemcsak gazdaságtannal, hanem nyelvészettel, zenével is foglalkozhatnak a hallgatók. A Bükk közeli fennsíkja, az ősember lányomat őrző erdei ösvények, a pisztrángos Garadna, a gyógyforrások megannyi élvezetes időtöltést kínálnak az erre járóknak. Már rég idegenforgalmi paradicsom centruma lehetne Miskolc, ha előbb ébrednek a

szakemberek. A művészek, a színházi emberek azonban időben riadót fújnak, s tavaly óta lehet hozzájuk csatlakozni.

Sztárenekesek, jövődi csillagok

A Miskolci Nemzeti Színház, amely a prózai mellé operatársulatot szervezett, most éppen a táncgatozat „üzemszerűvé tételén” fáradozik. A szezon hagyományos idejében a felújított épületben, a Játékszínben, a Kamaraszínházban és a Csamokban várja a publikumot. A Nyári Színházban rendre meghosszabbítják az évadot. Ám ennyivel sem érték be: létrejött egy önálló közhasznú társaság, amely egy hazai, de szándékuk szerint regionális és európai jelentőségű operafesztivált alapított tavaly. Az alapelv, hogy a fesztivál

megkülönböztethető legyen az egyre üzletibb szellemű „vegyes vágottaktól”. Itt Bartók munkássága és főként szellemisége képviseli az állandóságot, jóllehet, a zeneszerző mindössze egyetlen operát és két táncjátékot komponált. Ám kortársaira és követőire olyan rendkívüli hatással volt, műveiben még mindig annyi a megértésre váró momentum, hogy hosszú esztendőkre szóló programot kínál a fesztiválnak. Mellé minden évben egy másik géniust társítanak, tavaly kézenfekvő volt, hogy halála századik évfordulóján Verdi és művei kerüljenek fókuszba. Idén a másik népszerű itáliai mester, Giacomo Puccini alkotásai lesznek műsoron. Nem évforduló, hanem a lehetőségek gazdagsága indokolja a választást, sztárenekesek és a jövődi csillagok vonulathatók föl, befutott

GIACOMINI

www.operafesztival.hu

A ZENE VÁROST ÉPÍT. OPERAMI!

Bartók + Puccini

2002
június 14-23.

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál
International Opera Festival Miskolc, Hungary

Tel.: +36 46 509 407, Fax: +36 46 509 408, e-mail: operami@axelero.hu

Magyar Lezeripari Szövetség

Gazdálkodási partner: NÉPSZAVA SUGO 168.000 Mezzo
 Támogatás: Magyar Állam Operaház és Színház Igazgatóság
 NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA
 Szponzor: szirva.net ouno
 Partner: Magyar Állam Operaház és Színház Igazgatóság

művészek és kevésbé gyakorlott tehetségek mutatkozhatnak be a nemzetközi publikumnak. A fesztivál a Nyári Színházban parádésan indul. Bartók operáját, A kékszakállú herceg várát két olyan magyar énekes szólaltatja meg, akik Judit és a herceg szólamával a legmárkásabb operaszínpadokon tolmácsolták a művet: Komlósi Il-dikó és Polgár László. Kettőjük intenzitása olyan erős a pódiumon is, hogy az ember, amíg élvezi az előadást, hajlamos azt mondani: főleg minden szcenizálás. A taps után persze kijózanodik, és várja, hogy megismerkedjen egy különös helyszínen egy furcsa vízióval: a Miskolci Nemzeti Színház igazgató-főrendezője egy héttel később viszi színre a darabot az Aggteleki Cseppkőbarlangban Kertész Marcellával Judit és Rác Istvánnal a herceg szerepében. De hallható még két Kékszakállú-produkció, az egyiket rendezőként Kesselyák Gergely jegyzi. A karmester az évad végéig még a miskolci színház zeneigazgatója, a Rigolettó és A szerelmi bájital után itt ez a harmadik rendezése. A Nyári Színházban a június 16-iki előadáson a Danubia Ifjúsági Szimfonikus Zenekar játszik. A herceget a kitűnő román énekes, Lionel Pantea személyesíti meg, Judit Gémes Katalin lesz. 22-én este pedig a Diósgyőri Vár falai közt kérdezi Judit – Lukin Márta – a Kékszakállú – Horváth Ádám. A Miskolci Szimfonikus Zenekart ezúttal Oberfrank Péter vezényli. Az együttes a nyitóműsorban is föllép, amelynek második felében Tokody Ilona Puccini-áriákat illetve -kettősöket énekel Giuseppe Giacomini-vel. Az olasz tenorista Londonban, Bécsben, Milánóban, New Yorkban, Tokióban egyaránt elismert művész. Elsősorban olasz operákban lép föl, volt Rada-mes és Otello, Kalaf és Cavaradossi. Idén hosszú ideig vendégszerepelt északon, Helsinkiben a Ramerretz énekelte A nyugat lányában és kivételesen egy francia hőst, a Carmen Don Joséját. Ramón Vargas szintén napjaink sztárjai közé tartozik, a mexikói énekes karrierje a '80-as évek végén Bécsben bontakozott ki igazán, majd vendégszerepelt a világ valamennyi jelentős operaházában. Vargas most mutatkozik be Magyarországon, a Bohémélet Rodolphe-ját éneklő június 15-én este. A miskolci repertoár Bohémélet- és Tosca-produkciója több vendéget is fogad. A Tosca címszerepét például a kárpátaljai magyar énekesnő, Georgina von Benza alakítja. Jean Ranzescu rendezésében mutatja be a Bukaresti Nemzeti Opera a Pillangósiasszonyt, a Szófiai Nemzeti Opera pedig a Turandotot játssza. Kalaf

szólamát Boiko Zvetanov tolmácsolja, a bolgár tenorista az utóbbi öt esztendőben a világhírók csapatát erősíti. Madridban és Berlinben éppoly szívesen foglalkoztatják, mint Zürichben vagy Perth-ben. Izgalmas estét ígér a Szegedi Nemzeti Színház vendégátéka, június 21-én Puccini Triptichon-ját adják elő, Kovalik Balázs ötletgazdag rendezésében.

Kiegészítő programok

Kamarazenei estek, elméleti előadások és táncestek gazdagítják a fesztivál napjait. Lesznek továbbá gyakorlati bemutatók, arról, hogy egy-egy drámai szituáció ábrázolása milyen sokféle módon képzelhető el a rendező által. Vetítik Gaál István filmjét, a Bartók Béla életútját költői képekkel bemutató háromrészes dokumentumot. A zene mint művészet homogenitását igazolja, de

RAMÓN VARGAS
(Fotók: promóció)

a stílus változatosságát mutatja a június 15-i jazzkoncert, amelynek egyik részében Puccini-, a másikban természetesen Bartók-témák variációi hangzanak el. Vukán György, Gianni Lenoci, Giorgio Gaslini zenei ötleteit a Budapest Jazz Orchestra kelti életre. Tavaly alig ismert Verdi-románcok szólaltak meg a fesztiválon, idén a Puccini-oeuvre-nek ezzel az ugyancsak kevésbé felfedezett részével ismerteti meg a közönséget Fránkó Tünde és Fekete Attila, Marco De Prosperis zongorakíséretével. Június 22-én elhangzik Puccini egyházzenei alkotása, a Messa di Gloria, szólisták: Gregor József és Gulyás Dénes. Azután 23-án galaesttel illetve ballal zárul a program, többek között Rost Andrea és a Puccini- és Verdi-szerepekben ünnepelet amerikai énekesnő, Michèle Crider a hangverseny közreműködője.

Albert Mária

Müller Péter Sziámi, a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál főszervezője reális esélyt lát arra, hogy a fesztiválnak köszönhetően Miskolc néhány éven belül felkerüljön Európa kulturális térképére.

Müller Péter Sziámi korábban – saját zenekara, a Sziámi mellett – az elsősorban fiatalokat érintő, nagy tömegeket megmozgató Sziget Fesztivál kitalálójaként vált ismertté. Az opera azonban teljesen más műfaj, konzervatív közönséggel, több évszázados hagyományokkal. Sokan merésznek tartják, hogy mégis belevágott. – „Ahogyan egykor a Sziget Fesztivál szinte magától született meg, úgy a Miskolci Operafesztivál is személyes ambícióktól mentes, ha úgy tetszik, alulról építkező rendezvény – mondja. – Maga az őtől a '90-es évek közepéről való: amikor rendezőként először dolgoztam Miskolcon, rá-néztem az akkor újjáépített Nemzeti Színházra, és azt mondtam Hegyi Árpád Julocsa igazgatónak, hogy ez egy európai léptékű fesztiválközpont, s Miskolc igazi fesztiválváros lehetne. Az alapkonceptió az volt, hogy legyen a világon egy olyan hely, ahol minden évben eljuttassák Bartók mindhárom színpadi művét legalább egy-egy jelentős előadásban. Felfelülül szükségesnek tartottuk, hogy egy szervező csapat kizárólag a fesztivállal foglalkozzon – magyarazza a fesztivál hátterét. – Ezért nem lehet a fesztivált színházi keretek között megvalósítani, de ugyanakkor magánvállalkozásban sem akartam csinálni, így a legjobb forma a városi tulajdonú kft. Evekig próbáltuk meggyőzni a képviselő-testület és a megyei közgyűlés tagjait, s végül sikerült. Szeretnénk bebizonyítani, hogy az ország harmadik legnagyobb város kulturális szempontból lényegesen erősebb, mint azt sokan gondolnák.”

„Szeretnénk tehát állandó munkahelyet teremteni azoknak az embereknek, akik most a kft.-nél dolgoznak – folytatja a gondolatsort Sziámi. – Ez csak akkor lehetséges, ha összefogunk a régió más kulturális intézményeivel, és megmozdítjuk az idegenforgalmat is. Jó lenne, ha egy-két év múlva már tömegesen jönnének Miskolcra és környékére a turisták, akiket a kulturális programok mellett a to-kaji borútra vagy egy izgalmas lovas túrá-ra is el lehetne vinni.”

A Lónyay utcai általános iskola áldott emlékéü vénkis-asszony tanárnője komolyan vette az intelmet, miszerint legyen a zene, sőt a művészet mindenkié. Énekkart szervezett – ebből kimaradni szégyenletes büntetés volt. Operákat tanított be, operabázi táncosnő bűgával koreográfiát készíttetett, hogy a tornyos, neogót központi zálogház színháztermében az izgatott gyereksereg Pol-dini Ede Vasorrú bába című gyermekoperájával ör-vendeztesse meg a nem teljesen elfogulatlan publikumot. A nevesincs ferencvárosi iskolában kapták jónébbányan az első ösztönzést, hogy olyan hivatást válasszanak, amellyel mások boldogságát, épülését szolgálják. A lelkes amatőrök köréből elismert zenetudós, balerina, világlágyáró kórus szopránja, vígszínházi színésznő és nemzetközi operaszászár nőlt ki.

Az utóbbi – Marton Éva – azután a Magyar Rádió Gyermekkorúában folytatta tanulmányait, majd a budapesti Zeneakadémián szerzett diplomát, ezután rövid tanulmányutakat tett Stuttgartban. A pályakezdő énekesnő kimagasló képességei föltűntek itthon és hamarosan külföldön is. Még csak az Operaház ösztöndíjasa volt, s a Színészkirálynét énekelte Szokolay Sándor Hamletjében – 1968 októberében fantasztikus csapattal lépett színre: Házy, Komlóssy, Palcsó, Andor, Faragó, Szőnyi voltak a produkció szereplői. Egy hónappal később Rimszkij-Korsakov Aranykakasában Semaha királynőjét alakította, majd Freiát énekelte A Rajna kincsében, aztán a mennyei hangot a Don Carlosban, s megkapta a Manon Lescaut címszerepét is. A következő három budapesti évad is jó szerepeket hozott, a koldusszasszonyt Petrovics operájában, a Bűn és bűnhődésben, az egyik walkürt, a Rodelinda címszerepét, a barokk hösnő után egy bécsi klasszikust, a grófnét a Figaró házasságában. A Tosca címszerepével folytatódott hazai pályafutása, amely a Simone Boccanegra Amélie-jával, és a cigánybáró Szaffijával egészült ki, és az Anyegin Tatjánájával zárult. A Margitszigeti Szabadtéri Színpadon ebben az időben még komoly operabemutatókkal kápráztatták el a nagydémüt. Verdi Attilájának Odabellájára Lamberto Gardelli szemelte ki a fiatal szopránt, aki közben megjárta a Frankfurti Operát és a firenzei Maggio Musicalét is, Christoph von Dohnányi, Riccardo Muti is főszerepekre hívta. 1973-ban a Bécsi Staatsoperből indult nemzetközi karrierje, 1976-ban már a New York-i Metropolitan Operában lépett föl, itt a nürnbergi mesterdalnokok Éváját alakította. Az éneklés az ötvenes-hatvanas években jobban kötődött a nyelvhez, mint manapság, kevés volt az eredeti szövegű előadás. Marton nemzedéke azonban már azzal a kihívással is szembekerült, hogy az olasz műveket olaszul, a németeket németül illett megszólaltatni. De nemcsak ez volt plusz feladat, hanem az is, hogy a zenedrámákat életre is kellett kelteni. Marton Évában megvolt a kéz-

ség, hogy a biztos és módszeresen fejlesztett zenei alapra nagyszabású figurákat építsen. Különlegesen izgalmasakat és hiteleseket. Az énekesnő erős egyéniség: „Utánozni nem utánoztam soha senkit, így példaképem sincs. A színpadon nem akarok és nem is tudok mást adni, mint saját magamat” – nyilatkozta két évvel ezelőtt, ugyancsak a Gramofonnak (2000. december).

Verdi- és Puccini-hösnök, a karcsúbb Wagner-herionák karakterizálták pályája első harmadát, azután sorra jöttek a súlyosabb, bonyolultabb szövegek, Richard Strauss művei, valamint a veristák és persze Judit, Bartók egyetlen operájának titokzatos asszonya. Bayreuthban a megbecsült sztárok között szerepelt az évkönyvekben. Salzburgban mint a Fidelio egyik legjobb Leonórája, illetve mint Az árnyéknélküli asszony császárnéja került be a játékok krónikájába. Hogy mikor mennyit vállalt, abban józanul döntött – ez az egyik titka annak, hogy szédítő távolságokat beutazva, az időzónákat gyakran átlépve is megőrizte orgánumának erejét. Akadtak feladatok, amelyek egybevágtak valódi életkorával, de nem harmonizáltak a hang állapotával. Inkább várt velük néhány évet, ezek közt tartja számon például A walkür Sieglindéjét. És voltak, amelyek a lehető legjobb pillanatban szólították meg, mint például a Turandot címszerepe. A császárlányt 1983 óta kedveli, akkor énekelte először, Bécsben. Azóta bejárta vele a nagyvilágot a veronai arenától és a

Milánói Scalától Barcelonán át a Met színpadáig, az opera videóváltozata három olyan kiadásban is föllelhető, amelyen Marton személyesíti meg Turandotot. Szívesen dolgozott vele fantáziadús, komoly rendezők, hiszen nemcsak nagy énekesse, nagy játékosse is lett az évek folyamán.

Verdi Trubadúrjának Leonóráját, Ponchielli Giocondáját, az Andrea Chenier Madalénáját valamint több Wagner-operát is rögzítettek vele. Strauss Elektraja és Az árnyéknélküli asszony ugyancsak képszalagra került. Az elmúlt hetekben a Deutsche Operben ismét a tragikus királynőt, Elektrát énekelte, a berlini színház Ernst Schröder elképzelését valósította meg, az előadásokat Marc Albrecht vezényelte. Itthon elkészült a Bánk bánból készült operafilm, ebben Gertrudis híreshirdet alakját teremti újjá. A következő szezonban Japánba utazik, hogy a távol-

keleti szigetország közönsége megismerhesse Turandot alakítását. Am új szerepre is készül: Isaac Albeniz spanyol zeneszerző és zongoraművész operaritkaságában Morgan le Fay-t személyesíti meg. A madridi Opera Real az Artúr királyról szóló befejezetlen trilogia Merlin című darabját mutatja be egy esztendő múlva, mégpedig John Dew számos meglepetést ígérő rendezésében.

Korábban arról beszélt az énekesnő, hogy a saját pályáját még nyitottnak érzi, ezért csak nagyon ritkán adódik ideje, hogy mesterleckéket adjon. Nos, idén a miskolci nemzetközi operafesztiválon áriaestje után egy rövid kurzussal is részt vesz a Bartók + Puccini programjaiban Marton Éva. A naptárába pedig már bejegyezte a következő, a 2003-as fesztivált is, akkor A kékszakállú herceg vára megunthatatlan, minden előadással új kérdéseket föltéve Judit-ját formálja meg.

Albert Mária

Marton Éva Gertrudis jelmezében

(Fotó: promocio)

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

Lauritz Melchior, az eszményi tenor

(1890. március 20. – 1973. március 19.)

*Furcsa fintora a véletlennek, hogy a XX. század leg-
szébb bangú olasz lírai tenorja, Gigli és eszményi Wag-
ner-bőse, Melchior egyazon napon születtek. Igaz, Re-
canati nem esik oly messze Koppenbágától, mint az ő
emberi-művészi egyéniségük a másiktól. Megszorítás
nélküli felsőfokú minősítést nem szívesen bangoztatok,
de az itt alkalmazott kitétel bizonyosan nem talál ellen-
vetésre: szakma és szakírók, gyűjtők és hallgatók máig
Melchiort tartják minden idők legnagyobb Wagner-te-
noristájának! (Egy szakértő szerint a kategóriában so-
hasem működött egyszerre bat kitűnőség a világon...*

Ma három is allg.)

Melchior dinamikus, pozitív egyéniség volt. Baritonális színű, de egész terjedelmében egységes és nagy volumenű hangja, ha kellett, bársonyos melegséggel, máskor acélosan csengve, mindig férfias, átütő erővel szólalt meg, a magasságokban egy arany trombita fényével vetekedve. E ragyogás megrészegítette közönségét, míg a befelé forduló monológok mezza vocéja áhítatot keltett (például a Parsifalban) vagy elrövidülten közvetítette Tristan látomásait. A hatalmas termethez páratlan állóképesség járult. Melchior 23 éves korában mint baritonista debütált, hivatalosan 1918-ban váltott át tenorra, s nyomban a Tannhäuser címszerepében tűnt ki. Hetvenedik születésnapján még bámulatba ejtette a publikumot A walkür I. felvonásának koncertelőadásán!

Mindenekelőtt az orgánium volt „kopásálló” és technikai biztonsága sziklaszilárd. Hangszépsége és igazi tónusgazdagsága mellett megvolt benne a drámai dikció iránti alázat, amit Wagner feltétlenül megkívánt legjobb énekeseitől. A példás intonáció, hibátlan német kiejtés, az énekfrázisok érzelmi töltése és a kottához való ragaszkodás szerzői követelésének is könnyedén tett eleget. (Engedjük meg, az utóbbinak: többnyire.) Ugyanakkor e vokális művészet csupán egy drámai fenomén eszköztáraként mutatkozott meg. „A német repertoár Martinelli je – írta nekrológiájában a tekintélyes angol kritikus, Alan Blyth. Valóban összehasonlíthatók az Otello monológjaiban. (Melchior németül, Barbirolli vezényletével, HMV 1929.) Ugyanaz a tragikus mélység, szívig ható, ékesszóló kifejezés ragad meg énekükben. Az Aida, Bajazzók. Az afrikai nő szerepeinek, részleteinek előadására is szívesen vállalkozott, de a lemezhangyatek legfőbb értéke a Wagner-zene. Melchior öröksége mint „a Rajna kincsének fényében fürdő táj” tündöklök a gramofon birodalmában. Ária-gyűjteményeken kívül két tucatnál több – viszonylag teljes – színpadi alakítását is közreadták, zömmel a New York-i Metropolitanból. Számunkra talán a legérdekesebbek: Tannhäuser 1936, Archipel; Lohengrin '35, Melodram és '43, MYTO Svéd Sándorral; '47, Cetra Ernster Dezsővel. Tristan 1936–37 a Covent Gardenben, EMI, Naxos; '48, MYTO Székely Mihállyal. A két Siegfried 1935–37, Music and Arts, Naxos; Parsifal '38, MYTO. A karmesterek között Bodanzky, Leinsdorf, Széll György, Reiner Frigyes, Fritz Busch és Beecham; egy londoni Götterdämmerung részleteiben Furtwängler. Ha lehet abszolút tetőpontot megjelölni, talán A walkür I. felvonása az (Bécs, 1935, Bruno Walterrel, EMI). Hogyan vált milderre képessé? Természetes tehetőség, rendkívül gondos képzés, dús fantázia, valamint a felkészülés és az előadás töretlen szellemi intenzitása jellemezte az indulástól a csúcsig. A korai években az iskolázottság a fő cél. Híres elődeit faggatja, és jó barátságba kerül Wagner özvegyével is. A nagy-

szertü adottságok kellő szerencsével párosultak: minden a javára vált, 1924-ben mint Siegmund arat óriási sikert Londonban, s ekkor lép fel először Bayreuthban is. Oda 1931-ig, Londonba '39-ig jár vissza folyamatosan, útba ejtve a világ más jelentős operaházait is (Budapest sajnálatos kivétel). Száznál több Tristan és 183 Siegmund jelzi hasonlíthatatlan teherbírását.

1926 és '50 között 519(!) alkalommal énekelt a Metropolitan köztelékében. Rudolf Bing, a későbbi híres igazgató is őt tartotta a legnagyobb Heldentenornak. De amire Bing hivatalba lépett, a „Királyi Dán” megöregedett, elhízott, színpadi játéka ellustult. Nem akart többé próbákra járni, s olykor zenei slampossággal vádolták. Köz-hírré tette: „Ha valamelyik maestro úgy gondolja, hogy van még mit tanulnom, randevút kérhet a lakásomon”... A szerződöttesi huzavonák során a tenorista ultimátummal fenyegetőzött, Bing meg kapott az alkalmon. Melchior azontúl rádióban, tévében és kabarékban jeleskedve maradt, aki volt. Több hollywoodi filmhez is meghívták; általában idegen akcentussal beszélő, világjáró énekest alakított, aki luxushajón utazgat, jókat eszik, olykor tanít vagy áriázik, és időnként felfedez egy-egy tehetséges kislányt stb. 74 éves korában újra nősült, majd 250.000 dolláros alapítványt létesített fiatal énekesek nevelésére. Májrák végzett vele, a 83. születésnap előestéjén.

Ez a gargantuai figura elbűvölő társasági lény volt, közlékeny csevegő és javíthatatlan mókamester. A nyílt színen is megnevettette a kollégákat, azok meg túrték örökös csínyeit, mert szerették. Nem így a szintén világhírű (és zenei tekintetben ideális) partner, a csön-

des, szerény, de makacs és sértődős Kirsten Flagstad. A közönség elválaszthatatlannak látta őket (mint a „sonkát a tojástól” – így Melchior); évadonként vagy negyvenszer énekeltek együtt. Idővel mégis kutya-macska barátságban dolgozott a humortalan szopránnal. Melchior visszasírta a korábbi kedves Isoldét és Brünnhildét, illetve Sieglindét, Frída Leidert és Lotte Lehmannt. A nyílt ellenségeskedés állítólag egy bridszjátszma alatt tört ki, mire Flagstad egyedül Melchiort nem hívta meg egy jubileumi diszvacsorára. Ez már megbocsáthatatlan volt a nagy életélvező szemében! Sokat elárul a falstaffi külsejű Lohengrin kedélyéről, hogy Melchior egy jótékonyági meglepetés-partyn párizsi bártündérek öltözve mutogatta rubensi „bájait” aprócska apacslegényének, a híres koloratúrszoprán, Lily Ponsnak. Ilyesmire Flagstad valóban nem volt alkalmas, sem kapható...
Uhrman György

Lírai szoprán a magasban

Miskolc vendége Emily Pulley

A világhírű tenorista, Ramón Vargas partnereként, Mimi szerepében lép fel a napokban a miskolci operafesztiválon a texasi születésű Emily Pulley. A fiatal amerikai szopránénekes nemcsak Magyarországon debütál, hanem azt követően június 26-án és 29-én, ugyancsak a Bohémélet női főszerepében a világ egyik legrangosabb operaműhelyében, a londoni Covent Gardenben is színpadra lép.

Emily Pulley fellépéseit mindkét helyen felfokozott várakozás előzi meg, már csak azért is, mert a fiatal diva a Bohémélet Musette-jeként és a Carmen Micaelájaként illetve Frasquitájaként és Lehár Vig özvegyének Valencienne-jeként korábban már a New York-i Metropolitanben is nagy sikerrel mutatkozott be. Az amerikai komponista, Carlisle Floyd Susannah című operájának címszerepében nyújtott alakításával is méltán érdemelte ki a kritika elismerő szavait. A legszélesebb korstílusokból válogat, bizonyítva, hogy a sokféle zenei kihívások között egyformán magas színvonalú produkciókra képes. Mindenképpen ki kell emelni, hogy az operaszerepek mellett Pulley szívesen vállal oratórium-fellépéseket is: többször énekelt Händel Messiásának, Beethoven Missa Solemnisének, Haydn Nelson miséjének, Verdi Requiemjének, valamint Orff Carmina Buranájának szoprán szólamát. Az új amerikai szoprán gyakran lép fel sztárokkal, nem egy alkalommal volt például Plácido Domingo partnere.

Az énekesi mesterdiplomáját az észak-texasi egyetemen szerző művésznő 1993-ban díjat nyert a Metropolitan Operaház énekversenyén, nem sokkal később már a patinás Lincoln Centerben is bemutatkozhatott Mozart egyik miséjében. Pulley mindenképp előtt különlegesen csengő, sötétebb tónusának köszönhetően egyedülálló hangjával, de hamarosan vele született színpadi tehetségével is már művészi karrierje indulásakor magára vonta a szakértők figyelmét, amit számos stipendium és alapítványi támogatás elnyerése is bizonyít. Az új sztár, akinek karrierjét újabban a New York-i Herbert Barrett impresszáriós iroda egyengeti, elnyerte

(Foto: promóció)

például a Richard Tucker Foundation ösztöndíját, aminek folyamánként 1995 után három ízben is meghívták, hogy lépjen föl a rangos Tucker-féle gálahangversenyeken. 2000-ben megkapta az ARIA díjat, amelyet évekkorábban például Jon Villars is átvehetett, akit azóta már a világ nagy operaszínházainak tenoristájaként ünnepelek.

Pulley alakításairól felsőfokban írnak a kritikusok, Susannah-járól például a New York Times recenzense úgy fogalmazott, hogy „tündöklő, kifogyhatatlan melegség, kisugárzás jellemezte énekét”, másutt meg ugyanerről a szerepfelállításáról az olvasható, hogy „erős, dús színezésű lírai szoprán, amely a magaságokban nyílik ki igazán. Szövegmondása, frazeálása elsősorban az első áriában volt lenyűgöző, sikerült tökéletesen rabul ejtenie a közönséget”. De olyan szavakat is használtak énekhangjának jellemzésére, mint hogy „hibátlan, egyedülálló”. A Denver Post újságírója Rosalindájáról csupán annyit írt: „gyönyörűen énekelt, és alakította a szerepet. Igazi egyéniség, komédiás vénával megáldva”. Ő maga egy korábbi interjújában azt nyilatkozta: „az énekhang számomra olyan, akár egy hangszer. Úgy hiszem, az én küldetésem nem más, mint hogy hangom révén emóciókat keltsek a publikumban, és minél magasabb színvonalon hozzatam az éppen műsorom levő darabot. Ez nagy felelősség. De hát ez a tehetség velejárója.”

Lindner András

Emily Pulley eddigi fontosabb szerepei:

Mozart: Figaro házassága – Grófné
Mozart: Così fan tutte – Fiordiligi
Mozart: Don Giovanni – Donna Anna
Gounod: Faust – Margit
Verdi: Falstaff – Alice
Leoncavallo: Bajazzók – Nedda
Wagner: A walkür – Gerhilde
Johann Strauss: A denevér – Rosalinda
Dvořák: Rusalka
Csajkovszkij: Anyegin – Tatjana
Sosztakovics: Kisvárosi Lady Macbeth

A HARMONIA MUNDI, AZ ALIA VOX ÉS A CONCORD ÚJDONSÁGAI

René Jacobs

Jordi Savall

Robben Ford

FORGALMAZZA: A KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

RICHARD WAGNER: TANNHÄUSER
 Peter Seiffert (Tannhäuser)
 Jane Eaglen (Erzsébet)
 Thomas Hampson (Wolfram)
 René Pape (Hermann ögróf)
 Gunnar Gudbjörnsson (Walther)
 Waltraud Meier (Vénusz)
 Dorothea Röschmann (Pásztorfiú)
 A Berliini Német Állami Opera Kórusa
 Berliini Állami Zenekar
 Vezényel.: Daniel Barenboim
 Teldec – Warner, 2001

A Gramophone májusban a hónap lemezéül választotta az új (36.) „hangos” Tannhäuser-kiadványt. A summának csak egy-negyede teljes stúdiófelvétel, a többi rövidített, illetve élő, néhányuk meg képi produkció. A mű minősége és sorsa haláláig foglalkoztatta Wagnert, aki úgy érezte, a végső megformálással még tartozik a világnak. Ezzel kapcsolatban csak utalhatunk az 1845-ös drezdai ősbemutató és az 1861-es párizsi átdolgozás közötti eltérésekre, továbbá a folyamatos szerzői igazításokra az 1875-ös bécsi premierig. A Pariser Fassung első hiteles és hiánytalan lemeze – Solti egyik legszebb, legmaradandóbb tolmácsolása, DECCA 1971 – máig meghatározó a diszkográfiában. A drezdai változathoz azonban nincs ily egyértelműen sikeres felvétel, bár Konwitschny vagy Haitink EMI-albumát érdemes kezünk ügyében tartani. Kiteljesedő Wagner-ciklusárik utolsó előtti darabjaként Barenboim az általában következetesebb szerkezetűnek és stílusúnak ítélt drezdai verziót vette föl – nem épp következetesen. Tudniillik az I. felvonás 2. jelenetét „párizsi módon” adja elő; szántsándékkal vagy anélkül nyomatékositva, mennyire elűt a (Tristan-i romantika zenei nyelvéhez közelítő) párizsi Vénusz-dialógus a mű kora-romantikus alaprétegetől.

Kritika

Léven az eredeti műfaji megjelölés „romantikus nagyopera”, értelmezés és a figurák megjelenítése miatt indulna ki másból, mint az irányzat világképének, látásmódjának kettősségéből? E tekintetben a Tannhäuser hosszú időn át referenciamű volt. (A „botfűlű” Babits még a XX. század elején is versben idézi a wartburgi dalnokversenyt, a fehér vagy piros szerelem realitása és abszurditása feletti vitát. Igaz, már a Wagnert csodá-

ló Baudelaire kép- és szókészletével) A Barenboim vezényelt Nyitányból hiányzik e kettősségnek és alkotóelemeinek misztériuma. (Ellenpélda Karajan Nyitány- és Bacchanalia-felvétele, EMI 1974.) Sikerültebb az I. felvonás említett 2. képe: hétköznapi szerelmi civódásból fejlődik mitikus drámai összecsapássá. A két részlet egészében jellemzi Barenboim előadását, amelyben kitűnően felépített jeleneteket váratlan feszültségese követ s viszont. A mindenkori karmesteri felfogástól és szereposztási lehetőségektől függően a II–III. felvonásban kell eldölnie, mi lesz időállóbb élményünk: a két dalnok ars poeticának álcázott művészi-férfiúi vetélkedése, vagy a megváltó nő szerelme és halála? Sajnos nem ismerek olyan „drezdai” teljes felvételt, amelyiken a két Minnesänger és a Fürstin teljesítménye egyenértékű. Jó esetben is csak egy nagy párosra telt, a legemlékezetesebb Elisabeth Grümmer és Fischer-Dieskau duója Konwitschnynél. A csodavárásról volt módunk leszokni újabb időkben, így nyugtázzunk most örömmel néhány igen méltánylandó, ha nem is felejthetetlen alakítást: a férfiakét.

A Harmoncourt-féle Aida (Gramofon 2001. tél) után a Teldec ismét kitűnő hangminőséggel szolgálja a zenedrámát. Ebben az akusztikai térben könnyebb az emberi és zenei tulajdonságok és karakterek tárgyilagos vizsgálata és megítélése. Thomas Hampson hangadottságai nem a nagyromantika hősi szólamaiban érvényesülnek előnyösen. A Verdi-évben bebizonyosodott, ha pályája erre kanyarodik, Posa és Ford a neki való feladat, nem Amonasro! Wagnernél természetesen Wolfram. Akit ábrázolhatnak akár a megfoghatatlan égi szerelem esztétájának vagy az „értelmiségi lovag” eszményi képviselőjének, akár ellenkezőleg: szokványos platói szerelmesnek egy háromszögben, esetleg egyszerű, becsületes barátoknak stb. Hampson szerencsére nem téved rossz utakra, és ami a legfontosabb, nem nélkülözi a megnyerő hangszínt meg az olaszosan kiművelt legatót, amelyek híján a lebilincselő dallamok ellenére sem léphetne ki Erzsébet vagy Tannhäuser árnyékából. De nem hallgatjuk el, hogy baritonja már nem oly nemes, mint fejedelmi elődeié volt Herbert Janssentől Victor Braunig, vagy a sajátja tiz-tizenkét évvel ezelőtt. Peter Seiffert lírai tenornak született, Wunderlich-örökösnek, és dicséretére szól, hogy (Windgassen példájára) Wagner-énekesként sem tesz erőszakot hangján és természetén. Először – és remélem, nem utoljára – hallom az 1988-ban debütáló izlandi Gudbjörnsson csengő tenorját. E Vogelweidei Waltherből Stolzingi lesz, akárki meglássa! A nagyszerű René Pape egyre közelebb jár ahhoz, hogy szép fiatal basszusa megöblösödvén egy új Ridderbuscht üdvözöljünk személyében. Am puha éneke inkább sejteti kissé túlkoros hösnőnk unokaöccsét, mint nagybácsiját... A túlsztárolt Jane Eaglen Erzsébetje ilyenformán is szereposztási tévedés. Ugyanis, mint oly sok modern hangfelvételen, megint eltorzulnak a szereplők közötti viszonyok. Nem csak az Erzsébet–Ögróf kapcsolat, de – mivel Waltraud Meier egy árnyalattal passzívabb, halványabb korábbi önmagánál – a Venus-ellenkép is. A Csarnok-ária érzelmi hullámverését monoton lelkesedéssel pótló Eaglen énekében (leginkább a gyöngeségében is szilárd, sértetten is nagylelkű, angyali szűz imájában) egy matróna képe merülhet föl a hallgatóban. Ez nyomósabb kifogás, mint a sokszor elmázolt szöveg vagy a túl sötét és súlyos középregisztert kiegészítő fojtott torokhangok, illetve a meg-megzizező magasságok. A wagneri tartozás kiegyenlítését tehát újabb jogos követelések nehezítik...

Uhrman György

VERDI: A TRUBADŰR

Ernesto Panariello, Barbara Frittoli, Salvatore Licitra, Violeta Urmana, Tiziana Tramonti, Francesco Biasi, Leo Nucci, Giorgio Giuseppini, Ernesto Gavazzi
A Milánói Scala zenekara és kórusa,
vezényel: Riccardo Muti
Sony Classical

Az utóbbi időben a lemezcégek egyre gyakrabban adnak ki olyan színházban felvett, teljes operákat, amiket több előadás anyagából montíroznak össze. Így ki lehet küszöbölni az egyes véletlenszerű hibákat, ám ugyanakkor megmarad a közönség előtt zajló előadások izgalmas élménye, amit stúdióban nem lehet elérni. Ilyen a Sony új Trubadúr-lemeze is, amely a milánói Scala 2000-es nyitó-produkciójáról készült öt előadáson! A technika remekül működik, a színpadi mozgások nem zavarják a zene élvezetét, a vágásokat sem lehet észrevenni a különböző előadások között. Tapsokat csak a felvonások végén lehet hallani, bár a temperamentumos olasz közönség rend szerint – tetszése, vagy elégedetlensége jeléül – az áriák közben sem restell, akár még belekiabálni is. Még azt is el tudom képzelni, hogy a produkció karmestere, a színház főzeneigazgatója, Riccardo Muti kérésére eltekintettek a tetszésnyilvánítástól. Muti köztudomásán rigorózus muzsikusként is kiírtott minden olyan hangot, ami nem szerepel a kottában. Manrico Strettájában sem lehet hallani egy fia magas cét sem. Ha el tudta érni, hogy a milánóiak ezt ne hiányolják, akkor azon sem csodálkoznék, hogy a kedvéért a tapsolástól is eltekintettek. Egyébként van haszna is Muti szigorának. Olyan részletek is megszólalnak Trubadúrában, amelyeket különben ki szoktak hagyni: a Stretta második strófája, vagy Leonóra negyedik felvonásbeli áriájának gyors szakasza. Az utóbbi formailag fontos, mert az ária lassú részével és az azt követő *Miserere*-vel egy nagy, háromtagú drámai jelenetet alkot. Muti zenekarával időnként olyan puha hangzásokat produkál, amelyekkel teljesen új arcát mutatja meg az opera sokszor halott, gyenge tolmácsolások által elnyűtt zenéjének. Drámai hatást sem a nagy hangerővel, hanem inkább a hegyes ritmusok precíz kivitelezésével ér el, bár egy-két számban túlhajtottnak találtam a tempóit. A lemez egy fiatal olasz tenort mutat be Manricóként, Salvatore Licitrát. Technikailag képzett énekes, a szólam minden követelményének meg tud felelni. Szerintem a hangszínének nincs meg az az egyéni varázsa, amely a legjelentősebb tenorok pályájának már a kezdetén megmutatkozott. Barbara Frittoli, annak ellenére, hogy nem igazi, sötét színezetű drámai szoprán, remek Leonóra. Emlékezetesen szépek a zenei megoldásai. Poétikus áriája a negyedik felvonásban a felvétel legkiemelkedőbb momentumja. Violeta Urmana inkább mezzoszoprán, mint alt, ezért elsősorban erőteljes felső regiszterével hívja fel magára a figyelmet, de Azucena elbeszélésének mély fekvésű részeiben is jól szól a hangja. Luna gróf szerepét a neves baritonista, Leo Nucci énekli a lemezen. Némileg csalódást jelent a teljesítménye: már nem olyan friss a hangja, mint a fiataloké, vagy talán lírai baritonjának mély a szólam: a drámai, forte részletekben ezért forszíroz, és ad olyan hangsúlyokat, amelyek megtörik a dallamok vonalát.

Kertész Iván

Királynők királynője

Teljes Edita Gruberova sorozata

Teljessé vált a Nightingale Classics Donizetti-királynők sorozata: az Anna Bolena és a Roberto Devereux után a kiadó nemrég közreadta a Maria Stuardát, Edita Gruberovával a címszerepben. A pozsonyi születésű énekesnő repertoárja szinte teljesen a belcanto irodalom bérében nehéz szólamaitól tevődik össze. Végigtekintve az énekesnő diszkográfiáján, egy lemezcég és egy művész páratlanul termékeny kapcsolatával szembesülünk.

(Fotó: Számolói archív)

Az énekesnőt gyakran nevezik a belcanto királynőjének, és ez nem egyszerűen üzleti fogás: Gruberova nem csupán ismeri a stílust és a technikát, hanem fölényesen birtokolja. Nyilván személyes ambíciója volt, hogy Anna és Elisabetta királyné után Maria szerepét is elénekelje. Ez persze még ilyen nagyságrendű sztár esetében sem elég indok, ám az opera színen van élő előadásban: a következő szezon közepén hosszú sorozatban játssza a Zürichi Opera. Az előadásokat a felvételt irányító Marcello Viotti vezényli, Leicester grófját Fabio Sartori énekli (a CD-n Octavio Arévalo szólaltatja meg). Elisabetta az a Carmen Oprisanu, akit a budapesti közönség egyszer már hallhatott néhány éve Johann Strauss Denevérjének koncertszerű előadásán. Oprisanu remek partner, komoly ellenfél – akárcsak a történelemben volt. (Gruberova lemezein gyakran főlöttenek olyan énekesek, akik még nincsenek és talán sosem lesznek a sztárkategóriában, de mindig pontosan zenélnék.) A Roberto Devereux a múlt hónapban Bécsben volt műsoron, ezt a produkciót is Viotti vezényelte, a címszerepben Ramón Vargast hallhatta a publikum; a neves tenorral a magyar közönség is megismerkedhet a miskolci operafesztiválon. 2004 májusában és júniusában a Gruberova-rajongók néhány héten belül mind a három királyi Donizetti-hősnővel élőben találkozhatnak a Zürichi Operaházban.

Gruberova egyre drámaibb tónusú szólamok felé halad: 2003 áprilisában Bellini Normájának címszerepében mutatkozik be Japánban, majd 2004-ben Baden-Badenben – mindkét helyen áriapartnerével, Vesselina Kasarovával – Adalgisa szerepében. Bécsben 2005-ig, Münchenben 2006-ig kell várni Gruberova Norma-alkítására.

A. M.

Legendás partnerek, nagy operaházak, halhatatlan sikerek

Világstárok társaságában
José Carrerassal...

Gramofon: Szinte nincs olyan rangos operaház a világban, ahol ne ünnepelte volna lelkese a publikum. De vajon arra emlékszik-e, hol lépett fel külföldön legelőször?

Tokody Ilona: Korán kezdtem, 16 évesen. Szegeden voltam, és a kiskörösi zenekar vezetője szervezett Szabadkára egy zenekari estét. Az volt az első, igaz, nem operái, hanem koncertfellépés. Miként a második is. Mert amikor megnyertem a Kodály énekversenyt, a holland zsűritag meghívott az országába egy

karácsonyesti hangversenyre, ahol magyar dalokat és áriákat énekeltem. Attól kezdve tényleg elindultam szép hazámbul... Érkeztek sorra a felkérések.

G: És már operaiak is, amelyeknek köszönhetően végigjárhatta a külföldi dalszínházakat. Mégis, melyik operaházra emlékszik a legszívesebben?

T. I.: A bécsi Staatsoper volt az első igazán nagy, ott 1979-ben debütáltam a Bohéméletben Franco Bonissollival. Nem véletlen, hogy ez a legkedvesebb emlékem. De szívemhez nőtt a londoni Covent Garden is a maga elképesztően hozzáértő közönségével, és a Met is. Aztán itt van a berlini Deutsche Oper, de abba se tudom hagyni a felsorolást, ugyanis a spanyol publikumot is megszerettem, a „rég”i barcelonai Liceuban, meg a madridi Teatro Realban is többször szerepeltem. No, és az itáliaiak!? Fantasztikus közönség.

G: Mégis, ha arra kérnénk, rangsorolja a nagy operai szentélyeket, milyen szempontok alapján tenné? És mi volna a sorrend?

T. I.: Nem szeretem a sorrendeket. Ugyanis mindegyik operaházhoz fűz valami szép emlék, egy felejthetetlen előadás, egy varázsos közönség, egy kedves találkozás énekesekkel, karmesterekkel, direktorokkal, rendezőkkel. Az említett berlini színházba például, amikor beléptem, mindenki előre köszönt nekem. Nemcsak a portás, de a színpadi munkások, fodrászok, öltöztetők is. Szóval, olyan „gemütlich” ott minden. Sehol mást nem talákoztam ekkora művész- és színházimádattal, mint éppen a Deutsche Operben. Götz Friedrich, aki sajnos már nem él, olyan volt, akár egy apafigura, mint nálunk mondjuk Mikó András. Hatalmas tudású és nagy tekintélyű. Élt-halt a zenéért. Egy másik kedves színházam a Covent Garden, ahol első fellépésem közben viszont elfogott a rettenet...

G: Ugyan mi történt?

T. I.: A Bohémélet ment, Carreras volt a partnerem. És az első felvonás után alig tapsoltak, a két ária után is csak picikét. Kérdeztem Josét: megbuktunk? „Ugyan. Hát nem mondták, hogy itt a végén van az ünneplés? A közönség csak a produkció után fejezi ki a tetszését.” Így is volt: a végén örvöngtek, füttyültek, sorfalat álltak nekünk odakint, gyertyákat égettek. Hihetetlenül ünnepeltek.

G: Önnek melyik siker az igazi? A zajos, bekiabálás, vagy át tudja érezni egy hozzáértő közönség szolid lelkesedését is?

T. I.: Ahány ház, annyi szokás. Amikor egyszer ugyancsak Londonban beültettek az igazgatói páholyba Leo Nucci egyik előadásán, az ifjúság észrevett, és elkezdett brávozni. Tudtam, hogy nekem szól – a Mimiért. Imádtam azt a közönséget, azt a sikert. Éreztem, hogy a szívükbe zártak. De hasonló ünneplésben részesítettek egy Aida-előadáson a szicíliai Cataniában, Japánban pedig egy Pillangókisasszony-produkción. Örvöngtek, tapsoltak, visitoztak, mint másutt egy focimeccsen, amikor a csapat gölt rúg. Egyébként a legtöbbször Mimit énekeltem pályám során, és a tisztelet is megkívánja, hogy megemlítssem, azt a szerepet Giuseppe Patané tanította be nekem.

G: Már szóba hozta Bonissollit, Carrerast. Mely partnereire emlékszik ugyancsak szívesen?

T. I.: Itt van rögtön a másik kettő is a „Három tenor”-ből, Domingo és Pavarotti. De említhetem a tenorok közül még Aragallt, Cecchelét, Dvorskyt, a magyarok közül Simándyt, Ilosfalvyt, Rétit, Kelent. Összeirtam a többieket is, akik hirtelen eszembe jutottak. A baritonok sorában első helyen áll Juan Pons. Húsz éve ismerem. Rengeteg Falstaffot énekeltem vele, Boccanegrát és a Bajazzókat. De persze mást is. Volt közös ária-, és duettes-tünk is. Utána jön Cappuccilli, Taddei, Bruson, Gavanelli, Nucci, Hampson, Weikl, illetve a magyar partnerek közül Melis, Jámbor. A basszusok: Polgár, Raimondi, Nyesztyerenko, Talvela, Gyaurov, Siepi, majd a mezzók: Komlóssy, Komlósi, Takács, Horne, Cossotto, Obrazcova. De hasonlóan gazdag a karmesterek és rendezők listája is, hiszen az egyik oldalon Ferencsik, Koródi, Erdélyi, Lukács, Patané, Gardelli, Abbado, Sinopoli, Doráti található, a másikon pedig Mikó, Békés, Vámos, Schenk, Ponnelle, Zeffirelli, Friedrich. És sokakat persze még így is kihagytam...

G: Miközben számtalan alkalommal alakította a törékeny Puccini-hősnőt, Mimit, hasonlóan legendás szerepévé emelkedett a Pillangókisasszony is, de éppúgy Verdi Aidája, vagy A végzet hatalma, illetve a Trubadúr Leonórája, a Lombardok Giseldája, a Boccanegra Améliája, a Don Carlos Erzsébetje, vagy éppen a Carmen Micaelája... Vajon kik hozták önnek a meghívásokat? Impresszáriók, kollégák?

... Luciano Pavarottival ...

T. I.: Engem Ioan Holender indított el, aki ma a Staatsoper direktora, de akinek hosszú időn át volt impresszáriós irodája Bécsben. Érdekes, hogy amióta ő vezeti a bécsi házat, nem hív. Pedig valamikor szenzációsan kijöttünk egymással. Biztunk egymásban. Sokszor felhívott telefonon: „Ilona, énekelni kellene

'88-ban valamit... Szabad vagy?' Mondom jó. Szerződés sem jött, mégis tudtam, mennem kell. És indultam is, a szavára. Ott

... Plácido Domingóval ...

helyben írtam alá a papirokat, amikor megérkeztem. Sajnos mára fordult a világ, az is előfordul, hogy egy már korábban aláírt szerződés ellenére sem biztos a fellépés. Többször megesett velem Itáliában, hogy csak a helyszínen tudtam meg: a szakszervezet közbelépett, mondván, van erre a szerepre olasz énekes is. Az más kérdés, hogy a végén csak rám fanyalodtak, mert akire gondoltak, nem tudta elénekelni. Én viszont bekeményítettem, fájdalomdíjként emelt gázsit kértem és kaptam is.

G: Ha már szóba került a honorárium, ez vajon operaházak szert változó?

T. I.: Nincs két egyforma gázsí. Londonban alacsonyabb, mint másutt, mert az ottani lehetőség óriási presztízst jelent a művészeknek. Ezt az angolok tudják és ki is használják. A legvallóbbak a spanyolok és a németek.

G: Mondják, egyre inkább tapasztalható, hogy a rendezők „önkényuralma” megkeseríti az énekesek életét... Alá tudja ezt támasztani, vagy túloznak, akik ilyesmit állítanak?

T. I.: Magam is több alkalommal utasítottam vissza felkérést, mert értelmetlennek, sőt volt, hogy egyenesen undorítóknak találtam a rendezést. Az egyik német opera Aida-produkciójában például SS-tisztek meztelen embereket ütlegeltek... Engem ez roppantul zavart. Ez nem méltó Verdihez – mondtam, és nem is vállaltam a felkérést. Svájcban egyszer arra akartak rávenni, hogy a Don Carlosban, akár egy Lulu, fetrengjek, hemperegjek a földön. De hát egy királyné ilyet nem tehet, ő nem feküdhethet a színpadon Carlossal...

... Juan Ponsszal

G: Ma már kevesebbet lép fel kosztümös előadáson, több a koncertszereplése. Talán egy kicsit bele is unt a hosszabb külföldi utazásokba?

T. I.: Kevés az igazán tekintélyes partner. Mint ahogy nincsenek nagy karmesterek sem. A hiányt áthidalom koncertekkel. Itt csak a zenekar és a karmester, esetleg egy kiváló zongorista a partnerem. A közeljövőben Magyarországon lépek fel többször. Legközelebb június 14-én a miskolci Bartók + Puccini

nemzetközi operafesztiválon Giuseppe Giacomínival adunk elő részleteket Puccini operáiból. Közéleg a Szegedi Ünnepi Játékok Carmen-produkciója, ahol én leszek Micaela.

Lindner András

Nyárról nyárra

Tizenegyedik szezonjába lépett a BudaFest, a nyári opera- és balettfesztivál. Valljuk be, 1992-ben, amikor először hívott nézőket az Operabázisba a VIP Arts Management, kevesen jóslottak tartós sikert. Bán Teodóra, a sorozatot szervező iroda egyik alapítója azonban bízott benne, hogy a turisták nyáron is szívesen beülnek az Ybl palotába – épp csak egy kicsit más keretek között, mint a szezonban.

Manapság egy hajszálynival lazább a hangulat, nagyobb a bábeli nyelvzavar, japán szót éppúgy hallani, mint portugált. Am a sorozat nyitóestjén Bán Teodóra minden alkalommal gyönyörű estélyi ruhában köszönti a vendégeket, értésükre adván, hogy vakáció ide vagy oda, itt azért ünnep lesz.

Az utóbbi időben a táncosnőből üzletasszonnyá váló Bán Teodóra arra törekedett, hogy a BudaFestre ne csak futó produkciókat újítsanak föl sztár szereposztásban, hanem kezdődjön a fesztivál bemutatóval. Viszont csupán két-három estére bemutatni mondjuk a Figaró házasságát nagy luxus lenne, hát együttműködést ajánlott a szegedi színháznak és a szabadteri játékoknak, és persze az anyaintézménynek, az Operaháznak is. Így hozták tető alá közösen például Verdi Álarcosbálját is új rendezésben. Idén Mozart Szóktetés a szerárból című operája elevenedik meg a színpadon. Az előadást Vashegyi György vezényli, aki két évvel ezelőtt Haydn Aki hűtlen, pörül jár című vigeráját tanította be a BudaFestre. Most Constanza és Blonde szerepében Kertesi Ingrid és Miklósa Erika hallható, Belmontét és Pedrillót Kovácsházi István és Timothy Bentsch alakítja, Szelim basát Mécse Károly játssza, és Ozmin mulatságos buffo figurája Gregor József megformálásában remek perceket ígér.

1992-ben még július elejétől augusztus elejéig tartott a fesztivál, de az évek során bebizonyosodott, hogy jobb bő két hétre koncentrálni a műsorokat. Augusztus 4-én és 6-án tehát a Szóktetés kerül színre, Augusztus 8-án és 9-én a világhírű orosz balett legújabb csillagaival egy gálaműsor keretében ismerkedhet a néző. Augusztus 11-én és 14-én Puccini Toscája lesz műsoron. A címszerepet Lukács Gyöngyi, a világhírű magyar drámai szoprán alakítja. Cavaradossi szolamát Kiss B. Attila énekl, Anatolij Fokanov Scarpiát. Fokanov az augusztus 13-i gálaműsorban is fellép, a hazai színeket még Fekete Attila és Keszeyi Borbála képviseli. Az est hölgy vendége Francesca Patané. A fiatal szoprán tavasszal a Nabucco Abigéljének fajsúlyos szerepében aratott sikert a berlini Deutsche Operben. Budapestre valószínűleg Essenből érkezik, ahol Minnie-t, A nyugat lánya hősnőjét játszotta. A gála másik vendége Antonello Palombo, az olasz tenorista kicsit tovább marad, hiszen 16-án és 19-én Verdi Aidájában Radamesként is bemutatkozik. A gálaműsort és a két Aida-előadást a budapesti Operában mindig szívesen látott olasz dirigens, Pier Giorgio Morandi vezényli.

A. M.

Komolytalan komolyzene

„Abány cseh, annyi zenész”, szól a cseh zenei öntudat egykori monarchiabeli állapotát idéző mondás. Ez persze csak annyiban igaz, amennyiben bármiféle nemzetkarakterológia komolyan veendő, s a mai cseh zenei életre annyiban vonatkoztatható, hogy a Blaník kereskedelmi rádió könnyűzenei műsorába betelefonálók belebúghatják a műsorvezető fülebe kedvenc daluk kezdő taktusait, hogy jutalmul elnyerjék az eredetit.

Prága szimbóluma: a Károly hid

Van persze más zenei adó is, a Cseh Rádió harmadik csatornája, a Vltava a mi Bartókunknak megfelelő igénytel és színvonalon sugároz az ország egész területén komolyzenei fővteleket (is), míg a Classic Fm olyan kereskedelmi adó, amely fő műsoridejében klasszikus „slágereket” játszik, míg az esti és éjszakai órákban a zene ingyen-celnek kínál csemegéket.

A komolyzenei élet csatateré

Prágában, a Don Giovanni ősbemutatójának színhelyén a kulturális élet tektonikus lemezei az elmúlt évtizedben alaposan átrajzolták a cseh főváros zenei törésvonalait. A nagy állami koncertszervező megahegység fölrobbanásának törmeléke és hamuja sokmindent elborított, s az apró szigetekből újjászerveződő zenei életet a „kültúristák” taposta ösvények szabdalják ezer és ezer darabra, melyek kereszteződéseiben mindig ott áll néhány sötétbőrű fiatalember rízpáros parókában, Prágát olyan kresz-tanpályává változtatva, ahol minden tábla másfelé mutat, s hamis információkkal irányítja a gyanútlan embereket szíren-zátónyok felé. Képes-e egy magára valamit is adó zenész minden nap meghalni a Requiem hangjaira? A törésvonal többé nem műnemi, nem műfaji, hanem minőségi. A komoly és könnyűzene közötti egykori elválasztó árok áttolódott a komolyzene területére: az ecóí „masscul” jelentős témyeréséért egyrészt az idelátogató internacionális közönség a felelős. De másrészt – a legfőbb szövetséges szerepében – azon zenészek kiszolgáltatót kasztja, amelynek tagjai havi 6-10 ezer koronás (1 cseh korona = 7,8 forint) fizetésüket kiegészítendő hajlandók e muzsikás pária-szerepet

eljátszani. Zeneszerzők, zenekari művek és zenészek hullái borítják hát a prágai „komolyzenei” élet csataterét.

Operabázi viharok

Nem kedveznek a komoly komolyzenei életnek azok a botrányok sem, amelyek az utóbbi hetekben rázták meg a cseh kultúrát. Ezek egyike során újságírók kiderítették, hogy a prágai Operaház újszűtetű igazgatója az 1968 utáni igazolóbizottságok tagja volt – az igazgató lemondott, mielőtt még átvehette volna hivatalát. A patinás dalszínház ennek ellenére is izgalmas zenei csemegékkel örvendeztetette meg ebben az évadban is a muzsikarajongókat. Ezek egyike volt a Gazzaniga-Mozart: Don Giovanni párhuzamos bemutatása: az előadás első felében korhű kosztümökben a Mozart-kortárs, a szünet után pedig a modern színpadi képekkel prezentált Gazzaniga-kortárs azonos című műve felel egymással és felelget egymásnak. Nagyszerű kórusával tűnt ki az idei Nabucco-előadás, amelynek örvendetes magyar vonatkozása, hogy legjobb énekesi teljesítményét a szlovákiai magyar Garai Éva nyújtotta.

Magdalena Kožena
(Fotó: promóció)

A fesztiválok városa

A prágai zenei élet legfontosabb eseményeként tartják nyilván a Prágai Tavasz Zenei Fesztivált. A „látjuk-e még pódiumon?” melankolikus kérdést cfofalta Ruzičková csembaló-koncertje, amelyen a művésznő a hangszer elé ülve feledtetni tudta, hogy a színpadot bottal közelítette meg. A május 12-én kezdődő ideai fesztiválprogram hasonló sztárvendége Trevor Pinnock lesz, aki Sztravinszkijt, Haydnt és Mendelssohn-Bartholdyt fog játszani és vezényelni. A Cseh Filharmonikusoknak Smetana Hazámját Kobajasi Ken-icsiro fogja vezényelni, de fellépnek még a Szlovák Filharmonikusok Robert Craft irányításával is. Az énekesek között Mathias Goerne és Michael Schade szerepel önálló esttel, valamint Magdalena Kožena mezzoszoprán és June Anderson szoprán énekesnőt hallhatja a prágai közönség. Komolyzenei programjaiért az utóbbi években mind hálásabb a prágai közönség a külföldi kulturális intézeteknek. Ilyen „turistamentes övezetként” tartják nyilván többek között az osztrák, a magyar, a lengyel és az olasz intézetet. Így hallhatta a közönség a Ruzičkovátanítvány Dobozy Borbálát, Zádori Máriát, és kápráztatta el Chopin- és Liszt-darabokkal Bogányi Gergely a cseh főváros muzsikakedvelő közönségét. Hasonlóan öregbítik a magyar zene hímevét a magyar fuvalistalányok, akik a tavalyi fesztivál hangszeres versenyén az első két helyet nyerték el. Közülük Kramarics Katalin a Prágai Szimfonikusok Zenekarának tagjaként több önálló koncertet is adott az év folyamán.

Kiss Szemán Róbert

Jazz a sor varosaban

A Lucernától a Rudolfinumig

Mondják a cseh jazzéletéről, hogy a világban a legnagyobb felvillanásokat a bögőseik idézték elő. A leghíresebb közülük is valószínűleg Jiří Mráz, aki a jazz egének valóban a legfényesebb csillagaival lép fel és készíti felvételeit. Csehországban legutóbb Emil Viklický „Morava” nevezetű projektjében bukkant fel, és az azonos című album sikeréhez nagyban hozzájárult ezzel is, hogy a stúdióba magával hozta a kitűnő Billy Hart dobost. A mostanában főleg szólóprojektszerűen foglalkozó Miroslav Vitous után František Uhlíř következik a sorban, aki napjainkban Csehország legutóbbi kísérőzenészeneként számított.

Mondják továbbá, hogy európai viszonylatokban mindig Prága rendelkezett a legtöbb jazzklubbal. Sok híres terem átvészelte a '80-as évek második felének sovány esztendőit is, a totalizmus levitélése után az idők újra kedvezni kezdtek a jazzrajongóknak. A '90-es évek meghozták azt a színes időszakot, mikor is az ember válogathat a lehetőségek között: hol töltse el egy kellemes jazzestét? A klubélet kínálatát és karakteres mivoltát befolyásolja a Prágában állandó jelleggel élő, nagyszámú amerikai közösség. Sok élő zenét, blues-t vagy jazzt bemutató klubot éppen ők üzemeltetnek. Bill Clinton prágai látogatása során a közkezdvelt Reduta klubban lépett fel szaxofonosként (Havel elnök ütőhangszeres kíséretével). A cseh metropolisz jazzéletét az utóbbi években leginkább az Agharta jazzklub támogatja olyan fesztivállal, amely havi 2-3 alkalommal vonultatja fel a jazz nagyjait, akik nem itt, hanem a Lucerna Music Barban lépnek fel. A néző jobban kiélvezheti a felejthetetlen estéket ebben a rendhagyó környezetben: félkör alakú pódiumával egy közepes méretű terem közepén. Közvetlen közelről szemlélhetjük itt a különféle hangszerek nagymestereit. Az idén megfordult már a Lucernában Mike Stern, Marcus Miller, Dave Weckl, Pat Metheny, tavalgy Joe Lovano vagy John Scofield. A híres nagyterem hosszú éveken keresztül adott otthont a legtöbb prágai nemzetközi jazzfesztiválnak, melyek keretén belül a nézők serege Louis Armstrongtól kezdve Wynton Marsalisig sok jazzóniással szembesülhetett, mára viszont fokozatosan

átengedte szerepét a kisebbik teremnek, a Lucerna Music Barnak. A Lucerna a cseh jazzben betöltött fontos szerepét azzal is igazolja, hogy egymás után többször is itt rendezték meg az ún. „Jazz magasztalást” (Jazzové velebení), azaz az évi díjátadást. A legendás Karel Velebnýről, a swing-korszak utáni modern jazzt megalapozó generáció kulcsfigurájáról elnevezett díjat az idén Vlasta Pruchová jazzénekesnő kapta. Ez az életerős hölgy az anyja a világhírű Jan Hammemak, aki a már korábban említett bögősök mellett meghódította Amerikát. Prága szerencsére rendelkezik olyan karakteres helyszínekkel, amelyek alkalmasak nem mindennapi művészi értékek közvetítésére is. Wynton Marsalis Pulitzer-díjas jazzszimfóniájának, a „Blood on Fields”-nek néhány sikeres bemutatója után a Rudolfinum koncerttermében is programra tűzte a szerzeményt, a Lincoln Center Jazz Orchestra előadásában. Másnap aztán zenekara Lucerna-beli fellépésének hangulatát New Orleans-i hangulatú meneteléssel fokozta a csillagokig.

Végezetül, mondják még azt is, hogy a cseh jazz tele van humorról. A legviccesebb jazzzenészek közé soroljuk a cseh jazz mitológus úttörőjét, Jára (da) Cimmemant és a szlovák Laco Déczit.

Nádassy Máttyás

Prágai fesztiválnaptár:

Június

Musica Sacra Prága
egyházzenei fesztivál
www.clubta.cz

RESPECT – nemzetközi etnikai és
világzene fesztivál
www.rachot.cz

Nyári Régizene Fesztivál
www.tynska.cuni.cz

Július-augusztus

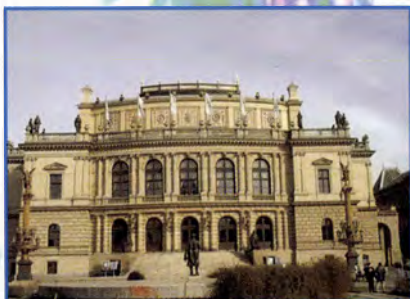
Organ Summer
nemzetközi fesztivál az orgonamuzsikának
szentelve
www.obecni-dum.cz

Augusztus-szeptember

Fiatal Prága
nemzetközi ifjúsági zenei fesztivál

Verdi Fesztivál
a prágai állami operaházban

Prágai Ősz
nagyszabású nemzetközi zenei fesztivál
www.pragueautumn.cz

A Rudolfinum: nyitott minden zene előtt

Minden, ami a fújáshoz kell!

FON

TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.

- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

PREMI

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14.
Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@matavnet.hu

Mélyvonósok – magas színvonalon

Ötödik születésnapját ünnepli a Budapesti Csellóegyüttes

Május 22-én nagyszerű koncerttel ünnepelte működésének ötödik évfordulóját a Budapest Csellóegyüttes. A Pesti Vigadóban megrendezett hangverseny már a jövő felé mutat: a koncerten bemutatott gazdag program képezi az anyagát annak a CD-nek, melynek felvételére a közelmúltban kötött szerződést az együttes a Hungarotonnal.

A Budapesti Csellóegyüttes alakuló koncertje 1997-ben volt a Tavaszi Fesztiválon. Boldoghy Kummert Péter, az együttes művészeti vezetője így értéke-
li az eltelt időszakot: „Öt év alatt számos magyar kortárs zeneszerző remekművét mutathattuk be. Az együttes egyedülálló abban a tekintetben is, hogy bár dek-

laráltan nem kortárszenei csoport, de a megalakulásunk óta nem volt olyan koncertünk, amelyen ne lett volna legalább egy ősbemutató.”

A zenekar eddigi műsorpolitikáját az jellemzte, hogy minél többféle darabot mutasson be egy koncerten, vállalva azt, hogy ez akár egészen extrém párosításokat is vonjon maga után. (A tavaszi fesztiválon egyik alkalommal „Bachtól Beatlesig”, más alkalommal „Bolon-dok napi koncert” címekkel adtak emlékezetes műsorokat.)

A májusi hangverseny jó alkalmat nyújtott a visszatekintésre, megelevenítve elsősorban azokat a műveket, melyek kifejezetten a zenekar számára készültek. Az együttes újra színpadra állította azokat a darabokat is, amelyeket a közönség nagy lelkesedéssel fogadott az elmúlt évek során. „Nem is lett volna igazi kortárszenei esemény a mostani ősbemutató nélkül” – teszi hozzá a művészeti vezető joggal, hiszen nemcsak egy, hanem három új mű magyarországi bemutatására is most került sor.

A zenekar nem sokkal korábban Franciaországban vendégszerepelt ugyan-
ezzel a programmal. A május 9-én, Be-

auvais-ben lezajló eseményen a rezidens Octeur de Violoncelles zenekarral mutatták be Király László Melankolikus szerenád című darabját.

A sikeres premiersorozat közben a Budapesti Csellóegyüttes a Hungaroton stúdiójába vonult, hogy CD-re rögzítse a fenti műsort – vagyis a májusi koncertek képezték a leendő lemez nem hivatalos bemutatóját is, amely várhatóan 2003 első negyedévében jelenik meg.

A Hungaroton gondozásában kiadásra kerülő lemez tervezett anyaga

Vajda János: Quasi una fantasia
per le ultime note di Victor Togobickij
Bánlaky Ákos: Les Nymphes
Gyöngyösi Levente: Divertimento per
11 violoncelli e un contrabasso
Weiner Leó: Divertimento - Jó alapos
csárdás
Rókatánc
Hollós Máté: Dodicelli
Király László: Melankolikus szerenád
Kovács Zoltán: A kerekasztal lovagjai
Melis László: Csellómánia

ECONOVUM

„Iványi prof. és Társai”
Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Az ECONOVUM „Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- Stratégiai diagnosztika és akciótervezés SWOT- és portfólió-elemzéssel
- Szervezettejlesztés, reengineering és javadalmazási rendszer korszerűsítése
- Átfogó költséggazdálkodás (Total Cost Management) kiépítése és költségcsökkentő értékelés végigvitele
- A kaliforniai Newport University magyarországi képviselőjeként – rugalmas, távoktatási formában – magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele

Információ: 06/30/940-4342

A Nemzeti Filharmonikusok és Kocsis Zoltán

főzeneigazgató 2002-2003-as programajánlatából

2002. december 6.

**Mischa
Santora**

2003. április 29.

**Joshua
Bell**

2003. június 3.

**Jean-Yves
Thibaudet**

**Bérletek kaphatók
az ismert jegypénztárakban.**

Részletes programjainkat keresse műsorfüzeteinkben.

A Nemzeti Filharmonikusok
fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Hamar Zsolt dirigálásról, szakmai állomásokról és küldetéstudatról

Hét esztendővel ezelőtt ismerte meg az ország, amikor az MTV VIII. Nemzetközi Karmesterversenyén második helyezett lett, és elnyerte a közönségdíjat. Az 1995-ben ki-tüntetéssel karmesterei diplomát szerzett Hamar Zsolt több külföldi megmérettetésen szerepelt sikerrel, tanított a Zeneakadémián és számos hazai, valamint külföldi együttest dirigálhatott. Őt esztendeje a Nemzeti Filharmonikusok első, állandó karmestere, 2000 augusztusa óta pedig a Pécsi Szimfonikus Zenekar vezető dirigense és művészeti igazgatója. Szép pályán, ígéretes karrier, mégis a harmincbárom éves művész az utóbbi hónapokban úgy döntött, mostantól kicsit másképpen kívánja élni az életet.

Gramofon: Az eddigi hét esztendőt vizsgálva úgy látszik, mindig nagyon tudatosan építette és építi az életét, megalapozottan kerülnek egymásra a szakmai építőkövei.

Hamar Zsolt: Talán kívülről valóban így tűnhet, de ez nem egészen így volt. Hiszen arra például igazán nem számíhattam, hogy Kocsis Zoltán, aki 1997 őszén került az akkori Állami Hangversenyzenekar élére, azzal a feltétellel vállalja a felkérést, ha én leszek mellette az együttes első, állandó karmestere. Ez óriási megtiszteltetés és szakmai előrelépés volt, de természetesen nem lehetett rá számítani. Ha az utóbbi éveket vizsgálom, akkor is be kell valljam, hogy kissé el voltam kényeztetve, de a filozófiám az, hogy az élet minden embernek megadja a lehetőségeket, csak ezekre készen kell állni. Én pedig mindig igyekeztem a kihívásoknak megfelelni.

Fotók: Nemzeti Filharmonikus Zenekar

G: Nem zavarja Önt, aki mára már itthon és külföldön is ismert dirigenssé vált, hogy betanító karmesterként, asszisztensként dolgozik valaki mellett?

H. Zs.: A gyakorlatban számos önálló feladat van, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar ifjúsági hangversenyének szerkesztése, művészeti vezetése például teljes egészében az én felelősségem. Egyébként pedig egész életemben úgy tanultam, hogy ott ültem mások próbáin, előadásain, hallgattam, figyeltem és igyekeztem ellesni a titkokat. Úgy vélem, egy harmincbárom éves karmester még nem olyan idős, hogy leesne az ujjáról a gyűrű, ha asszisztensként kell dolgoznia. A Kocsis Zoltán melletti munkát pedig szerettem bárki szívesen elvállalná, legyen akár húsz, akár hetven éves.

G: Sokan mondogatják, hogy hatvan esztendőskor alatt nem is lehet valaki karmester...

H. Zs.: Az biztos, hogy nem dirigens a dirigens, amíg az általa vezényelt művek nem válnak igazán a sajátjává. Én most tartok ott, hogy a szűken vett alaprepertoárt – ami több mint száz mű – végigdirigáltam. Van olyan darab, amelyet többször is vezényeltem már, de még mindig újra és újra kell tanulnom. Feltehe-

tőleg így lesz ez egész életemben, de remélhetőleg egy idő után már sokkal szorosabb, intenzívebb kapcsolatot tudok kialakítani azokkal a kompozíciókkal, amelyeket alkalmam lesz vezényelni.

G: Ön az utóbbi időben sokat dirigál az Operaházban. Szükséges-e ma egy karmesternek operát is vezényelnie?

H. Zs.: Véleményem szerint feltétlenül. Egyrészt, mert ott tanulhatjuk meg leginkább a tágabb értelemben vett szakmát. Nem véletlenül járja az a mondás, hogy teljes értékű karmesterré csak a színházi munka után válhat az ember. Másrészt, mert a világ leggyönyörűbb zenéi valódi szituációk: hús-vér emberek igazi drámák kontextusába kerülve az élet teljességét adják, annak minden szépségével, gyötrelmével. S ez furcsa módon visszahat a szimfonikus repertoárra. Ma már el sem tudom képzelni, hogy volt bátorságom Mozart-szimfóniákat vezényelni anélkül, hogy – mint karmester – át ne itatódtam volna a Don Giovanni, a Figaro, vagy éppen A varázsfuvola gesztusaival, artikulációival.

G: Külföldön is keresett karmester, most éppen Olaszországból tért haza...

H. Zs.: Igen, sok helyre hívnak, néha egészen kiváló együttesekhez, és több, különböző menedzser-irodával dolgozom. A felkérések annak köszönhetőek, hogy sokan látják, hallják a koncertjeimet, és így az ügynökök mintegy kézzől-kézre adnak. Ezzel együtt nem vagyok biztos abban, hogy görcsösen kell karriert építeni. Volt alkalmam a ma élő egyik leghíresebb karmester mellett dolgozni, aki a legnagyobb helyeken, a legjobb együttesekkel szerepel, s döbbenetes módon azt láttam, hogy ő is tele volt féltékenységgel, irigységgel, elégedetlenséggel. Felmerül tehát a kérdés: nem mindegy, hogy Magyarországon vagy külföldön muzsikálok? Egy kollégám egyszer azt kérdezte, hogy mehettem „le” Pécsre. Erre csak azt tudom válaszolni, hogy a pécsi bérletsorozatunk előadásait több mint ezer ember hallgatja végig, s az ottani közönség ugyanúgy tapsol, örül, mint más publikum. Ha pedig küldetésben gondolkozom, akkor igenis Pécsre kell menni dolgozni.

G: Szóval ön egy küldetéstudatos karmester?

H. Zs.: Egy biztos, a magyar zenekultúrának nagyon nagy szükségére van arra, hogy Budapesten kívül is legyenek műhelyek, centrumok, melyek hátteret, utánpótlást, de akár konkurenciát jelentenek a főváros számára. Érvényes ez a hangversenyéletre, a zenés színházi műfajra, sőt a közép- és felsőfokú oktatásra egyaránt.

G: Hogyan folytatja a munkáját Pécsen?

H. Zs.: Amikor 2000 nyarán a Pécsi Szimfonikus Zenekar vezető karmestereként elkezdtem dolgozni, az első esztendő a lelkesedés és a szorgalmas munka jegyében telt el. Az évad végén azonban azt a tapasztalatot kellett leszűrnöm, hogy a lelkesedés és a szorgalom önmagában nem elegendő, hiszen egy olyan struktúrában kell dolgoznunk, amelyben a befektetett energiának csak a 20–25%-a térül meg, s ez nem túl jó arány. A második évadom a harcok jegyében telt, kardot rántottam a fennálló rendszer ellen. Eljutottunk oda, hogy hosszas tárgyalások,

egyvezetések után elkészítettem egy átalakulásról szóló tervezetet, ami a mostaninál sokkal hatékonyabb munkát és munkamegosztást tenne lehetővé. Természetesen ez újabb források bevonásával is járna, s így megszűnne az a lehetetlen helyzet, hogy számos kollégánk a létminimumon él.

G: Rengeteg terve volt a Pécsi Szimfonikusokkal, az együttest élvonalbeli zenekarrá akarta tenni, sajátos bérleti rendszerrel, újfajta kommunikációval. Mennyit sikerült ebből megvalósítani két év alatt?

H. Zs.: Azt kell mondjam, hogy nem eleget. De nem tartom mindent lezárt történetnek, és szívesen mozgósítok további energiákat a célok elérése érdekében. Most attól teszem függővé a további ottléteimet, hogy hogyan bírálják el a beadványomat. Ha semmi sem változik, akkor nincs értelme tovább Pécssett maradnom, egyrészt, mert nem hiszek a jelenlegi struktúrában, másrészt, mert ebben az évadban annyi emberrel és annyiszor konfrontálódtam, hogy mindezt nem lehet meg nem történné tenni. Ennek ellenére semmit sem bánok, sőt, akkor lennék dühös magamra, ha mindezt nem tettem volna meg.

G: Két zenekar, koncertek itthon és külföldön, egyre több operaelőadás. Hogyan fér bele a mindennapokba a család is?

H. Zs.: Nehezen, sajnos. Az utóbbi időben előfordult, hogy egy-egy hónapból alig akadt olyan este, amit otthon töltöttem, s ez nagyon rossz. Úgy vélem, mindez egy idő után a szakmára is visszahat. Nem egészséges a bőrdlakó állapot, hogy van egy lányom, akit alig látok. Talán éppen ezért is határoztam el bizo-

nyos változtatásokat, mind a karmesteri tevékenységgel, mind a privát életemmel kapcsolatban.

G: Mi az, amit meg kell változtasson?

H. Zs.: Szeretnék a jövőben még elmélyültebben, több háttérinformációt egybegyűjtve foglalkozni a művekkel, azokat szélesebb összefüggésekbe helyezve. Nyilván ez együtt kell járjon azzal is, hogy kevesebb koncertet vállalom.

G: A túlvállalás általában a fiatal dirigensek „betegsége”, de lehet, hogy a karrierépítés elkerülhetetlen velejárója.

H. Zs.: Igen, azt hiszem, erre rá vagyunk kényszerítve. Most azonban úgy gondolom, hogy a változás elengedhetetlen és szükségszerű.

G: S akkor lesz ideje a zeneszerzésre is? Többször említette, hogy nem bánna, ha negyvennyolc órásk lennének a napok, mert akkor ismét foglalkozhatna „eredeti szakmájával”, a komponálással.

H. Zs.: Azt szokták mondani, hogy vannak tevékenységek, amiket nem lehet elfelejteni, a zeneszerzés azonban nem ilyen. Ki lehet esni a praxisból, s én már jó néhány esztendeje nem komponáltam. Pedig sok ötletem van, de bennem élnek még a zeneszerzéssel kapcsolatos démonjaim, s először ezeket kell leküzdenem.

G: Melyek a legközelebbi feladatai?

H. Zs.: Két és fél évre előre van tele a naptáram, s akad közte számos igen izgalmas feladat. Ilyen például az a májusi koncertszerű Tosca-előadás, amely a Nemzeti Filharmonikus Zenekar koncertjén lesz hallható. Ősszel három koncertet adok Japánban az ottani filharmonikusokkal, aztán olaszországi fellépések következnek. A jövő év elején az USA-ba utazunk egy hosszabb turnéra a Nemzeti Filharmonikusokkal, ahol a harmincnyolc koncertből húszat én dirigálok majd.

G: Így képzelte a jövőt, amikor a zenét, a karmesterséget választotta?

H. Zs.: Igen. Sőt, álmodni sem mertem, hogy ilyen szép életem lesz. Ennek a hivatásnak az összes nyúgje, gondja ellenére semmi másban nem lennék ilyen boldog.

Réfi Zsuzsanna

A Nemzeti Filharmonikusok Beethoven-estjei Martonvásár

*Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének Parkjában,
19 órai kezdettel*

július 13., szombat (esőnap: július 14., vasárnap)

II. Leonóra nyitány, op. 72

D-dúr zongoraverseny (az op. 61 hegedűverseny átirata),
op. 61/a

C-dúr mise

Közreműködik:

Rohmann Imre – zongora

Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Kolonits Klára, Schöck Átala, Timothy Bentch,

Mozsár György – ének

Vezényel: Vashegyi György

július 20., szombat (esőnap: július 21., vasárnap)

D-dúr hegedűverseny, op. 61

VI. (Pastorale) szimfónia, op. 68

Közreműködik:

Kelemen Barnabás - hegedű

Vezényel: Kocsis Zoltán

július 27., szombat (esőnap: július 28., vasárnap)

I. szimfónia

Ah, perfido – hangversenyária

V. szimfónia

Közreműködik:

Korondi Anna - ének

Vezényel: Antal Mátyás

Zempléni Művészeti Napok

A bor, a költészet és a muzsika évszázadai

Az Antenna Hungária Rt. a kezdetektől a Zempléni Művészeti Napok főtámogatója. Dr. László Géza elnök-vezérigazgató úgy látja, a fesztivál már több világszínvonalú produkciónak is otthont adott, és nagy mértékben hozzájárul a zempléni régió településeinek fejlődéséhez.

Fotók: Gramofon archív

Az idén már tizenegyedik alkalommal rendezik meg a Zempléni Művészeti Napokat, mely évről-évre felhívja a figyelmet Kelet-Magyarország bibetetlenül gazdag természeti és kulturális értékeire. Az elsősorban zenei eseményeknek helyet adó rendez-

vény hagyományos otthona az egyéb társművészeteknek is: irodalmi, színházi események, kiállítások várják az idelátogatókat, akik a hely szellemének megfelelően évről-évre különleges kulináris meglepetésekben is részesülnek. Zempléni gazdag történelme, tájainak szépsége tette a magyar kultúra egyik bölcsőjévé.

„Amikor elnök-vezérigazgatóvá neveztek ki, elődeimtől örökölt kaptam a Zempléni Művészeti Napok, s ezáltal a klasszikus zene támogatását. Mivel magam is zenekedvelő vagyok, nagy örömmel szolgál, hogy folytathatjuk ezt a hagyományt” – mondja László Géza, aki úgy véli, mostanra a Zempléni Művészeti Napok az ország második legrangosabb kulturális fesztiváljává nőtte ki magát. Ez elsősorban Rolla János, illetve a programokat szervező Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány értékkezpontú munkájának köszönhető. „Mindannyian tudjuk, hogy a zempléni régió évszázadokon át milyen fontos szerepet töltött be a magyar történelemben és a művészetek fejlődésében, de jelenleg nem tartozik az ország fejlett térségei közé. A Zempléni Művészeti Napok nagymértékben hozzájárul a régió és az egyes települések infrastruktúrájának fejlődéséhez, nem beszélve annak közvetlen és közvetett hatásáról, hogy a fesztivál idején a véleményformáló értelmiség és a döntéshozók egy része ellátogat Zemplénbe” – mondja László Géza, aki szerint fontos, hogy a komolyzene mellett az igényes jazz és világzene, illetve a társművészetek is megjelenjenek a fesztivál kínálatában. Az is örömteli fejlemény, hogy a Zempléni Művészeti Napoknak immár hagyományosan van egy-egy budapesti elő- és utórendezvénye, s ezeknek a koncerteknek köszönhetően újabb és újabb generációkhoz jut el a fesztivál híre. László Gézától megtudtuk, az Antenna Hungária – mint a média világához s ezáltal a művészetekhez is ezer szállal kötődő nagy közszolgáltató vállalat – társadalmi szerepvállalásában hagyományosan fontos szerep jut a kultúra támogatásának. A részvénytársaság székházában található Átrium Galériában havonta rendeznek új kiállítást. A Magyar Állami Operaháznak nyújtott támogatás pedig az elmúlt évadban Verdi Don Carlos című operájának bemutatását segítette.

Az idei események központja is a sárospataki vár reneszánsz udvara. Sárospatak mint királyi birtok már a XI. századtól különleges kiváltságokat kapott. Várában született 1207-ben Árpádházi Szent Erzsébet, akinek emlékét újabb jelmezes felvonulással is őrzik a helybeliek. Luxemburgi Zsigmond 1429-ben szabad királyi város rangjára emelte Patakot, amely a Pálóczi, Perényi, és Dobó családoknak, valamint I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek és feleségének, Lorántffy Zsuzsannának köszönhetően valódi kulturális központ lett a XVI-XVII. században. Utóbbi hívta Patakra 1650-ben az európai híró cseh-morva pedagógust, Jan Komenskýt (Comeniust), aki itt írta Orbis pictus (Látható világ) című munkáját. Comenius szerint az iskola küldetése, hogy az emberiség műhelye legyen, ahol a világ teljes megértéséhez vezetik el a diákokat. Ő honosította meg a szemléltető oktatást, azt vallotta ugyanis, hogy az értekek alapozzák meg az értelmet. Ezt az elvet követve szervezte meg a nyelvoktatást, és a tanulók képességeinek kibontakoztatását szolgáló – általa írt – iskoladrámák előadását. Egyebek mellett neki köszönhetik a diákok az órákózi szünet „intézményét” is.

A bor és a költők találkahelye

A korai középkorban Sátorhalmának, Sátoraljának hívták a különleges formájú, névadó hegy lábánál fekvő Sátoraljaújhelyet. E hegyaljai település Nagy Lajostól kapta a városi rangot. Több mint hétszáz éves múltja során mindig fontos szerepet játszott a térség történetében. A XVII. században a Rákóczi család által birtokolt város egy ideig Zemplén vármegye székhelye is volt. Újhely szülötte Losárdy Zsuzsanna költőnő, aki Rákóczi szabadságharcos seregében verseivel, dalaival buzdította a katonákat. Itt volt levéltáros a nyelvújító Kazinczy Ferenc. A hajdani Vadászkiút Szállóban alakult meg a Zempléni Casino, a magyar reformkor fontos szellemi bázisa. Sátoraljaújhelyen volt magántanuló az ismert német költő, Nikolaus Lenau. Goethe Faustja mellett Lenau drámai költeménye ösztönözte Berliozt a Faust elkárhozása – és benne a magyar vonatkozású Rákóczi-induló – komponálására. A város piarista gimnáziumában tanult 1810–16 között Kossuth Lajos, aki a megyeház erkélyén elmondott beszédével lépett először a nagy nyilvánosság elé.

A Tisza és a Bodrog összefolyásánál az Alföldre könyököl a nagy kiterjedésű Kopasz-hegy, keleti oldalán a világhírű bornak nevet adó és a történelmi borvidék központjának számító Tokajjal. „E városkában laknak a hegyeken az öröm istenei, innen küldik szét a világba apostolaikat, a palackba zárt aranyszínű lángokat...” – írta rajongó sorait Petőfi, aki 1844-ben járt erre először.

Két történelmi forrás utal a gyógyító hatású aszú eredetére. Az egyik szerint 1562-ben a tridenti zsinaton a Magyarországot képviselő Draskovich érsek kínálta meg VI. Piusz pápát olyan borral, melyet túlérett, magas cukortartalmú, tőkén aszalódó szőlőszemekből sajtoltak. A másik elbeszélés Lorántffy Zsuzsanna titkárát, Sepsi Laczkó Máté református lelkészt említi, aki a Sárospatak melletti Orémusz-hegyen, 1650 környékén fűmirt szőlőből készített először aszút.

Az aranyfényű bor növekvő népszerűségét jelezte, hogy Európa-szerte egyházi és világi méltóságok, uralkodók udvaraiban lett nélkülözhetetlen csemege. XIV. Lajostól, a Napkirálytól eredeztetik a mondást, mely minden üveg tokaji címkéjén ott szerepel: „Királyok bora, a borok királya”.

Zsarátnok izzik a föld mélyében, attól olyan tüzes a tokaji – mondogatják a helybeliek, akik a vulkanikus eredetű hegyvidék porhanyós, szürkés oldalait művelik, és hangulatos félhomályú, boltozatos pincékben kostolóra fogadják a hordók között a betérokot. A királyi bornak jelentős irodalma van: nem csupán itthon emlékeztek meg róla, hanem a világirodalom nevezetes alakjai közül is sokan, köztük Voltaire, Lenau, Puskin, Anatole France vagy éppen Agatha Christie. Franz Schubert Tokaj drága nedve kezdetű dala révén még a zeneirodalomba is bekerült e nemes ital. Az olasz operaszerző, Gioacchino Rossini pedig komponálásához tartotta nélkülözhetetlen tartozéknak a tokajit.

A Faustban ugyancsak feltűnik a magyar nedű: az auerbachi pincében Mefisztó varázslatára a „megcsapolt” asztalból többek között tokaji folyik a jelenlévők poharába...

Tokaj hírnevének feltámasztásáért sokat tesznek a városka lakói. Nagy lehetőségeket rejt ez a különleges terület – a kaukázusi és római borkultúra találkozási pontja. Tokaj és a hozzá tartozó történelmi borvidék jó eséllyel pályázik – természeti táj kategóriában – a világörökség cím elnyerésére.

„Selyemrétek, bársony erdők”: Tokaj környéke

Számos Tokaj környéki településhez fűződnek kultúrtörténeti érdekességek. Tállya nevezetességei, a Rákóczi-kastély és a Rákóczi-pince mellett feltétlenül meg kell említenünk a vidék szülőltét, Lavotta Jánost, a magyar verbunkos mesterét, aki Tállyán töltötte élete utolsó éveit. Bécsben Mozart is hallotta játszani a „királyok hegedűsét”, és nagy elismeréssel szólt hangszertudásáról. Szeptemberben, a Szent Vendel-napi búcsút ünneplő, borukra büszke tállyaiak nem „egyszerűen” virággal, hanem szőlőlevelekkel és fűtökkel díszítik fel templomukat.

Mád nagyközség régi – részben barokk, rokokó és copf stílusú – házacskaival és dímbes-dombos utcáival, vidéki romantikájával ragadja meg az arra járó. Kossuth szülőhelyén, Monokon, az emlékmúzeummá alakított udvarházban őrzik a kiváló államférfi emlékét. Szerencsen a korábbi bencés

apátságából a XVI. században átalakított, tekintélyes erődítmény és kiállításai várják a történelem szerelmeseit.

A Zempléni-hegység páratlan szépségű hegyei és völgyei felejthetetlen túrára ösztönzik a kirándulókat. Apró falvak, templomok, kastélyok és várak sora gazdagítja a szinte érintetlen természeti környezetet. A hegyköz lankáira épült fűzerradványi Károlyi-kastélyt tavakkal kialakított arborétum és vadspark veszi körül. Az Ybl Miklós megálmodta romantikus épület az utóbbi időkben – részben a művészeti napok egyes programjainak köszönhetően – fokozatos megújuláson megy át.

„Selyemrétek, bársony erdők” fölött, bús, szürke szikla ormáról büszkén vigyázza a vadregényes tájat a füzéri vár. Kápolnájának karcsú, csúcsíves ablakai mögött őrizték valaha a Perényiek egy éven át a magyar koronát, később itt vezekelt – talán nem is létező – bűneiért a félelmetes hírű Báthory Erzsébet. A szlovák határhoz közeli, lenyűgöző szépségű várom minden Zemplén-vidéki kirándulás koronája lehet.

„Nagyon sok múlik az emberi tényezőn”

Rolla János a Liszt Ferenc Kamarazenekarról

A Liszt Ferenc Kamarazenekar művészeti vezetője és koncertmestere, Rolla János a világ legbőresebb koncerttermeiben ugyanúgy otthon van, mint Szolnokon és Zemplénben. A magyar zenei kultúra hazai és külföldi megismertetéséért 1981-ben megkapta az érdemes művész kitüntetését, 1985-ben a Kossuth-díjat és a francia kormánytól 1991-ben a Becsületrend Lovagja címet. A kilencvenes évek furcsa változást hoztak. Megszűnt a kultuszláncától kapott támogatás, amely addig garantálta az együttes működését. Szerencsére Szolnok polgármestere a „Lisztesek” segítségére sietett. Az élet pedig bőségesen kárpótolja Rolla Jánost és zenésztársait a Zempléni Művészeti Napokkal. A rendezvény idén augusztus 17. és 24. között immár tizenegyedik alkalommal kerül megrendezésre.

Rolla János: A Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjai szinte a kezdetektől, lassan negyven éve együtt zenélnék. Nehéz megmondani, hogy mi kovácsolt össze bennünket. Az biztos, hogy a hatvanas években mindenhová elmentünk, ahol zenélni lehetett. Ha kellett, felástuk a Kiscelli Romtemplom kertjét, csak hogy hangversenyt adhassunk. Nyaranta Keszthelyre jártunk, ahol a művelődési ház igazgatójának köszönhetően a szállásért és ellátásért cserébe szabadéri koncerteket adtunk az üdülőknek, miközben mi is nyaraltunk.

Gramofon: A kamarazenekar megszületése mindenképpen Sándor Frigyes nevéhez fűződik. Frici bácsi rövidnadrágos zenekara – így emlegették kezdetben Önöket.

R. J.: Sándor Frigyes volt a konzervatórium igazgatója és a növendékzenekar irányítója. Keze alatt ismerhettük meg a zenekari játék alapjait. Amikor a Zeneakadémián megalapítottuk a magunk együttesét, kértük, hogy tanítson bennünket továbbra is. Mesterünk lett másfél évtizedre. A mi generációnk az ő hegedűiskolájában nevelkedett fel, Pedagógiai, művészi, előadói tapasztalatainak részeseivé váltunk. A zene szeretetére nevelt bennünket, és szerintem ez tartja mindmáig össze a társaságot.

G: A kamarazenekar azóta változatlan létszámú, amely szinte egyedülálló egy művészeti formációban. Hetekre, hónapokra összezárva járják a világot. Tudják még egymást szeretni?

R. J.: Mint a sok éves házasságban az emberek, akik félszavakból is kitalálják egymás gondolatait. Megtanultunk együtt élni, és közben elszeparálódni egymástól. Keresztül-kasul utaztunk az egész világot. Az északi és a déli sark kivételével nincs olyan zuga a földünknek, ahol ne adtunk volna hangversenyt. Egy-egy turné rákényszerített bennünket az alkalmazkodásra.

Nem véletlen, hogy végül azok maradtak benne a csapatban, akik most is velünk vannak. A legbüszkébb talán mégis arra vagyunk: még mindig úgy tudunk dolgozni, hogy mindenki hozzáadja a produkcióhoz a saját egyéniségét. Persze eközben azért elfogadjuk azt a vezérvonalat, amelyeket koncertmesterként én képviselek.

G: Soha nem volt olyan személyes konfliktus, amely az együttes felbomlásával fenyegetett volna?

R. J.: Nagyon sok múlik az emberi tényezőn. De a Liszt Ferenc Kamarazenekar szerencsés kiválasztódással született meg. Mindenki megtalálta a maga helyét. Fiatalkorban, amikor a személyes ambíció még feszíti az ifjú művészt, nagyon nem mindegy, hogy ki melyik sorban és pultnál ül. A rivalizáláson könnyen szétcsúsznak a dolgok. Az együttesnek kell kinevelnie a saját szólamvezetőit. Be kell bizonyítani – mint ahogy nekem is be kellett bizonyítanom –, hogy az ember alkalmas a feladatra. És meg kell engedni azt is, hogy belássa, hol a helye.

G: Voltak példaképek?

R. J.: Emlékszem, hogy a hatvanas években mennyire elképedtünk, amikor először hallottuk az I Musici di Roma kamarazenekart. Le voltunk taglózva, mert akkor még fogalmunk sem volt, hogy a csudába tudnak így játszani? Pédaképeink voltak a müncheni, stuttgarti, zágrábi és angliai együttesek is, akiket követésre méltónak tekintettünk. Sokat tanultunk a le-

Fotók: Óbudai Társaskör

mezeikből, miközben azon szörnyülködtünk, hogy mi még mennyi mindent nem tudunk a zenekari játékról. Szerencsére visszajárhattunk, úgymond posztgraduális képzésre nem csak Sándor Frigyeshez, hanem Simon Alberthez is – Jumihoz, ahogy zenész körökben emlegetik –, akik nagyon magasra helyezték a mércét. És bennünk meg volt az a lelkesedés, hogy megmutassuk: mi is leszünk olyan jók, mint a világ élvonalbeli zenekari.

G: Miből fakadt a lelkesedésük, ambíciójuk?

R. J.: Egyfajta frusztráltság is közrejátszott ebben, hiszen valahol mindannyian szólistáknak tanultunk. Lovas György ki is ment az NSZK-ba, hogy Gertler Endrénénel tanuljon. Aztán „visszadisszidált”. Szóval az egyéni karrier nem sokunknak jött össze. Együtt viszont nagyon jónak éreztük magunkat. Motivált bennünket az élet is, amikor kipróbáltuk, milyen is beülni egy nagyzenekarba. A Zeneakadémia elvégzése után mindnyájan valamelyik nagy szimfonikus zenekar – az Állami Hangversenyzenekar, az Operaház, vagy a Rádiózenekar – tagjai lettünk. Akkoriban a nagyzenekarokban átlagzenélés folyt, részletmunka nem volt, és igény sem volt rá. Hiszen a legkiemelkedőbb, legelismertebb karmesterről köztudott volt, hogy utált próbálni. A Liszt Ferenc Kamarazenekar viszont egyre több külföldi meghívást kapott, és ez lassan összeegyeztethetelenné vált a főállásunkkal.

G: Nem volt nagy kockázat akkoriban feladni a biztos megélhetést nyújtó állást?

R. J.: Önbizalmat és erőt adott, hogy olyan emberektől – mint például Végh Sándor, Vásáry Tamás, Frankl Péter – kaptunk biztatást, akik nem tudták, hogy milyen is valójában a mi helyzetünk. Gyakorlatilag a létünket a Hungarotonnak köszönhetjük. A lemezgyár vezetője, Bors Jenő szerződést kötött velünk 1970-ben. Az évek során több mint egymillió lemezünk kelt el,

„Az északi és a déli sark kivételével nincs olyan zuga a földünknek, ahol ne adtunk volna hangversenyt. Egy-egy turné rákényszerítette az együttes tagjait az egymáshoz való alkalmazkodásra. Mint a sok éves házasságban, fél-szavakból kitalálják egymás gondolatait.”

ami a komolyzenében, és egy tízmillió lakosú országban nagyon szép eredmény. Miután kiléptünk a nagy szimfonikus zenekarok kötelékeiből, hivatalos helyről nem is kecsegtettek semmi jóval. Először Lehel György, a Rádiózenekar vezetője járt ki a minisztériumnál egy kis ösztöndíjat nekünk. Ő látta be talán legelőször, hogy a zenekarunk többet érdemel. Az Országos Filharmónia egykori igazgatója, Lakatos Éva is látott bennünk fantáziát. Nem a személyes varázsunk győzte meg végül, hanem a tény, miszerint: ha mi játszunk, akkor megtelnek a koncerttermek. Az Állami Hangversenyzenekar mellett mi is elértünk. Lassan a minisztérium is megbarátkozott velünk, és 1976-tól kaptunk hivatalos státuszt is. Évente harminc-harmincöt koncertet kellett adnunk a minimális támogatásért, viszont a kötelező szolgálaton túl bárhol dolgozhattunk, külföldön is, a lemezgyárban is, természetesen külön díjazásért.

G: A minisztérium visszavág címet is adhatnám annak a történetnek, amikor a kilencvenes évek elején a kultusztárca gyakorlatilag megvonta önöktől a támogatást. Még az is kétséges-

sé vált, hogy megengedhetik-e maguknak azt a luxust, hogy Magyarországon fellépjenek.

R. J.: Valóban paradox helyzetbe kerültünk. Létrehoztuk az alapítványunkat, és a Külkereskedelmi Bank segítségével dolgoztunk tovább. Nem csak egyszeri mentőövet kaptunk a pénzügytől, mert a mai napig is támogat bennünket. Az Óbudai Társaskör befogadta az együttest, így lett próbatermünk, Szolnok városa pedig – gesztusként – felajánlotta az együttműködést. A város 1993 decemberétől a zenekar hivatalos fenntartója. Legyen Szolnok a zene fővárosa – szolt a mottó, és ennek megfelelően létrehoztuk a Szolnoki Zenei Napokat. Olyan nevek fordultak meg nálunk, mint Isaac Stern, Maurice André. Fischer Annie utolsó zenekari koncertjét is Szolnokon adta.

G: Különleges esemény volt legutóbb az Amadeus című világsikerű szindarab szolnoki bemutatója, amelyen a zenekar aktív közreműködője az előadásnak.

R. J.: Kétségtelenül hatalmas siker az előadás, és szerintem teljesen egyedülálló, hogy az „élő zene” a dráma elengedhetetlen részévé válik. Először féltünk, hogy a zene és a színpadi történés kioltják egymás hatását. Aztán kiderült, hogy éppen ellenkezőleg hat a zene és a színmű kapcsolata, mert erősítik egymást. Szinte különbség sincs abban, hogy nem hangszeres szólistát, hanem színészt kísérünk. Remélem, lesz folytatása az Amadeusnak, nem csak Szolnokon, hanem Budapesten is. Mi legalábbis nagyon szeretnénk.

G: Nem csak a szolnoki Amadeus, hanem a Zempléni Művészeti Napok is vendégszerepel Budapesten. A Zeneakadémián június elsején tartották a fesztivál beharangozó koncertjét.

R. J.: Igaz, hogy a rendezvény csak augusztus 17-én kezdődik Sárospatakon, de úgy éreztük már tavaly is: nem árt egy kis nézőcsalogató. Reméljük, izelítőt adva a Zempléni Művészeti Napokból, a budapestiek is elcsábulnak Magyarország egyik legszebb térségébe. Büszkék vagyunk, hogy kulturális szempontból a régió az ország szerves részévé vált. Ugyanakkor bosszankodom is, mert most éppen a Gazdasági Minisztériummal gyűlt meg a bajunk. Eredménytelenül pályáztunk a Széchenyi-tervre, noha a megfogalmazott célokról, például az idegenforgalom fellendítéséről szól a mi fesztiválunk is. Szerencsére, az Antenna Hungariával kötött megállapodás elegendő garanciát nyújt a rendezvény lebonyolításához. Remélem, azt is megérem még, hogy a döntéshozók egyszer végre belátják: Zemplén nem csak a Liszt Ferenc Kamarazenekar életében tölt be nagyon fontos helyet.

Nagy Marianna

Virtuóz és lírai zenei körutazás

Massimiliano Motterle
Augusztus 22.; Sárospatak,
imaterem, 18.00

(Foto: Pentaton Koncertügynökség)

Az idén épp harmincesztendő Massimiliano Motterle a tavalyi Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraversenyen jött, látott – és kis híján győzött is. Bár a verseny eredményhirdetésekor be kellett érnie egy megosztott harmadik hellyel, a fiatal olasz zongoraművész egyéni előadásával egy csapásra beopta magát a magyar közönség szívébe. Motterle már 2001-ben is komoly sikerekkel a tarsolyában érkezhetett Budapestre. Trófeái között különösen jó ómennek számított a párizsi Liszt-verseny első díja, ahol a h-moll szonáta legjobb előadásáért járó különdíjat is neki ítélték. A budapesti versenyen is sokak szerint ő nyújtotta a legérettebb, legkiegyensúlyozottabb produkciót. Most itt az alkalom, hogy felelevenítsük ezeket a szép emlékeket, hiszen szólóestjének műsorán Mozart K 533-as F-dúr szonátája, Chopin egyszerre virtuóz és lírai b-moll scherzója és Albeniz Iberiája mellett két Liszt-mű, a h-moll szonáta és a közönségkedvenc II. magyar rapszódia is szerepel. A ma már a világ számos zenei központjában visszatérő és visszavárt művésznek számító Motterle Európa egyik legjobb nevű akadémiaján, a Giuseppe Verdi Konzervatóriumban szerezte kitanulmányozás diplomáját, de tanult Paul Badura-Skodánál, Lazar Bermannál, Sergio Marengoninál és Alexis Weissenbergnél is. Előadói kvalitásai mellett a fenti műsor-összeállítás is garanciát nyújt a maradandó koncertélményre. A református kollégium imatermében csupa olyan zongoradarab hangzik majd el, amely egyszerre hálás az előadó és a közönség számára, s amely magában hordozza a könnyed nyári kikapcsolódás, mint az elgondolkodtató zenei körutazás lehetőségét.

Zsoldos Dávid

A hangszeres Királya és királynője

Király Csaba orgona- és zongoraestje
Augusztus 20; Kassa, dóm, 19.30

(Foto: promóció)

Király Csaba zongora- és orgonaestje valószínűleg a sokat tapasztalt koncertlátogatók számára is igazi kuriózumnak számít majd. A Zeneakadémián mindkét hangszerből diplomát szerzett muzsikusként sokáig kizárólag a zongoraművészi pályát tartotta fontosnak, ami nem is csoda, hiszen ezen a hangszeren már igen fiatalon szép sikereket könyvelhetett el. A koncert műsorán szereplő Liszt-művek érdekessége, hogy szerzőjük mindegyikből készített külön zongora-, illetve orgonaváltozatot is, a hangversenyen pedig mindkét változatot meghallgathatjuk, ami kiváló lehetőséget teremt a két hangszer eltérő lehetőségeit tanulmányozó zeneszerzői gondolkodás megfigyelésére. A bachi örökség s benne az orgona sajátos hangzása a weimari években ihlette meg először Lisztet, első orgonára született műve, az *Ad nos salutarem undam* korál témájára szerzett fantázia és fuga 1850-ben keletkezett. Király e kettős vonzódása és a Hungaroton két évvel ezelőtt megfogant Janus-sorozatának rendkívül szerencsés párosításnak bizonyult. A tavaly megjelent, Liszt zongora- és orgonaműveket tartalmazó CD, rajta a B-A-C-H prelúdium (fantázia) és fuga, valamint a *Weinen, Klagen...* variációk mindkét változatával elnyerte a Gramofon legjobb hazai CD-n szereplő magyar előadóművészenek díját. Szent István király ünnepén a kassai dómban valamennyien meghallgathatjuk, vajon élőben is megállja-e a helyét ez a lemezen vitathatatlanul érdekes és értékes produkció.

Zs. D.

Zongoraversenybe sűrített drámaiság

Elena Bashkirova és a Liszt Ferenc Kamarazenekar
Augusztus 18.; Sárospatak, várudvar,
19.30

(Foto: promóció)

Nem túlzás kijelenteni, hogy Elena Bashkirova és a Liszt Ferenc Kamarazenekar közös Mozart-estje Európa bármelyik zenei fesztiválján kiemelkedő eseménynek számítana. Bashkirova zongoratanulmányait a moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban édesapjánál, Dmitrij Bashkirovna folytatja. Ám Elena Bashkirova esetében a zenész család nem korlátozódott csupán a felmenőkre: első házassága Gidon Kremerhez, a második pedig Daniel Barenboimhoz fűzi – volt tehát kikkel tovább fényesíteni az otthonról hozott tudást. A Liszt Ferenc Kamarazenekar Mozart-játéka méltán vált etalonná sokak számára: izlés és dinamizmus, magabiztos stílusismeret és pillanatra sem szűnő játékoság jellemzi az együttes bécsi klasszikus előadásait. A késői zongoraversenyek különleges helyet foglalnak el Mozart életművében, hiszen a szerző saját magának, bécsi hangversenyén való előadásra komponálta őket. Hangszeres virtuozitás és bensőségesség, önfelelt bohémság és szívszorító dráma olyan erőteljes megszólalásait találhatjuk ezekben a darabokban, amelyekkel talán csak a nagy Mozart-operák vetekedhetnek. A Liszt Ferenc Kamarazenekar – amely még Sándor Friggyessel, Szvjatoszlav Richterrel és Jean-Pierre Rampallal dolgozva tökéletesítette a Mozart-versenyművek finomságait – valamint a briliáns grúz zongoraművésznő sárospataki együttjátéka feledhetetlen élménynek ígérkezik.

Zs. D.

Vendégművészek a Musashino Akadémiáról Berkes Kálmán és Okazaki Koji

Augusztus 21.; Sárospatak, várudvar, 19.30

Augusztus 22.; Sárospatak, Öregpalota, 19.30

(Fotó: promóció)

A tokiói zeneművészeti egyetem a '60-as évektől fogva szisztematikusan igyekszik magához kötni kiváló magyar mestereket, hogy közvetítésükkel az európai hangszeres tradíciók szilárdan beépüljenek a japán muzsikusképzésbe. Seregnyi művészpédagógusunk közül, aki beírta nevét az intézmény történetébe, tudtommal Tusa Erzsébet volt a legelső: ő már évtizedek óta tanszékvezető professzora a Musashino Akadémiának, ahol persze rajta ki-

vül is számos élvonalbeli pianistánk – így Solymos Péter, Lantos István, Kiss Gyula – képviselte több szemeszteren keresztül a Liszt-Thomán-Dohnányi-féle magyar zongoraiskolát. Vagy nézzük a többi tanszakot: Kóté László 1966-ban kezdett japán hegedűsökökkel foglalkozni, Kovács Lóránt a '80-as évek derekán képezte a fuvolistákat, a legutóbbi évtizedben pedig újabb két fúvós-sztárunk közreműködésével nőtt a tokiói zeneakadémia rangja, tekintettel Nagy Miklós (kürt) és Berkés Kálmán (klarinet, kamarazene, dirigálás) szerződötésére. E tekintélyes névsor egyben bizonyos garancia is fiatal japán muzsikustehetségek európai bemutatkozására, amit Berkés Kálmán kiváltképp ambicionál; itthoni koncertjein rendszeresen fellépteti vendégként egy vagy több távol-keleti tanítványát, kollégáját. Az idei tavaszi fesztiválon adott kamaraestjére például meghívta saját hegedűművész-feleségén, Sunagawa Ryo-kon kívül Okazaki Kojit is, a Musashino Akadémia és az Erzsébet Zenei Egyetem tanárát, az NHK Szimfonikusok szólofagottosát. A Zempléni Művészeti Napok hangversenyén – a Liszt Ferenc Kamarazenekar augusztus 21-i programjában – Berkessel együtt reprezentálja majd szólista minőségben a Musashino professzori karát.

Berkés Kálmán különféle nemzetközi versenyeken (Genf, Belgrád, München) nyert díjakkal korán felhívta magára a figyelmet. Több élvonalbeli fővárosi szimfonikus együttesben (az Operaház, valamint a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarában, majd a Budapesti Fesztiválzenekarban) első klarinétos vagy szólamvezető, tíz évig játszik a Budapesti Kamarazenekarban. Fúvósötös alapít 1975-ben, 1982-ben pedig létre hívja a Budapesti Fúvóegyüttest, melynek mindmáig művészeti vezetője. Európa-szerte, továbbá Kanadában, az USA-ban és Ázsiában turnézik, partnere olyan világsztároknak, mint James Galway, Maurice André, Schiff András vagy Kocsis Zoltán. Lemezfelvételeket készít a Hungaroton, a Naxos, az EMI-Quint, a Decca és a Teldec gondozásában, kiemelkedő tolmácsolója mind a klasszikus irodalomnak, mind kortárs szerzők termésének. Diszkográfiájának márkás darabja a Jandóval és Paukkal közösen készített Kontrasztok, amely a Gramophone Magazine szerkesztői válogatásában szerepel. Berkés Kálmán dirigál is, és széles körű pedagógiai tevékenységet folytat.

Okazaki Koji Hiroshimában született, 16 évesen felvételizett a Musashino Akadémiára. Diploma után a Tokiói Szimfonikusokhoz szerződik. A Detmoldi Fúvóegyüttestel koncertkörutakon vesz részt, lemezeket készít, keresett szólista és kamaramuzsikusz; a Budapesti Tavaszi Fesztiválon Beethoven Esz-dúr szeptettjének előadógárdájában találkoztunk vele.

Kerényi Mária

Kifinomult kamara-jazz sztárokkal Budapest Four Jazz Quartet

Augusztus 23.; Sárospatak, A Művelődés Háza, 21.00

Izgalmas produkciónak néz elébe a Sárospatakon tartózkodó, jazz iránt érdeklődő közönség. Egy olyan különleges kvartett ad koncertet, melynek ugyan valamennyi tagja a műfaj hazai élvonalához tartozik, de két, látszólag távoli generációt képviselnek; talán szintén szokatlannak tűnhet a jazzkedvelők körében, hogy dobok nélkül játszanak. A Budapest Four két nagyteknélyű muzsikusa: Tomsits Rudolf (trombita) és Szakcsi Lakatos Béla (zongora); a huszoneves generációt pedig Horváth „Plutó” József (nagybőgő) és Pocsai Krisztina (ének) képviseli a formáción belül. Az elkülönítés idáig érvényes; főleg ha azt is tudjuk, hogy az igazi zenészek életkora nem az évekből derül ki... Ezek a muzsikuskok ugyanazt a nyelvet beszélik. Ahogy a zenekar nevéből is sejthető, „four time-ről”, azaz igazi bopos-, svínges-alapú mainstream jazzről van szó. Az együttes a ma már klasszikusnak mondható, zömében amerikai standard repertoárból állítja össze műsorát, melynek magas szintű interpretációja – különösen a két „nagy öreg” tudását, igényességét ismerve – szinte garantált. Őket nem is szükséges bemutatni a jazzben kicsit is járatos közönségnek, legfeljebb a műfajjal most ismerkedő fiatalok kedvéért nem árt jelezni a legfontosabbakat.

Tomsits Rudolf trombitás, szánykürtös évtizedek óta meghatározó jazz-szólista, valamint szerző és hangszerelő. Évekig állt az Újvidéki Rádió Big Bandjének élén, melynek jelentőségét csak növeli, hogy az elmúlt évtizedekben a régi Jugoszlávia területén nagyobb hagyományai voltak a jazzmuzsikának, mint nálunk. Tomsits Rudolf itthoni aktív zenész pályafutása mellett jelentős zenetana-ri tevékenysége által is a meghatározó jazzművészek egyike.

Szakcsi Lakatos Béla nemzetközi viszonylatban is az egyik legismertebb, és legjelentősebb jazz-zongoristánk. Rendkívül szerteágazó zenei tevékenységet folytat; a színházi-és filmzenétől a kortárs improvizatív irányzatokig szinte minden műfajban otthagya névjegyet mint szerző, vagy hangszerelő. Partnerei között – a szinte teljes magyar élvonal mellett – számos világhírű amerikai művészt is felsorolhatnánk. Mindezek dacára csöppet sem meglepő, hogy a csaknem húsz évvel fiatalabb generációhoz tartozó Horváth „Plutó” József és Pocsai Krisztina a kvartett egyenrangú tagja. Ez nyilván kimagasló tehetségükkel magyarázható. Plutó nemrég aratta élete első, nagy nemzetközi sikerét; Oláh Cumó Árpád triójának bőgőseként a legjobb európai jazz-együttes tagja is lett – a haminc éven aluliak számára meghirdetett 23. Jazz Hoeilaart International Contest zsűri-jének ítélete alapján. Pocsai Krisztináról, a kvartett énekesnőjéről hasonló jókat mondhatunk. Szakcsi Lakatos Bélával egy születés-napi bulin szerepeltek együtt először. A közös produkció olyan jól sikerült, hogy professzionális szinten is folytatódott a munka. A dob nélküli, bőgővel kísért, ének, zongora, plusz egy hangszeres szólista összeállítású kvartett azóta sokszorosan bizonyította létjogosultságát – hamarosan lemezfelvétel is készül róla.

Matisz László

Harmonika-gála

Tabányi Mihály és zenekara

Augusztus 23.; Szerencs, Rákóczi-vár

„A harmonika koncerthangszer – ha Tabányi játszik rajta.”
(Kodály Zoltán)

Az észak-magyarországi rendezvénysorozat egyik különleges eseményének ígérkezik az a koncert, melyet augusztus 23-án, a szerencsi Rákóczi-várban rendeznek. Az est főszereplője egy manapság reneszánszát élő hangszer, illetve annak legjelesebb hazai mestere, Tabányi Mihály harmonikaművész és zenekara lesz. A harmonika-gálán Tabányi Mihály tanítványai közül fellép két művészképzős fiatalember is,

akik fiatal koruk dacára már szintén komoly nemzetközi elismertséggel büszkélkedhetnek. A rend kedvéért is érdemes megjegyezni: a mester hét alkalommal nyerte meg azokat a párizsi, montreux-i nemzetközi harmonikaversenyeket, melyeken az utóbbi években immár a tanítványok diadalmaskodnak.

Az igen változatos műsort ismert régi magyar és világlágerek, örökzöldek, Gershwin-átiratok, népszerű filmdalok, sőt korai ragtime-feldolgozások alkotják, melyek a melódiák karakterétől függően zenekarra hangszerelt, kamara-, valamint szőlőváltozatban csendülnek föl. A zenekar tagjai, valamennyien képzett művészek: Bartos Gyula (zongora), Szabó Sándor (gitár), Mészáros Gyula (klarinét), Ponó István (ütőhangszerek), Tercs Ferenc (basszusgitár, nagybőgő) és Strandfeld Aladár, alias Doddy (ének, konferanszié). A Zeneakadémián orgona-szakot végzett Tabányi Mihályról tudnunk kell, hogy különösen az ötvenes években igazi sztár volt a magyar könnyűzenei életben. Későbbi hangszerén a világ akkori legjelentősebb művészeitől tanult, és repertoárjában hamarosan klasszikus feldolgozások is megjelentek. Kodály Zoltán egyszerűen harmonika-királynak minősítette, amikor meghallotta Tabányi játékát. Viszont a múlt század közepe óta róla kialakult kép némileg módosult; annak ellenére, hogy ő maga rendkívül hűséges maradt eredeti zenei irányultságához. Először is a hangszer, amit mi harmonikának, vagy tangóharmonikának nevezünk, s melyet a világban akkordionként ismernek, újra népszerű lett – nem csekély szerepe lehet ebben a világhírű argentin bandoneonjátékos, Astor Piazzolla ma már világszerte elismert életművének. (A bandoneon a hangszer nyomógombos változata, hangját illetően szinte azonos az akkordionnal – lényegében mindkettő harmonika.) Tehát nem véletlen, hogy az a tiszteletre méltó mester, aki a legmagasabb szinten játszik nálunk ezen az instrumentumon, újra reflektorfénybe került – és nem csupán idehaza, hanem világszerte. Továbbá már az sem teljesen egyértelmű, hogy Tabányi Mihály művészetét csak könnyűzenei aspektusból értékelhetjük. Tudniillik ma már a zenekultúra elismerten magas szintjén tartjuk számon azt a szving-alapú improvizatív műfajt, melyet jazznek is neveznek, s mely alapját képezi Tabányi hangszerelői és szőlőhangszeres tevékenységének – nem beszélve idén bemutatott versenyművéről, mely a Vásári Tamás vezette Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának közreműködésével hangzott el a Zeneakadémián.

Ezek után szinte természetes, hogy Tabányi Mihály a közelmúltban EMERTON életműdíjat kapott.

Az évtizedeket átívelő, példátlan siker titkait nehéz lenne röviden összefoglalni. Annyi bizonyos, hogy – mint a legtöbb nagy muzsikusk – a zenéhez közelítés tekintetében Tabányi is csak másodsorban hangszeres virtuóz. Ami igazán fontos, azt alig lehet közhelymentesen megfogalmazni; mert ha azt mondjuk: mindennek előtt a dallam, majd a harmónia, a dinamikai színskála, az érzelemgazdag interpretáció, akkor egyszóval is fogalmazhatunk: a ZENE. Csak a legmagasabb szinten jöhet szóba a zene, illetve a zene lélekre ható üzenetére fogékony közönség iránti alázat. Arra gondolok, amikor a hangszeres átjut azon a határon, ami az önmagát előtérben tartó, akár hatásosan is „produkáló” zenész, és a zenében feloldódó, a zene által hihetetlen lelki közelségbe kerülő muzsikusk között van.

A titkokhoz ugyan így sem jutottunk közelebb, de Tabányi Mihály játékának bizonyítottan varázslatos erejét csak az előbb sorolt jellemző meglétével magyarázhatjuk. A bizonyítékot a koncertélmény jelenti majd mindazok számára, akik meghallgatják Tabányi harmonika-gáláját.

Matisz László

Igricek meséi felnőtteknek

Gryllus Vilmos és Dániel

Augusztus 21.; Tarczal, zsinagóga, 18.00

Augusztus 22.; Telkibánya, református templom, 18.00

Aki ellátogat idén a tizenegyedik Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozatára, két izben, két helyszínen is élvezheti a Gryllus testvérek műsorát. Gryllus Dánielt és Gryllus Vilmost nem kell különösebben bemutatni, egyaránt ismerik őket a felnőttek és a gyerekek, elsősorban mint a harminckét éves Kaláka együttes alapítóit.

Augusztus 21-én szerdán a tarczali zsinagógában adnak hangversenyt „volt egyszer egy kis zsidó” címmel. Műsorukban jiddis népdalok csendülnek fel Kányádi Sándor fordításában. A

(Foto: promóció)

népdalokat Almássy István jegyezte le a harmincas években. Kányádi minden erdélyi nemzetiség verseit lefordította, ezekből eddig a szász és a jiddis verseket tartalmazó kötetek jelentek meg. Mivel az elhangzó számokat népdaloknak és nem megzenésített verseknek kell felfognunk, Gryllusék nem törekedtek a tökéletes prozodiára, a szöveg és a dallam összhangjára. Ezek más népek magyarul énekelt versei. Jogosan érezhetjük, hogy maradt bennük némi „idegenség”.

Augusztus 22-én a telkibányai református templomban tartják az „...amikor az atyafiak együtt muzsikálnak” című koncertjüket. Ennek műsora is énekelt versekből áll: a „dalok a Hegyi Beszéd-ből”, a „Tizenöt zsoltár”, a „volt egyszer egy kis zsidó” és a „Mint a szép híves patakra...” című lemezeik dalaiból válogatnak. A zárt helyszínek, templomok, így a kétszáz fős telkibányai református templom meghitt atmoszférája megfelelő helyszín a filozofikus mélységű mondanivaló befogadására.

Pödör Bálint

Komolyzene-szerzők könnyű darabjai Kék Duna Szalonzenekar

Augusztus 20.; Füzerradvány, Károlyi-kastély, 17.00

A Kék Duna Szalonzenekart Berki Sándor Dezső alapította 1995-ben azzal a szándékkal, hogy a könnyebb műfajú, de igényes komolyzene megszólaltatására vállalkoznak. Az együttes a szó klasszikus értelemben vett szalonzenekar, vagyis a hangszeres tagok mellett énekművészek is találhatók az együttesben. Műsorukon nem csak kedvelt operettszerzők (Lehár, Kálmán Imre) nyitányai, keringői szerepelnek, de szívesen játszanak részleteket Mozart, Bizet, Verdi, Saint-Saëns, Offenbach, Leoncavallo és Puccini operáiból is: áriákat, duettek, tercetteket, vegyes összeállítású ensemble-számokat, rövidebb színpadi jeleneteket. A zenekar szereti műsorait különböző show-elemekkel is fűszerezni, vagyis humoros hangszer-összeállítású darabok mellett olyan műsorszámokat is bemutatni, mint

Berki Sándor Dezső
(Fotó: promóció)

például amikor két muzsikus játszik egyetlen hegedűn. A Kék Duna Szalonzenekar a „könnyű” komolyzene nagyköveteként sokat szerepel külföldön: nemrég Montague angol lord kastélyában léptek fel, most pedig éppen svájci turnén vesznek részt. A Zempléni Művészeti Napokon is a „komoly” komolyzenei légkört oldó együttesként lesznek jelen. Berki Sándor Dezső, a ze-

nekar vezetője szerint ugyanis a muzsika szórakozást, tartalmas kikapcsolódást és felszabadult lelkületet jelent. Tévedés azt hinni, hogy ez a nézet újabb keletű; hogy Johann Straussékkal és a habos estélyi ruhákkal bukkan fel először. Bach, Mozart és a többi zeneszerző-óriás is megírta a maga könnyűzenei száma- it, tánczenéit; a zene szórakoztató szerepe már kezdettől fogva jelen van a zenetörténetben, még a legkomolyabbnak ítélt zeneszerzők műveiben is. Mert a humor, a tánc és a jó kedély az ember személyiségéből fakad, melyet nem szabad és nem is lehet elfojtani!

Várkonyi Tamás

Szó-kép-zene-színház a Zempléni Művészeti Napokon

Több mint húsz helyszínen zajlanak idén a XI. Zempléni Művészeti Napok programjai. A komolyzenei eseményekhez – a hagyományokhoz híven – több rangos kortárs művészeti kiállítás, előadást, valamint színházi előadás társul. A látványokban gazdag Zemplén-vidék bemutatására autóbuzsós kirándulókoncertek indulnak, melyeken a résztvevők szakképzett idegenezető kíséretével keresik fel a tájegység vagy a települések nevezetességeit. Idén Monok, Tállya, Tokaj, Bodrogkeresztúr, Erdőhorvát, Komlócska, Filkeháza, Telkibánya, Hollóháza, Kéked, Füzér és Füzerradvány lesznek e kirándulókoncertek célpontjai. A megérkezőket a hangulatos helyszíneken kamarazenekarok, énekegyüttesek, illetve népzeneészek várják előadásaiikkal.

Augusztus 19-én az After Cryng együttes a sárospataki öregpalotában Versfeltámadás címmel különleges előadástre vállalkozik. Latinovits Zoltán hangját, felejthetetlen versmondását felhasználva (a rögtönzést sem nélkülözve) értelmezik újra az elhangzó verseket az összművészet, vagyis a szó, a kép, a zene és a színház egységének szellemében.

Sárospatakon a református kollégium repozitóriumában, a Munkácsy-díjas festő- és szobrászművész Barabás Márton szobrai, a pataki református templomban és a sátoraljaújhelyi piarista templomban pedig Karátson Gábor akvarellejeit tekinthetik meg az érdeklődők. Elsősorban a gyerekeknek szerez majd örömet a szerencsi Rákóczi-várban Mackó úr utazásai a Zemplénben címmel megnyíló játékmackó-kiállítás. A határ túoldalán a szlovákiai Mezőlaborcban (Medzilaborce), az Andy Warhol Művészeti Múzeumban a magyar új avantgárd képviselőinek alkotásait bemutató – a Sárospataki Képtár anyagából válogatott – tárlat lesz látható. (A tervek szerint jövőre a vendéglátó múzeumtól fognak műalkotások érkezni a Bodrog-parti városba.)

Idén tízéves a fesztivál fő támogatója, az Antenna Hungária Rt. Ebből az alkalomból nyílik televízió- és rádiótörténeti kiállítás a tokaji Dégenfeld-palotában.

A kőkapui Károlyi-kastélyban vadászlakomán, Sátoraljaújhelyen a város háza dísztermében pedig barokk lakomán vehetnek részt a gasztronómiai különlegességek kedvelői.

Augusztus 23-án a beregszászi Illyés Gyula Magyar Színház társulata Boccaccio Solyompecsenye című darabját adja elő Pálházán a Téségi Művelődési Házban. Ennek az a tény ad különös jelentőséget, hogy a fesztivál történetében ez lesz az első alkalom, hogy a szervezők teljes szintársulatot hívnak meg.

Pallós Tamás

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

BÉRLETEI 2002-2003

MESTERBÉRLET

2002. november 4.

Dvořák: Requiem

Vezényel: Kovács László

Ének: Csavlek Etelka, Németh Judit,

Timothy Bench, Kovács István

2002. november 25.

Schubert: VI. szimfónia

Dvořák: VII. d-moll szimfónia

Vezényel: Rico Saccani

2003. március 3.

Dvořák: a-moll hegedűverseny

Csajkovszkij: V. e-moll szimfónia, op.64.

Vezényel: Lukács Ervin

Km.: Kelemen Barnabás (hegedű)

2003. május 5.

Rachmaninov: Paganini-változatok

Dvořák: VIII. G-dúr szimfónia

Vezényel: Kovács János

Km.: Prunyi Ilona (zongora)

NÉPSZERŰ BÉRLET

2002. október 28.

Liszt: Két magyar rapszódia

Dubrovay: Magyar szimfónia

Bartók: Magyar képek

Brahms: Magyar táncok

Berlioz: Rákóczi-induló

Vezényel: Kovács László

2002. november 11.

Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány

Chopin: e-moll zongoraverseny

Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

Vezényel: Török Géza

Km.: Farkas Gábor (zongora)

2002. december 9.

Kodály: Marosszéki táncok

Weiner: Hegedűverseny

Csajkovszkij: Rómeó és Júlia

Sibelius: Finlandia

Vezényel: Kovács László

Km.: Szabadi Vilmos (hegedű)

2003. február 24.

Mozart: Così fan tutte – nyitány

Debussy: Két tánc

Beethoven: VII. A-dúr szimfónia op.92.

Vezényel: Kovács László

Km.: Vigh Andrea (hárfa)

2003. április 14.

Beethoven: Fidelio – nyitány

Beethoven: IV. zongoraverseny

Schubert: VII. C-dúr szimfónia

Vezényel: Lance Friedel

Km.: Emanuele Arciuli (zongora)

SZEZONBÉRLET

2002. október 14.

Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány

Liszt: Esz-dúr zongoraverseny

Bartók: Concerto

Vezényel: Kovács László

Km.: Bogányi Gergely (zongora)

2002. november 18.

Mozart: c-moll zongoraverseny, KV.491.

Csajkovszkij: Manfred szimfónia

Vezényel: Kovács László

Km.: Ránki Dezső (zongora)

2002. december 16.

Bartók: Négy zenekari darab

Rachmaninov: 5 etudes-tableaux

(Respighi hangszerelésében)

Ravel: Seherezádé

Stravinsky: Szimfónia 3 tételben

Nemzeti Filharmonikusok

Vezényel: Kocsis Zoltán

Km: Károlyi Katalin

2003. január 27.

Mendelssohn: Paulus

Vez: Kollár Imre

Szóló: Szabóki Tünde, Bódi Mariann,

Fekete Attila, Cser Péter

Km: Debreceni Filharmonikus Zenekar,

Kodály Kórus

2003. február 10.

Kassai Filharmonikus Zenekar

vendégszereplése

2003. március 24.

Kovács Zoltán: 1. szimfónia

Malek Miklós: Trombitaverseny

Haydn: Trombitaverseny

Elgar: Enigma variációk

Vezényel: Kovács László

Km.: Horváth Bence (trombita)

2003. április 29.

Polgár László áriaestje

vezényel: Kovács László

„Bartók – Új zene”

Nemzetközi Bartók Fesztivál és Szeminárium

Amikor 1967-ben Szombathelyen először rendeztek mesterkurzusokat, a szervezők közül még bizonyára senki nem gondolt arra, hogy a tizennyolc év múlva Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál néven újjáalakuló rendezvény a magyar zenei élet meghatározó tényezője lesz. Az esemény ekkor ugyanis már fontos küldetéssel bírt, aminek köszönhetően a szeminárium mesterkurzusai mellé több éve a fesztivál zenetudományi előadásokkal kísért koncertjei kapcsolódnak. Amint a rendezvény mottója is jelzi: a két hét eseményei Bartók munkássága és a kortárs magyar zene szintézisének jegyében zajlanak.

Matuz István tanít (1998)

A Bartók Szeminárium és Fesztivál azonban már rég túllépett ezen a határon is: műsorán nemcsak magyar, hanem a nemzetközi kortárs zene jeles alkotásai is szerepelnek. A kurzusok, koncertek és a zenetudományi előadások törzsét azonban továbbra is Bartók és a huszadik századi magyar zene jelenti. Az eltelt közel húsz évben a rendezvény visszatérő vendégtanára volt többek közt Perényi Miklós, Csengery Adrienne, Kocsis Zoltán, Eötvös Péter és Kurtág György. Ma már közhely, hogy aki egyszer részt vett az idén hetvenhat éves Kurtág óráin, az utána másképpen nyúlt hangszeréhez, máshogyan hallgatta a zenét. A neves művésztanár számára kedvező légkör alakult ki a tapasztalatcsere-re. A New Yorkból idelátogató kiváló muzikológus, zeneszerző, John Cage izletes gombapörkölttel főzött Kurtágnak, de Kurtág lelkesedéssel írt arról is, mekkora élmény volt számára hallani Eötvös Péter és Kocsis Zoltán próbáját Bartók I. zongoraversenyéből, Ligeti Csellóversenyét Perényivel, a szerző jelenlétében. Azokban az órákban olyan magas színvonalú művészi együttműködésnek lehetett tanúja a jelenlevő, ami bizonyára életre szóló élmény marad számára. Nem mellékes az sem, hogy Kurtág Szombathelyen, a kurzusok alatt vázolta fel egyik főművét, a Kafka-törredékeket. Mindeközben a karmester-kurzusokon és a fesztivál koncertjein való intenzív közreműködésével a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar is rendkívüli fejlődésen ment keresztül és egyike lett az ország huszadik századi és kortárs zenét legjobban értő és előadó együtteseinek.

Eckhardt Gábor és tanítványa műhelymunka közben (2000)

A jelentkezők közt idén is volt európai, Távol-Keleti, Egyesült Államokbeli, de jöttek már Szíriából, Ausztráliából és Braziliából is. A hallgatók száma ugyan még sosem emelkedett a száz fölé, de éppen ez teszi lehetővé az elmélyült munkát, családias légkör kialakulását, melyet a kurzusvezetők is oly sokszor dicsértek.

Az idei fesztivál és szeminárium – az elmúlt évekhez hasonlóan – az átalakulás jegyeit hordozza magán: a kurzusvezető tanárok között már nem találjuk ott Kurtág, Perényi, Kocsis vagy Eötvös nevét, Ligeti sem várható. Helyükön kialakulóban van egy új csapat, zömmel az előbb említettek tanítványai, vagy a külföldi negyvenes korosztály tagjai. A 2002-es nyári rendezvény központi témáját Bartók két zongorára és ütőhangszerekre írt Szonátája jelenti, amely több kurzusnak, koncertnek, valamint zenetudományi előadásnak is témája.

Az idei zeneszerzés-műhely vezetői: Michael Jarrell, tucatszeli nemzetközi zenei díj birtokosa, Johannes Kretz, aki a párizsi IRCAM-ban tökéletesítette tudását a számítógépes zene területén, valamint Szigetvári Andrea, a Zeneakadémia tanára. Kamarazenét Csalog Gábor tanít, zongorát pedig Florent Boffard és Eckhardt Gábor. Az ütőhangszeres szemináriumokat az Amadinda együttes tagjai mellett Leigh Howard Stevens és Emmanuel Séjourné vezeti, míg a fuvola- és fagott-kurzust Matuz István, valamint Lakatos György. A Kurtág-művek bemutatásával világhírnevet szerzett Csengery Adrienne foglalkozik az énekesekkel, a karmesternövendékek pedig Peskó Zoltán és Tihanyi László irányításával tanulják Sztravinszkij, Bartók, Messiaen és Debussy egy-egy zenekari művét.

Várkonyi Tamás

Egyéni konzultáció a számítógépes műhelyben Johannes Kretz irányításával (2000)

A 81 éves Szöllősy András életműve a Földvári Napok programján

Kevesekhez illik oly kevésbé az ünneplés, mint Szöllősy Andráséhoz. S persze, keveseknek is jár oly önzetlenül, őszintén, fenntartások nélkül, mint éppen neki, aki mindent megtesz azért, hogy művét s főleg személyét senki ne hozza kapcsolatba a kereknek tartott évszámokhoz kötődő, manapság már szinte infláció számba menő gesztusokkal. A mostani alkalomban van valami nagyon is öbozzá méltó: az ünneplés, a Földvári Napok ezidei rendezvénysorozata június 19. és 23. között nem a nyolcvanévest köszönti, hanem őt, nyolcvanegy éves korában – s még ha mosolygató is a praktikus megfontolás (Kurtág betvenöt éve ne bomlósítsa el Szöllősy nyolcvan évének fényét és vizsont), a dolog mégis rendben van így.

Egy alkotói pálya kisugárzásának nem évfordulókhöz kell kötődnie; hatását csak folyamatosságában fejtheti ki. A kompozícióknak élniük kell a maguk életét a hangversenytermekben, rádióadásokban és hangfelvételeken, a hétköznapokban is, nem csak az ünnep rövid periódusában; az írásokban megfogalmazott gondolatoknak újabb gondolatokat kell serkenteniök, a tudományos munkák megbízható adataihoz pedig bármikor fordulhatunk. Szöllősy András munkássága ugyanis e három területet öleli fel: zeneszerzői életműve a 20. század második fele magyar zenetörténetének kikezdetetlen értéke, s ha létezne még egyetemes zenekultúra, kiemelkedő helyet foglalnának el művei a korszak jellemző s meghatározó darabjai között; tanulmányai és monográfiái alapvetőek a magyar zenetudomány számára; tudományos szövegkiadásai, Bartók- és Kodály-jegyzékei máig és még sokáig nélkülözhetetlen segédletei minden további kutatómunkának. Példaszerű e háromféle, mégis oly sok szállal egymáshoz kötődő tevékenységi kör egyensúlya – összeépülve azzal a humanista képzettséggel, amelyet az Eötvös Collegium neveltjeként szívtott magába.

Nem is képzettséget kellene valójában mondani: Szöllősy Andrásnak lételeme a kultúra, a művelődés, a nyelvek, a művészetek, az irodalom ismerete és szeretete; ahogyan a fejlődésben lévő szervezet alakítja ki a maga fizikai szerkezetét, izomrendszerét és érzékszerveit, úgy nála a tudás épült fel ilyen szervességgel, a pusztán módszerességet messze meghaladó intenzitással és szünetlen érdeklődéssel. Az értelmiségi létforma karakterisztikus képviselője ő, akinek a számára a legfontosabb, hogy élni tudjon a kultúra által teremtett értékekkel, s amikor valóban van közlendője mások számára, csakis akkor összpontosítsa alkotó munkára figyelmét – hiszen éppen ismeretanyaga óvja meg attól, hogy feleslegeset tegyen hozzá az elődök által emelt, s általa oly hihetetlenül tisztelt képzeletbeli építményhez. Csak kevesen merik vállalni, mint ő, a szembenézést azzal, hogy korlátlan lehetőségeiből mily keveset tudtak valóban beváltani. Ez az önmagával való kiméretlenség mindig a nagyság jele – s minden pálya summázataként a legfontosabb tanítás.

Generációk számára lehetett volna, s bizonyára sokak számára lett is példa ez a talán nem visszahozhatatlanul anakronisztikus eszmény, hiszen ezt a létformát tanárként is képviselte, évtizede-

ken át, a Zeneakadémián. Órái soha nem tárgyak voltak, nem csupán penzumoknak teljesítése és követelése, hanem egy magatartásmód demonstrációja és következetes számonkérése. Ráébrésztett arra a felelősségre, amit a kultúrával való hivatásszerű foglalkozás jelent, s hogy minden külsődleges csábítás és karrier-kísértés ellenére a művészetben is a legfontosabb erények közé tartozik az őszinteség és a komolyság.

Közelébe kerülve, megismerve, tisztelve s megszeretve őt, az ember nehezen mondja ki valakiről, hogy mesterének tekinti – hiszen ilyenkor mindig fölvetődik a kérdés, tekintheti-e annak, s hogy mi-ben is? Ennek a megválaszolása azonban már sokkal inkább annak a személyéről szól, aki beszél s nem arról, akiről mondani szeretne valamit. Mert sorolni lehet, persze, a „területeket”, a tulajdonságokat, a tanítást, amit megérteni véltünk valamikor – csak éppen az sikkad el, ami valóban a legfontosabb: a minden konkrétumon felül álló s olykor csak évek, évtizedek múltán fölismert tudás, hatás, útmutatás; s tetszik, nem tetszik: a vonakodva vagy egyáltalán el nem ismert, akár irracionálisan mégis elfogadott, meg nem kérdőjelezett autoritás. Még akkor is, ha éppen Szöllősy András tiltakozna leginkább emez autoritás feltételezése és elfogadása ellen (sokan emlékezhetünk: hogyan hártott el mindig gratulációt, köszönetet) – s már sorolná is azokat a példákat, akiket, amelyeket viszont valódi autoritásokként ő tisztelt s fogadott el mindig, pillanatra sem tévesztve el az értékrendet s az abból fakadó etikát. S persze: ez is a példaadás körébe illik. Mégis, talán ebben az egyben nem fogadhatjuk el az ő ítéletét; hiszen sokan vagyunk, akiknek a számára ő is abba a sorba tartozik, ahonnan példáit ő meríti, és nem fagy ki a talán csak számára cáfolhatatlannak tűnő érvekből, hogy belássuk, miért nem hozhatjuk olyan helyzetbe, hogy a legnagyobbakéhoz mérjük azt, amit megteremtett. S mi pironkodva keresgéljünk össze a magunk érveit s zavartan hebegjünk el, mennyi minden szól amellett, hogy ez egyszer: ne higgyünk neki.

Wilhelm András

Fotó: Hungaroton

Haydn-fesztiválok Eszterházában

A Budapesti Vonósok VIII. Haydn Fesztiválja

2002. július 12-21.

A Magyar Haydn Társaság ötödik fesztiválja

2002. szeptember 1-10.

A nemrég a világörökség részévé vált fertő-hansági körzet központját jelentő Esterházy-kastély és környezete szégyenletesen rossz állapotban várta jobb sorsát egészen tavalyig, ekkor ugyanis megkezdődött az épületegyüttes helyreállítása. Esterháza kétszáz éve az európai kultúra egyik legnagyobb alakjának, Joseph Haydn-nak volt tartózkodási helye, remekművek sorát vetette papírra a pompakedvelő Esterházy Miklós udvari zenészeként. Hogy a bécsi mester külföldi és hazai csodálóinak zarándokhelyévé válhasson, a nyári hétvégi koncertek mellett évről évre két különböző felfogású Haydn-fesztiválnak is helyet ad a patinás épület.

A Budapesti Vonósok nyolc koncerten Haydn művei mellett később írott darabokat is műsorra tűznek, távolabbi zenetörténeti összefüggésekre is rávilágítva. Nem kívánják felidézni a 18. századi hangulatot; a hangversenyek inkább arra összpontosítanak, hogy mi lett a vonósjáték forradalmasítójának újításából, hogyan élt tovább szelleme az utódok zenekari, kamarazenei és billentyűs hangszerre írott alkotásaiban. Egyfajta tárlatvezetésnek fogható fel tehát a Budapesti Vonósok fesztiválja, melybe Schuberten és Liszten át Kodályig, Bartókig szinte minden belefér. A hangversenyek gerincét Haydn és Mozart művei alkotják, így a koncertek zenetörténeti sokszínűségükkel kínálnak gazdag programot. A nyitókoncerten rögtön Orbán György műve, az Albumlapok Razumovszkij grófnak csendül fel, ezután a huszoneves Mozart két hegedűversenye (Szabadi Vilmos közreműködésével) végül Haydn C-dúr „Mária Terézia” szimfóniája. A Vonósok tagjaiból alakult vonósnégyesek játsszák Haydn, Beethoven és Dvořák műveit. A július 14-i koncert közreműködője Lencsés Lajos oboaművész, 16-án pedig a legmesszebbre kalandozó hangverseny keretében Szokolay Balázs zongoraművész játssza Schumann, Liszt, Bartók és Rachmaninov műveit. A Budapesti Vonósok kö-

vetkező koncertjének szólista-vendége Frankl Péter, aki egy Haydn-szimfónia és Brahms B-dúr vonóshatosa közt Mozart F-dúr zongoraversenyét szólaltatja meg. Az ezt követő napon a néhány éve nagy fel-tűnést keltett Auer Vonósnégyes hangversenyét hallhatja a közönség, szintén Frankl Péterrel. Másnap Lencsés Lajos és Ágoston András játssza Dittersdorf és Kodály versenyműveit, majd a július 21-i zárókoncerten a rendkívül kifinomult és kulturált játékaról híres Irena Grafenauer fuvolaművész adja elő Mozart egyik fuvolaversenyét és Schubert varáció-sorozatát az Elszáradt virágok című dalra. A kilenc napig tartó koncertsorozat befejező száma Mozart egyik utolsó opusza, az A-dúr klarinétverseny lesz, melynek szólistája Mate Becavac.

Más koncepciót képvisel a Magyar Haydn Társaság ötödik Haydn-fesztiválja, mely idén is a Haydn Eszterházában címet viseli. A tíz nap alatt kizárólag Joseph Haydn művek hangzanak el. A fesztivált a Salomon Vonósnégyes hangversenye nyitja meg, melynek tagjai Stradivari-hangszereken játszanak. Az 1981-ben alakult kvartett volt az első angol formáció, amely korabeli hangszereken szólaltatta meg a 17-18.

századi vonósnégyes-repertoárt. A Festetics Vonósnégyes másnapi koncertjén Japap Schröder hegedűművész és partnere, a Haydn zenéje és a beszéd közti kapcsolatot kutató Tom Beghin lép fel. A következő esten az Orfeo Zenekar ad hangversenyt Simon Standage és Péteri Judit közreműködésével, Vashegyi György vezényletével. Műsorukon többek közt Haydn hegedűre, csembalóra és zenekarra írt kettős-versenye szerepel. A szervezők külön koncertet szenteltek a daloknak: Korondi Anna és Komlós Katalin előadásában Haydn német nyelvű dalait hallhatja a közönség. Tom Beghin szólóestjén billentyűs szonátákat ad elő clavichordon és fortepianón. A szervezők jóvoltából kiváló hangszerkópia áll a művész rendelkezésére. A szeptember 8-i hangversenyen Joseph és bátyja, Michael Haydn egy-egy miséje csendül fel Vashegyi György vezényletével, 10-én pedig a Christopher Hogwood által harminc éve alapított neves régizene-együttes, a The Academy of Ancient Music hangversenye koronázza meg a Haydn-ünnepet.

Várkonyi Tamás

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágáig, a 100 éves, antik hangszerektől az új, márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön

számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú.

Igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakszerű tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt.

Fordulat Frankfurtban – hirdethetné az izgalmas cím, amit – mint oly sok esetben – az olvasó csatlakozása követne. Fordulat ugyanis nem történt, legföljebb fordulás: más irányban volt végigjárható a 163 ezer négyzetkilométernyi terület, mivel megépült a Frankfurti Vásár új 3-as pavilonja, s abban kapott helyet két szintre elosztva mindaz, ami eddig a 8-asban zsúfolódott össze. Nemcsak tágasabbá vált a kiállítás, hanem a balk hangszereknek és kottáknak fenntartott emelet zajsztintje is érezhetően – élvezhetően – alacsonyabb lett, mint amikor még velük fűjték a rezek s minden bivatos és amatőr dobos szólója is rajtuk söpört végig.

Érdeklődést csiholni nem kellett a Majna-parton. A 23-ik alkalommal megtartott Zenei Vásár kiállítóinak száma ismét néhányval gyarapodott: az 1452-ből 794-en voltak a világ minden tájáról, 658-an Németországból. A Musikkmessevel (idén az egészben 100 000 négyzetméter) néhány esztendeje összekapcsolva lebonyolított, az audio-, video- és színpadi fénytechnika vívmányait felvonultató ProLight+Sound kiállítóit egyelőre többségükben belföldiek (411), 285-en jönnek más országokból. Csak míg a Musikkmesse vendéghadának élén az USA halad (108), nyomában Olaszországgal (99), Ázsiából a legtöbb céget felvonultató Dél-Koreával (53) (a Japánok pusztán 28 résztvevőjét még Kína is megelőzi), addig a ProLight+Sound vendégmezőnyében Nagy-Britannia jár az élén (51), az USA csak 39-cel követi, Ázsiából pedig Kína vezet (18) – s a japánok e téren egyetlen résztvevővel képviseltetik magukat. Félre azonban a statisztikával! Sokatmondóak ugyan a számok, a benyomás érzékletesebb. Ugyanakkor szubjektivebb is, hiszen a vásár résztvevőjeként nem egyenlő mélységben lehet tájékozott a cikkíró minden területről. A Gramofon olvasóinak szemszögéből talán elfogadható a látószögem. Így hát nem térek ki a kiállított technikai vívmányokra: a DJ-újdonságokra, a lézerszínházakra, a teremnyi mikrofonra és erősítőre, de még a hangszerekre sem, hiszen azokhoz fajtánkenti szakértelemre lenne szükségem. Megemlítem azonban, hogy évről-évre nagyobb teret foglalnak el a szoftverek: a kottairó-programok legmodernebbjeit immár a frankfurti vásárra jelentetik meg, akár egyes autómárkákat az ottani Autószalonra.

Különös figyelmet fordít a vásár a gyerekekre. A ProLight+Sound nélkül számított Musikkmesse idén is milliárdos üzletkötésben reménykedett, s ennek bizonyára húzóágazata a gyerek. Egy egész hatalmas terem volt tele a zenetanuláshoz szükséges eszközökkel, s ezek többsége az elektromossághoz kötődött. Immár a kottakiadás területén is érződik a könnyebb műfajok zenepedagógiai előnyomulása. Vajon az Anna Magdalena Bach kottáskönyvében található kis G-dúr menüettecskét eztán csak mobiltelefonok csörgése idézi meg?

Óvakodnék attól, hogy gyászindulót fújja a klasszikus zenének, s nem kívánom maliciózus pesszimizmusba fullasztani e beszámolót. Miért volna baj, hogy a hegedűtől a nagybögitől mindenféle hangszerek van már elektromos változata? Talán ha több gyerek fog saját fülébe gyakorolni, kevesebb szülő mondja majd fáradtan hazatérve: hagyj már ezt a vinnyogást! Higgyük, hogy ami hiány-

zik a hangszer látványából – hiszen a szép, fából készült test helyén annak fél kontúrját megidéző iv látszik csupán – nem a szép hangzás hiánya, s hogy aki a „csendes hegedűn” nevelkedik, az is eljuthat a Bach-partitáig. Talán végül ráérezedek az egzotikus Stradivari-félére is, valahogy úgy, ahogy Vincent d'Indy tanácsolta Debussynek: próbálja ki a trombitát hangfogó nélkül is; meglepődik majd, milyen szépen szól...

Az elektromos billentyűsök közül megint a Yamaha emelkedett ki: egész csarnokot bérelt ki ezek (és más hangszerei) számára, s a csarnok emeletén koncerteket is rendezett. Egyébként is sokhelyütt szólt élő zene; sajnálhatjuk, hogy az egyetlen magyar szereplő, a Kecskeméti Legator cég dorombjait megszólaltató Navrang együttes erősítési nehézségek miatt kénytelen volt lemondani tervezett két fellépését. Újdonság volt a kiadók standjai közé beékelte viterem is, ahol a kereskedelemről a zenepedagógiáig íveltek a témák.

Idén is odaítélték a Német Hangszer Díjat egy markneukircheneri citerának a pengetős kategóriában, a fafúvósban pedig két fagottnak: egy pleidelsheimi és egy wiesbadeni műhely termékének. A magyarországi hangszerkészítés izmosodásának éveiben talán nem tetszik elhamarkodott javaslatnak egy Magyar Hangszer Díj megalapítása, amit szívesen indítványozok épp annak a lapnak hasábjain, amely tavaly a Gramofon-díj létrehozásával meghonosított egy nemzetközi hagyományt. A német hangszerdíj kézi ké-

Fotók: Musikkmesse promóció

szítésű hangszerek mestereit hivatott jutalmazni, anyagi alapját pedig a Gazdasági és Technológiai Minisztérium teremti meg. A Frankfurti Zenei Díjat, amelyet 1982 óta minden évben egy kiemelkedő zenei alkotó- vagy előadó-művésznek ítélnek oda, idén magánjellegű okból nem vette át a címzett. Az összeget (12 782 eurót) fiatal zenészeket segítő felajánlással hasznosítják. Gazdára talált viszont a német zongorakészítők „Az év zongoristája” díja: Otto Schily szövetségi belügyminiszter kapta az elismerést legutóbbi kampányáért, melyben a zeneiskolák bezárását az ifjúság belső jólétének veszélyeztetéseként támadta. 3000 eurós jutalma is aktív zenészek támogatásában ér végállomásához.

A 933 millió eurós német zenei piac 27%-át zongorák és hárfák, 15%-át orgonák, szintetizátorok és gitárok foglalják el, a kellekek, kiegészítők 16%-ot, s a kották, zenei könyvek és egyéb segédeszközök mindössze 10%-ot. Kanyarodjunk vissza végül mégis erre a területre, amely évek óta a dekadencia árnyát vetíti a frankfurti porondon oly harsány és fényes zenebizniszre. Évről-évre kevesebb boltos járja a kiadók standjait, akadozik a hagyományos terjesztés. Feltűnnek kereskedők, akik a világhálón, a készletezés nehézségeit megkerülve kínálják a kiskereskedelmi forgalomban

már-már felmutathatatlanul gazdag kínálatot. Megcsillan a remény: tán nemcsak a letöltésé a jövő, mely nyomtatókból szállingózó lapoknál salátásítja azt, ami rendezett külsőt, gondos szerkesztést

igényelne. A kiadók világában újkori átrendeződés zajlik. A patinás londoni Schauer céget, mely német és angol márkák gyűjteménye decemberben megvásárolta a Boosey and Hawkes, amely tavasszal maga is új tulajdonba kerül. Nem kizárt, hogy a Bertelsmann terjeszkedése a francia Durand és Salabert, az olasz Ricor-

di, s így a magyar Editio Musica Budapest láncolatába illeszti. A Music Sales az ugyancsak brit International Music Publications-t készíti magába olvasztani. Eltűnt a palettáról a Könemann, amelynek sok vitát kavart dömping-taktikája egy szűk alaprepertoár háttárain túllépve alkalmazhatatlannak bizonyult. Sajnos, kiváló magyar közreadók és muzikológusok munkája szakadt így meg. Feltűnt azonban egy ígéretes új magyar vállalkozás: a Brassimum kiadó, mely nevéhez híven elsősorban rézfúvós műveket ad ki, de nem kizárólag azokat. Dekoratív külsejük és belső szakmai értékeik a piacon való megragadásukkal kecsegtetnek. A reinkarnálódó Rózsavölgyi és Társa kiadó főleg zongorára írt csárdásokot tartalmazó kötetével keltett érdeklődést. Az EMB standján ott sorakoztak a Liszt-összkiadás és a nemzetközileg kedvelt Leggiero sorozat új kötetei, valamint egy eddig kiadatlan Kodály-mű, a Lírikus románc. Az Akkord Zenei Kiadó folytatta Bottesini-összkiadását, és sokan érdeklődtek a Hungaroton CD-i iránt is.

A magyar hangszer-kiállítók között újonc volt a budapesti WARA cég, mely a nagyműltű szegedi gyárhoz hasonlóan vonós instrumentumokkal áll a vevők elé. A Xílo-Ton ismét feltűnést keltett: ezúttal csengősorával, mely iránt mindenekelőtt japánok érdeklődnek. A hangszer épp a Felkelő Nap Országból származik, csak hogy az invenciózus budapesti műhelyben tökéletesebben fejlesztették ki. Lám, milyen csiklandó ellenpont ez is: eltanulták a zongorakészítést az ázsiaiak, s most egyre nagyobb szegmensét alkotják az európai billentyűs piacnak; ellettek a magyarok a japán csegettű titkát, s most óhazájába exportálhatják a terméket vagy licencét. A zeneszerszám is mindenkié...

Amint elül bennünk a sok hangicsálás zaja, egyre az kritályosodik ki: a zene azé, aki „megműveli”...

Hollós Máté

július 8. hétfő
11.00
Fő tér
Szabadtéri koncert
Amadinda Útőgyűttes

július 8. hétfő
20.30
Bartók Terem
Nyitőhangverseny
Amadinda Útőgyűttes

július 9. kedd
21.30
Művészetek Háza
„Éjszakai koncert”
Eckhardt Gábor (zongora),
Klenyán Csaba (klarinét) és
Déri György (gordonka)

július 10. szerda
20.30
Bersenyi Főiskola, Diszterem
Csalog Gábor zongoraestje

július 11. csütörtök
20.30
MMIK
Az Egyszólam Együttes
népzenei estje
A koncert után táncház

július 12. péntek
20.30
Képtár
Az Ensemble Recherche
(Németország) hangversenye

július 13. szombat
20.30
Bartók Terem
Az UMZE Kamaragyűttes
hangversenye

július 15. hétfő
20.30
Bersenyi Főiskola, Diszterem
A Szeminárium tanárainak
kamarazenei estje

Közreműködik: Eckhardt
Gábor (zongora), Lakatos
György (fagott), Matuz István
(fuvola), Leigh Howard
Stevens (marimba),
Emmanuel Sejourmé
(vibrafon)

július 16. kedd
18.00
MMIK
A zeneszerzés kurzus
zárókoncertje
Közreműködnek az UMZE
Kamarazenekar szólistái

július 17. szerda
20.30
Savaria Múzeum, Kötár
„Elemek”
Lovász Irén (ének) és
Lőrinszky Artilla (nagybőgő)

július 18. csütörtök
18.00
Bersenyi Főiskola, Diszterem
Zárókoncert a hangszeres
kurzusok növendékeinek
közreműködésével

július 19. péntek
16.00
MMIK
A számítógépes zeneszerzés
kurzus zárókoncertje

július 19. péntek
19.30
Bartók Terem
A karmesterkurzus
záróhangversenye
Közreműködik:
A Szombathelyi Szimfonikus
Zenekar és a karmester kurzus
résztevői

További információ:

Szell Ágnes
Hungarofest Kft.
H-1072 Budapest,
Rákóczi út 20.
szell.agnes@hungarofest.hu
www.hungarofest.hu,
www.bartokfestival.hu

Jegyek kaphatók a koncertek
előtt a helyszíneken, valamint
elővételben a Művészetek Háza
Jegyirodájában (Belsikátor 1.)
Tel: (94) 341 810, illetve
a Savaria Tourist Galéria
irodájában (Bersenyi tér 2.)
Tel/fax: (94) 511 445

NEMZETKÖZI **Bartók** FESZTIVAL
2002. JÚLIUS 8-19. SZOMBATHELY

MARC-ANTOINE CHARPENTIER

In Nativitatem Domini Canticum (Karácsonyi oratórium) H. 416
Messe de Minuit H. 9
Les Arts Florissants
 William Christie
 Erato – Warner

Talán nem túlzás kijelenteni: elsősorban két nagy francia szerző, Marc-Antoine Charpentier és Jean-Philippe Rameau életművének újrafelfedezése áll az immár több mint két évtizede ragyogónál ragyogóbb nemzetközi sikereket arató Les Arts Florissants tevékenységének középpontjában. William Christie kimagasló együttese – mely nevében Charpentier egy kevéssé ismert kompozíciójának címét viseli – a Harmonia Mundi kiadónál töltötte az utóbbi gyümölcsöző fél évtizedet, a hanglemezipar „nagy régizenei hullámának” időszakát, majd az Eratóhoz szegődött. Itt bizonyos művek újrafelvétele is sor került: ilyen volt Charpentier egyetlen „igazi” ötfelvonásos operája, a (sokak szerint Lullyt is felülmúló drámaiságú) Médeé, s ide tartozik a nemrég megjelent Charpentier-album is. A lemez meglehetősen rövid, mindössze ötvenhét percnyi zenét tartalmaz, ám a két rögzített mű mindenképpen rendkívüli fontosságú a (leginkább a H. 146-os Te Deum szerzőjeként ismertté vált) francia komponista életművében: Charpentier egyik legjelentősebb műve a latin nyelvű karácsonyi oratórium, melyet a rendkívül népszerű éjfél-i mise, a Messe de Minuit követ. Marc Minkowski néhány éve felettébb azonos tartalmú albumot jelentetett meg a DG-nél, elég siralmas előadói színvonalon (Gramofon 1997. december, 16. old. – a szerk.).

Mindkét kompozíció valószínűleg jezsuita megrendelésre készült; az 1660-as évek vége felé Rómában. A Carissiminél tanuló Charpentier az egyetlen szerző, aki a zseniális olasz mester által megteremtett műfajjal, a latin nyelvű oratóriummal az Alpoktól északra sikeresen próbálkozott. A mise más okból fontos: a Charpentier körülbelül 1690-től foglalkoztató jezsuiták a szó legnemesebb értelmében „populáris” zenét kértek, mégoly fontos liturgiai pillanatra is, mint a karácsony éjféli. E népszerűség forrása hallatlanul eredeti: Charpentier jól ismert francia népdalokat alkalmaz a miseszöveg megzenésítésekor, még a Crucifixus tételben is! A karácsonyi oratórium súlya és mélysége remekül kiegészíti a mise elegáns és kifinomult könnyedségét; a műsorválasztás így ideálisnak mondható. Christie együttese sokat fejlődött az oratórium '80-as évekbeli felvétele óta – előadóink az olaszról közben áttértek a francia latinkiejtésre is, nem használnak immár bögöt, csak basse de violont –, mégis: hozzám az első lemezfelvétel talán közelebb áll, nem utolsó sorban az Angyal szerepét akkor éneklő Dominique Visse miatt, kinek pótlására az azóta felnőtt, mégoly kiváló fiatal haute-contre generáció sem igen képes. Nem hosszú, de parádés szerepről van szó, melyet szerzőnk feltehetőleg saját maga számára írt. Az ismertetőfüzet szerint a mostani felvétel mindössze két nap alatt készült, s ez nyomban meg is magyarázza az előadás egy-egy elnagyoltabb pillanatát. A Messe de minuit-ből mindenesetre ez az eddig általam hallott legjobb előadás; reménykedjünk, hogy jön olyan korszak, amikor Charpentier rendkívüli tehetsége a magyar zenei életben is elfoglalhatja megérdemelt helyét.

Vashegyi György

GREAT CONDUCTORS OF THE 20TH CENTURY

Ormándy Jenő
 Fricsay Ferenc
 IMG Artists – EMI

Pompás sorozat az EMI új, kétkorongos portrékból álló válogatása, melynek hősei a hangrögzítés századának karmestermágusai: az „objektívek” (Toscanini, Kleiber vagy Weingartner) és a „szubjektívek” (Furtwängler, Mengelberg vagy Stokowski). Az antológia nem felületes, korlátai azonban sajnos vannak – hogyan lennének: aki nem rendelkezik technikailag elfogadható minőségű hangfelvételekkel, bármilyen nagyszerű dirigense volt is a maga korának, eleve nem kerülhetett be a kiadvány grandiózus névsorába. Ám a kiválasztottak albuma mintaszerű: sokszor magánygüjtők tulajdonából kölcsönzött legendás produkciók tükrében bontakozik ki az interpretáló személyiség karaktere, kitüntetett szerzők művei iránti affinitása, s persze a zenekari hangzásban érzékelhető esztétikai-játéktechnikai követelményrendszere is. A kísérőfüzet alapos tanulmányban tájékoztat a művész életútjáról, nem mellőzve fontos részleteket. A Fricsay Ferencről szóló dolgozat például arra is kitér, hogy a dirigens sikeres szegedi korszakának – amelyben az általa vezetett zenekar vendégei között ott volt Fischer Annie, Sándor György, Bartók, Dohnányi, Ferencsik, Kodály és Mengelberg is – hogyan vetett véget az üldözöttek melletti kiállást haladéktalanul megtorló Gestapo (erről a hazai közvélemény mit sem tud!). A két CD-n felhangzó zenék valóban a karmesteri életmű keresztmetszetét adják, s a muzsikusság legújabb kötődéseit definiálják: Kodály, Hindemith, Sosztakovics darabjai a kortársakhoz, a Mozart-, Beethoven-, Johann Strauss-alkotások a szeretett klasszikusokhoz fűződő vonalmát. A híresen szépséges, karcsú és transzparens hangzás, amivel világlklasszissá tette német zenekarait (RIAS, Deutsche Oper, Berliner Staatskapelle), márkavédjegyként ragyog felvételein, akár a koraiakat hallgatjuk – például a Künstlerleben-Walzer 1951-ből –, akár a legutolsóik közül való Galántai táncokat (1961). Fricsay Ferenc mindössze 48 évet élt. Nevezetes salzburgi áttörésétől (1947-es beugrása a megbetegedett Klemperer helyett) haláláig alig másfél évtizede volt arra, hogy a II. világháború utáni zenei élet legjelentősebb muzsikusságai közé emelkedjen. A sorozat másik magyar szereplőjének, Ormándy Jenőnek viszont megadatott, hogy hosszú életéből (1899–1985) 44 évadat a Philadelphiai Szimfonikusok élén töltsön. Egyedülálló az Ormándy által kiértelt előadások dinamikai skálájának tágassága. Gondoljuk meg, micsoda szemlémi források táplálták azt a művészpályát, mely egy ötvenes kislány zeneakadémiai felvételével indult, s a Hubay kezéből 14 évesen nyert hegedűdiplomával, majd 17 évesen átvett professzori kinevezéssel folytatódott! Ormándy a dupla korongon sorakozó művek szerzői közül Brahmsnak növendékkora óta rajongója, a többinek (Richard Strauss, Webern, Kabalevskij, Rachmaninov, Sibelius) kortársa volt – innen eredeztethető produkcióiban a személyesség kivételes vonzereje. Mindkét album szenzációs; az elmúlt század maradandó értékeit menti át az utókornak mintegy háromszáz percben.

Kerényi Mária

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Vonósnégyesek,
op. 59/1-2-3, op. 74
Takács Quartet
Decca - Universal

VERESS SÁNDOR KAMARAZENE

Takács-Nagy Gábor – hegedű
Várjon Dénes – zongora
Lukin Márta – ének
Hungaroton Classic

A Takács Quartet 8 CD-re tervezett Beethoven vonósnégyes-összkiadását – szó szerint „in medias res” – a dolgok közepén kezdte el, amikor elsőként 2 CD-n megjelentették az op. 59-es Razumovsky kvartetteket és az op. 74-es Esz-dúr vonósnégyest. A jövőben 3-3 CD-n korai és kései kvartetteket ígér az együttes, utóbbi csoporthoz értve az op. 95-ös „komoly” f-moll-t is. Ugyan a munka dandárja még hátravan, de a kvartett Beethoven stílusáról a most napvilágot látott 2 CD alapján is határozott képet alkothatunk magunknak. Ne legyenek kétségeink: az előadás elsőrangú, és kítűnő folytatásban reménykedhetünk. A megelőlegezett bizalom mellett ezúttal személyes fenntartásaim megfogalmazására korlátozom recenziómat.

Számomra úgy tűnt, hogy a vonósnégyes általában a részletező, rövidebb egységekre tagoló frazírozás helyett a nagyobb szakaszokat egybekötő frázisértelmezés híve. Emiatt néha – legalábbis számomra – a zenei folyamat nehezebben követhető, néhány esetben, mint például az F-dúr vonósnégyes második tétele (Allegretto vivace), terjengősnek hat, az említett tétel scherzando jellege nem érvényesül. Ebből az előadásból sajnos még a harmóniai poentírozás frissítő élménye is elmaradt.

A lemezeken igen szép adagio-játékot hallhatunk, igaz, ezekben az adagiókban – feltehetőleg koncepció rejlik az elgondolás mögött – kifejezetten durva hangzásképző szakaszt is találunk. Különösen emlékeztető az e-moll kvartett E-dúr lassúja, vagy az Esz-dúr vonósnégyes Adagio ma non troppo tétele. Egyedül az F-dúr kvartett adagiojánál éreztem úgy, hogy a lassú tempót nem sikerült feszültséggel telíteni, valamivel folyékonyabb előadás talán szerencsésebb lett volna.

Néhány igen expresszív pianissimót hallhatunk a CD-n, ennek ellenére az az összbenyomásom, hogy a Takács Quartet felvétele dinamikai árnyalatokban, színekben viszonylag szegényes, kevés fokozatot ismer. Talán tudatos, talán nem, de úgy tűnik, mintha az egyébként is nyilvánvaló megfeleléseket az egyes részletek dinamikai azonosságával is hangsúlyozni kívánták volna. Ez pedig a dinamikai spektrum beszűkülésével járt együtt.

Az összképet tekintve a legsikerültebb, legkiérleltebb és legkielégítőbb produkció az Esz-dúr vonósnégyes (op. 74) előadása. Nem ismerem a kvartett közelmúltbeli koncertprogramját, de az Esz-dúr kvartett hallgatása nyomán határozottan az a kép alakult ki bennem, hogy ez az a mű, mely a felvettek közül a legkipróbáltabb, leginkább kézben tartott. Igen imponáló az előadás áttetsző (bár ezért egy kicsit gyanús) hangzásképe. Gyakorlott kvartett-játékosok talán azt mondhatják, hogy a „Harfen-Quartett”-ként is ismert mű kevésbé problematikus, mint a Razumovsky-kvartettek, azaz hálásabb. Ebben a darabban figyeltem fel arra, és újrhallgatva ez a többi kompozícióra is igaznak tűnik, hogy az együttes a pergő, villódzó karakterű tételekben mozog a legtermészetesebben, az olyan tételekben ellenállhatatlan, mint például az Esz-dúr Prestója, vagy az e-moll Allegrettoja.

Molnár Szabolcs

A mintegy évszázadnyi stíluskorszakok léptékéhez szokott hallgató meglepődve észleli, hogy a XIX. század zenéjét „érti”, a saját koráét nem. A századforduló táján nemcsak az egységes stílus és világgép lehetősége szűnt meg végérvényesen, hanem a szinte egyidejű irányzatok sokaságának megismerése is összehasonlíthatatlanul több időt igényel. A történeti érdeklődés növekedésével együtt járt annak lehetősége, hogy ki ki szabadabban válassza meg, milyen úton kíván haladni, kiknek az útját akarja járni. Nemcsak a hagyományt folytató vagy újító lehet valaki, hanem újat hozhat olyan szempontból, hogy milyen inspirációkból táplálkozik művészete. Ebben a szövevényes vegetációban a legkönnyebb, ha minél több kompozíció többszöri újrhallgatásával tesszük kivehetővé a kontúrokat, így differenciálódik a kép.

A Hungaroton millenniumi kiadványsorozata nagyban hozzájárult e felismeréshez – amelyet tovább erősítenek a XX. század első felének újralfelfedezett „újdonságai”.

Veress Sándor élete szinte egyenlő hosszúságú magyarországi és svájci időszakból áll, az előbbinek néhány jeles opuszával ismerteti meg a kamarazenét tartalmazó felvételt. A József Attila verseit megzenésítő dalokat leszámítva hegedűműveket tartalmaz, egy szólószonátát és zongorakiséretes darabokat. Eme termés a „két Sándor” együttműködésének, együttműködésének dokumentuma: az akkoriban elsősorban hegedűművészként számon tartott Végh Sándoré és az öt zongorán kísérő szerzőé (Végh a Nógrádi verbunkos hegedűszólamának kidolgozásában tevőlegesen is részt vállalt). A sorrendet tekintve, a felvétel műsora nem követi a komponálás időrendjét, inkább az egyvégtében való meghallgatathóságra törekszik, végére tartogatva a ráadás-izű darabot (Cukaszóke csárdás). E kompozíciók közül legnagyobb formátumú a nyitászám, a Seconda sonata (1939). Bő fél évszázad távlatból meglepő a „magyar” hang: A Kodály- és Bartók-közelség mellett állandóan érvényesül a népzene hatása, ám a nyitótételben (Dallamos) franciásnak is érezzük hangvételt – a pentatónia ezúttal inkább Debussyre emlékeztet, mint a népdalok hangjára. Magyarság és az európai műfaji örökség összeegyeztetése, ráadásul az akkori modern stílusjegyekkel – manapság így is értékelhetjük, bár biztosra vehető: akkor mindez kevésbé volt kihallható, mint immár történeti távlatból. A Cukaszóke csárdáson kívül, a többi darabot nyomtatott kottából tanulhatta meg a hegedűs Takács-Nagy Gábor, a zongorista Várjon Dénes, valamint a dalok előadója, Lukin Márta. Interpretációjuk meggyőzőnek hat, készséggel elhisszük őket hallgatva, hogy Veress Sándor kottáinak ilyen az értő olvasata. Remélhetőleg a felvétel hallgatói között lesznek olyanok, akiknek kedvük támad megtanulni e műveket. S ha visszakerülnének a koncertélet repertoárjába, minden bizonnyal még többet kihallanánk a nyomtatott kottafejek üzenetéből.

Fittler Katalin

DVORÁK: SZLÁV TÁNCOK
 Európai Kamarazenekar,
 vezényel: Nikolaus Harnoncourt
 Teldec - Warner

A historikus előadásmód úttörőjének előadásai három csoportra oszlanak. Az első kettőbe tartoznak a Bécsi Concentus Musicus közreműködésével született felvételek. Ezek egy része provokatív, markánsan eltér a megszokottól, ami kétségtelenül érdekes, bár olykor kérdés, hogy meddig. Más részük közelebb esik a megszokotthoz, s egyúttal távolabb az érdekestől. És végül Harnoncourt interpretációinak harmadik csoportja: hírnevét nem velük szerezte, jó hírét azonban öregbítette velük. Azok az előadásai, amelyeket valamelyik nagy, nem historikus együttesel készített olyan művekről, melyekre csak évtizedek múltán terjedt ki a historikus szemléletű muzsikusok figyelme. Ilyenkor az a két világ, amelyet a gazdag tradicionális értékekkel rendelkező együttes és az alternatív olvasatra törekvő, a közelmúlt előadói hagyományaival szakítani akaró dirigens képvisel, igen előnyösen ötvöződik, miáltal is friss és kellemesen újszerű előadások születnek. Ez az új lemez ide tartozik, s bizony ezért dicséretet érdemel. Harnoncourt ezúttal mintha nem negatív reprezentációtól vonatkoztatott volna el, hanem pozitív képhez rendelt volna hozzá. A Szláv táncokról nyújtott összkép nem különbözik markánsan a megszokottól, de nem is esik egybe vele. Kidolgozott és eleven. A hangzás a kamarazenekari és a nagyzenekari között helyezkedik el, eléggé erőteljes, de még átlátható. Harnoncourt a tizennyolc tánc közül a legjobban talán az első sorozat negyedik darabjával lep meg, melyben ritka átláthatósággal emeli ki a rejtett vonulatokat, a szólamok egymással való játékát. Előadásában ennek a tételnek sok aspektusa tárul fel. További kiemelkedő megszólaltatások után kutatva előbb a többi lassú táncra lelünk.

Zay Balázs

J. S. BACH: ZONGORAVERSENYEK
 D-MOLL, BWV 1052
 E-DUR, BWV 1053
 A-DUR, BWV 1055
 Murray Perahia - zongora
 Academy of St. Martin in the Fields
 Sony Classical

Az olyan elsöprő élményt adó felvételek, mint Murray Perahia most indult Bach-sorozata, teljesen kizárnak minden hangszerválasztást feszegető vitát. Nem hirdeti egyedüli lehetőségként a versenyművek zongorás előadását, hanem bemutat egy talán nem hiteles, de Ferencsik szavaival élve: autentikus tolmácsolást. Ráadásul Perahia nem azt az utat járja, hogy zongorajátékával megpróbál utánozni valamilyen másik instrumentumot, ellenkezőleg: nagyon is zongoraszerűen, a hangszer minden lehetőségét kihasználó módon, nem „jobb híján” játszik zongorán. Korunk aktív zongorás Bach-interpretálóinak ő egyik, ha nem „a” legnagyobb alakja. Ezt bizonyította az Angol szívek felvételével, s magam alig várom a Goldberg-variációkkal illetve a versenyművek további felvételével a találkozást. Zongorázása a dinamikai árnyalatok ezer nyelvén beszél, elképesztő *crescendo*ra képes. Előadásában ugyan megvan a szakaszok dinamikai ütközése keltette kontraszt, de oly módon, hogy közben a folyamatosság és hullámmás illúziója is megmarad. Az egyes hangok megformálása, Perahia billentéskultúrája éterien differenciált, néha meg oly felhőtlenül örvend, természetes hangon szól, mintha csak egy Händel- vagy Rameau-*divertissement*-t hallgatnánk. Oly sok eszköz van a kezében, hogy, összehasonlítva játékát a kottaképpel, meg kell állapítanunk, hogy igen puritán módon játszik, gyakorlatilag a kiírt díszítéseken kívül semmit sem tesz hozzá szólamához. Zenekara kiváló partner, érezhető játékában saját stílus-vállalásának öröme, és igen szórakoztató a kontinuóban elhelyezett teorba-fel-felciccenő hangja.

Molnár Szabolcs

SCHÖNBERG: MEGDICSŐÜLT ÉJ
 SOSZTAKOVICS: KAMARASZIMFÓNIA
 Camerata Transsylvania;
 vezényel: Adrian Sunshine
 BMC Records

A vonós kamarazenekari repertoáron belül megkülönböztetett helyet foglalnak el azok a kompozíciók, amelyek eredetileg más (általában kisebb) előadói apparátus számára készültek. Felvételünkön a Megdicsőült éj Schönberg saját műve az 1899-ben komponált vonós-szextett alapján, Sosztakovics Kamaraszimfóniája viszont Rudolf Barsaj átírata a VIII. Vonónégyesből (op. 110). Schönbergnek talán legnépszerűbb műve a Megdicsőült éj. A brahmsi kamarazenei szövet és a wagneri hangszinvarázs egyidejű hatását tükrözi, a romantikus programzene liszti keretei között. Schönberg fantáziája teljes intenzitással működött, amikor a Dehmekölteménynek nemcsak cselekményét, hanem a szereplők érzésvilágát is hangokba öntötte. Variációk éj-költészetre, voltaképp „erről szól” a mű, ráadásul mindez kizárólag vonóshangszerek hangján! A Camerata Transsylvania rendkívül intenzív játékkal félórára szinte megbűvöli hallgatóját. Ez az intenzitás egészen különleges élmény olyan korban, amikor a zene gyakran háttérfunkciót kap. Ehhez képest az áttetszőbb szövést, a vonónégyes-műt maradványait inkább magán viselő Kamaraszimfónia mintha csak a lecsengés funkcióját töltené be, visszavezet a mindennapokba. Békés-szelid érzések világában alig észleljük a feszültséget, a katarzis-lehetőséget. Kár, hogy a felvétel készítői a kompozíciók keletkezésének időrendjében állították össze a műsort, melynek mindkét számában érvényesül viszont a Camerata Transsylvania nagy erénye, hogy tagjai egyazon vonós-iskola neveltjei, ami a hangképzésen túl a formálásban is érvényre jut. A Schönberg-mű mindenképp indokolja, hogy dirigens álljon a vonósegélyes élén, Adrian Sunshine személyében.

Fittler Katalin

BEETHOVEN – ABBADO

Beethoven: IX. szimfónia
Deutsche Grammophon – Universal

Befejeződött Claudio Abbado Beethoven-sorozata, amelynek keretében a Berlini Filharmonikusokkal lemezre vette a kilenc szimfóniát. Ez az az interpretáció, amely után értelmetlenné válnak az olyan típusú kérdések, hogy „miért kell századszor is felvenni ugyanazt a standard repertoárt?” Akár a századik verzió is tud valami újat, valami többletet nyújtani, ha az előadó nem marad meg a felszínen, a technikai perfekció szintjén, hanem mélyebb bonyolultabb összefüggéseket keres. A sorozatot záró IX. szimfónia esetében négy kitűnő sztárenek, Karita Mattila, Violeta Urmana, Thomas Moser és Thomas Quasthoff is Abbado segítségével volt, hogy felkavaróan izgalmas produkció szülessen. Ajánlom tehát az albumot Beethoven kedvelőinek, de persze azoknak is etalon lehet, akik most ismerkednek vele.

JOHN WILLIAMS – YO-YO MA

John Williams művei csellóra
Sony Classical

Egy sikeres zeneszerző-karmester és egy ugyancsak népszerű előadóművész barátságának, többéves közös munkájának bizonyítéka ez a lemez. A filmzenei által milliók körében ismert Williams előbb dirigensként, majd zongorakísérőként dolgozott együtt napjaink legtöbbet foglalkoztatott csellistájával, majd elhatározta, hogy versenyművet komponál Yo-Yo Ma számára, amit 1994-ben be is mutattak. A tételcímek (Téma és Cadenza, Blues, Scherzo, Song) műfajkelesztésre utalnak, s mindvégig erről is van szó, de a crossover helyett inkább Gershwin nyomdokain haladva, vagyis a hagyományos szerkezetet „könyvzenei” motívumkinccsel megtöltve. Az album dramaturgiai súlypontját jelentő versenyművet az Elégia gyászzenéje, majd három szóló-miniatűr és a Heartwood című karakterdarab követi.

DAVID ES IGOR OJSZTRAH

Brahms: Hegedűverseny, Mozart: Sinfonia concertante
EMI Classics

A szó legjobb értelmében vett nosztalgia kerített hatalmába David és Igor Ojsztrah lemezét, 1961-ben, illetve '72-ben készült felvételeit hallgatva. Nosztalgia egy olyan kor iránt, amelyről tanárainktól, idősebb kollégáinktól tudjuk, hogy a zenehallgatásnak még teljesen más funkciója volt, mint napjainkban. Mert lehetett a Szovjetunióban és Kelet-Európa országaiban diktatúra, a régióból mégis olyan zenei tehetségek kerültek ki, akiknek játékán generációk nőttek fel, akik már életükben legendává váltak. David Ojsztrah '61-es felvételének még az is különös színt kölcsönöz, hogy a Brahms-hegedűverseny karmestere Otto Klemperer. Mozart Sinfonia concertantéjában az apa brácsázik és vezényel, Igor pedig hegedül - elegánsan, csodálatos hangszínnel.

ALBAN BERG QUARTETT –

Mendelssohn: 1. és 2. vonósnégyes
EMI Classics

A Debussy, Ravel és Sztravinszkij műveiből összeállított kompiláció után (Gramofon, 2002 tavasz, 38. old.) itt az Alban Berg Quartett legújabb lemeze. Ezúttal koncertfelvételtől szólal meg Mendelssohn két vonósnégyese. Nem tudom, milyen kiadói politika indokolta az élő produkciók megjelentetését: bármilyen kiváló is Günter Pichl, Gerhard Schulz, Thomas Kakuska és Valentin Erben együttese, most meg sem közelíti azt a minőséget, amit a stúdiólemezekeken megszoktunk. Sok apró ritmikai és artikulációs hiba, kisebb intonációs pontatlanságok és mindezekelőtt valamiféle rendezetlenség jellemzi a felvételt, különösen a Hannoverben rögzített a-moll vonósnégyest. Vannak szép pillanatok is: az Esz-dúr kvartett lassútétele például kifejezetten költően sikerült, de amikor a CD ötvenegy perce lepergett, összességében mégis enyhe csalódást éreztem.

José Cura

Boleros

Latin szerelmes dalok

WARNER CLASSIC HUNGARY
www.warnermusic.hu
www.warner-classics.com

José Cura eddig megjelent lemezei!

Minden ami zene!

Minőségi komolyzene, komplett operák, óriási jazz választék, meditációs és világzene.

Különleges gyűjtemények, 10, 20, 40, 100 CD-s válogatások!

Keresse a CARMEN ZENEKLUB boltjában, a 1073 Budapest, Erzsébet körút 48. szám alatt.
Tel.: 342-2115

Magyarországon forgalmazza a H & H '92

Kritika

SZENTHELYI MIKLÓS

J. S. Bach: szonáták és partiták
Hungaroton Classic

Utoljára valamikor a hetvenes években, Kovács Dénessel készült magyar lemezfelvétel Johann Sebastian Bach hegedűre írt szólószonátaiból és partitáiból. A világban persze azóta is nagyon sokan megpróbálkoztak ezzel az örökzöld, de annál nehezebb repertoárral, és változó hitelességű interpretációk születtek. Bach zenéje – főleg a frazeálás, az artikuláció – egy mai hegedűs számára korántsem kényelmes, ezért olykor még a legnagyobbak is hajlamosak voltak arra, hogy a szerzői utasításokon „felülemelkedve” átértelmezzék a hat kompozíció bizonyos tételeit. Szenthelyi Miklós új lemezén elsősorban ezt a csapdát igyekezett elkerülni, s ezért a historizmus elismert szakértőjével, Somfai László professzorral készült a felvételre. Nem marad el az eredmény: az urtextet hűségesen követő, s közben zeneileg is változatos, mozgalmas produkció született.

C. PH. E. BACH

Hegedű-csembaló szonáták
TIM – H & H '92

Örömhír, hogy most már nemcsak a Naxos, hanem az ugyancsak megfizethető minőséget kínáló, hamburgi székhelyű The International Music Company (TIM) is foglalkoztat magyar művészeket. A New Classical Adventure sorozatban – amelyet a Gramofon elmúlt téli számában részletesen bemutatunk – rendszeresen közreműködik Harnoncourt egykori tanítványa, Geoffrey Thomas csembalóművész, aki Fulbright-ösztöndíjként kapcsolódott be a magyar zenei életbe, s megalapította a Budapest Baroque kamaraegyüttest. Thomas magyar muzsikusokat is a kiadó figyelmébe ajánlott: Johann Ludwig Krebs sonata da camerait és Jakob Friedrich Kleinknecht szonátaát például Kertész Ildikó fuvolaművésszel rögzítette, most pedig Paulik Lászlóval játszotta lemezre Carl Philipp Emanuel Bach hegedű-csembaló szonátaát. Színes, életvidám preklasszikus muzsika.

LEVÉLÁRIÁK

Csajkovszkij, Mozart, Rossini, Verdi, Bizet, Massenet és Nicolai művei
Hungaroton Classic

A tematikus lemezek korát éljük, így cseppet sem meglepő, hogy a külföldön is sikeres szoprán, Iván Ildikó a zenetörténet levélláriáiból és duettjeiből állított össze egy CD-re valót. A palettán orosz, olasz, francia és német nyelvű operaszíndarabok találhatók, Mozarttól a késő romantikáig. Az Anyegin Tatjánája kezd, majd a Figaro házassága és A sevillei borbély hősei után Verdi Traviatájával, Bizet Carmenjével folytatódik a sor. A végére maradt két ritkaság: Charlotte levélláriája Massenet Wertherjéből, illetve Mrs. Fluth és Mrs. Reich kettőse Nicolai dalművéből, A windsori vig nőkből. A színvonalas produkció Iván Ildikó mellett partnereinek – Kertesi Ingrid (szoprán), Szolnoki Apollónia (mezzó), Kiss B. Attila és Fekete Attila (tenor), MÁV Szimfonikus Zenekar, Kovács János vezényletével – is dicséretére válik.

Mozart: Fuvolanégyesek
Tacet – Phonologue

Daniel Gaede német hegedűművész 1991-ben alapította meg vonóstríóját, amely tíz év alatt a maga műfajában Európa legjobb együtteseinek közé emelkedett. Gaede és társai, Thomas Selditz (brácsa) és Andreas Greger (cselló) egyetlen szerzőre vagy stílusra sem specializálódtak, sőt éppen ellenkezőleg: azt a célt tűzték ki, hogy „Bachtól Schnittkéig” minden korszakban otthonosan mozogjanak. Több kortárs szerző komponált már nekik. Lemezeiket független német kiadó, a Tacet gondozza: játszottak már Schuberttel, Beethovent és Dohnányit, Ysaye-t és Hanns Eisler-t, sőt a Goldberg-variációk átíratát is előadták. Most Mozart fuvolanégyeseit játsszák, Wolfgang Schulz osztrák fuvalista közreműködésével. Szépen szól a négy kvartett, plasztikusan rajzolódik ki a tételkarakterek, a belső arányok. A Gaede trió kitűnően oldja meg a nehéz feladatot.

SZVIJATOSZLAV RICHTER

BBC Legends sorozat
IMG Artists – Mevex

A XX. századi zenei előadóművészet kimeríthetetlen kincséből jelentik a régi rádiófelvételek. Akik szeretik felidézni fantasztikus szólisták, kamaraegyüttesek, zenekarok, karmesterek teljesítményét, bizonyára örömmel fogadják a hírt, hogy a BBC Legends elnevezésű, az IMG Artists gondozásában megjelenő CD-sorozat darabjai már Magyarországon is kaphatók. Szvjatoszlav Richternek például a „változékonyságát” csodálhatjuk meg a dupla CD-n, amelynek felvételei 1967-ben, '68-ban és '69-ben készültek. Haydn-szonátát játszik, Chopin-noktürn, Beethoven-variációkat és Schumann Szimfonikus etűdjeit, majd – mintegy megkoronázva rendkívüli technikai és zenei teljesítményét – Rahmanyinov 12 prelűdjét. Még Gould vagy Horowitz rajongóinak is fejt kell hajtaniuk Richter lenyűgöző muzikalitása előtt.

SIR JOHN BARBIROLLI

BBC Legends
IMG Artists – Mevex

Íme még egy kuriózum, egy néhány éve megjelent – de a hazai piacon frissnek számító – darab a BBC Legends sorozatból. A felvétel 1969 májusában készült, s a Hallé Orchestra élén Sir John Barbirolli dirigálja Mahler III. szimfóniáját. Barbirolli tisztelői bizonyára tudják, hogy a húszas-harmincas években indult karmester-generáció egyik kimagasló egyéniségének pályáján mindvégig főszerepet játszott a mahleri életmű. Valamennyi szimfóniáját, több zenekari dalciklusát kotta nélkül megtanulta, koncerteken, lemezeken dirigálta. Életrajzírója szerint minden Mahler-szimfóniával legalább két évig foglalkozott, mielőtt bemutatta volna, s ez a precíz felkészülés olykor kivételes interpretációkat eredményezett. Ezek között tartják számon „a Harmadik” manchesteri felvételét is, amelyhez a dupla CD-n egy Barbirollival készült félórás interjú hangfelvétele társul.

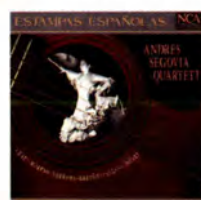

FRANCIA FUVOLADARA-BOK

Juliette Hurel (fuvola), Héléne Couvert (zongora)
Naive – MusiCDome

Talán egyetlen más nemzet komponistáihoz sem áll annyira közel a hangszer kecsessége és hajlékonysága, mint a franciákhoz. A jellegzetesen impresszionista fuvolahangot Debussy teremtette meg, Egy faun délutánja című zenekari költeményében és a Syrinx című szólódarabban. Ez utóbbival kezdődik a fuvolista Juliette Hurel és zongorista partnere, Héléne Couvert albuma, amely az 1913-ban keletkezett Syrinx-től Philippe Hersant 1995-ben írt Öt miniatűrjéig igyekszik nyomon követni a fuvolának a francia zeneszerzésben betöltött szerepét. A Monde de la Musique folyóirat Choc-díjával kitüntetett duó CD-jén viszonylag jól ismert komponisták – Varése, Dutilleux, Jolivet, Messiaen – alkotásaihoz kortársak csatlakoznak, a legteljesebb harmóniában. A stílus egyre modernebb, ám a mondanivaló változatlan.

SPANYOL GITÁRZENE

Andrés Segovia Quartett
TIM – H & H '92

Először aggódtam, hogy egy német muzikusokból álló gitárkvartett hogyan szólaltatja meg a hangszer populáris spanyol repertoárját. De már az első percekben, Ruperto Chapi kompozíciója, a Preludio de la Revoltosa hallgatása közben megnyugodtam: az Andrés Segovia Quartett – Klaus Jäckle, Amdt Werner Bethke, Klaus Feldmann, Rainer Feldmann – jól felkészült muzikusokból áll, akik sokat tanulmányozták az ibér szerzők, köztük Segovia művészetét – bár Pepe Romero vagy más „öshonos” spanyol virtuóz hegemóniáját nem veszélyeztetik. Az említett Chapi, valamint az ugyancsak a XIX. század második felében élt Tomás Breton és Geronimo Gimenez kompozíciói a zarzuela műfajába tartoznak, Manuel de Falla három tánca A háromszögletű kalap című balettből való, a lemez címadó darabja pedig Federico Moreno Torroba ciklusa, az Estampas.

A többszörös díjnyertes

kiadó

- Cannes Classical Award: Bach-motetták – Szász Énekegyüttes

- A német lemezkritikusok díja (2001. április): Mendelssohn – Aurn Quartet

- A német lemezkritikusok díja (2002. január): Schubert – Aurn Quartet

A legnépszerűbb művek a legjobb előadásban. Most a CD-kiadással egyszerre DVD-Audión, a TACET egyedi,

Real Surround Sound technológiájával.

T107 (CD) – D107 (DVD-A)

W. A. Mozart: Fúvóskvartettek

Gaede Trio, Wolfgang Schulz

További kiadványok CD-n és DVD-Audión:

- (T94) Mendelssohn: Oktettek – Aurn Quartett, Minguet Quartett
- (T101) J. S. Bach: Hat brandenburgi verseny – Stuttgarter Kamarazenekar
- (T106) Schubert: A pisztráng – Álvarez Quartett
- (T108) J. S. Bach: Motetták (BWV 225-229) – Szász Énekegyüttes, M. Jung
- (T110 – feketelemezen is: L110) Schubert: C-dúr vonósötös – Aurn Quartet, Cristian Politéra (cselló)
- (T111) J. S. Bach: Concertók BWV 1041-1043, 1056, 1060, 1064 – Stuttgarter Kamarazenekar, Benjamin Hudson – Új!
- (T112) F. Chopin/N. W. Gade: zongoratriók – Abegg Trio

TACET-hangzás:

érzékeny és kifinomult

www.tacet.de

ahol mindent megtalál a DVD-Audio technológiáról.

Magyarországon forgalmazza a Phonologue (tel.: 269-6820)

SZÖLLŐSY ANDRÁS
MŰVEI

Hungaroton Classic

A halál gondolata nemcsak visszatér, hanem szinte állandóan jelen van Szöllősy András művészetében. Ez a szerzői lemez sem könnyű hangzóélményt kínál: egy széles európai műveltséggel, megkérdőjelezhetetlen mesterségbeli tudással alátámasztott, mélységesen humánus életmű esszenciája. A legkorábbi darab, a tizenhat vonósra komponált III. Concerto 1968-ból való, s ugyanez az előadói apparátusa a Maros Rudolf emlékére írt Tristia című darabnak. A Fabula Phaedri és a Miserere című kompozíció a King's Singers együttes megrendelésére készült, míg a Töredékek című kamarazenei ciklus Lakatos István verssorain alapul. Az életmű újabb darabjai közül az egyik legfontosabb a Paesaggio con morti (Tájkép halottakkal) című, szólózongorára írt mű, amelynek ősbemutatója Frankl Péter nevéhez fűződik – a lemezen is ő játssza. A válogatást ismét gyászdarab, a Passacaglia zárja.

SOFIA GUBAIDULINA

Hét szó, Tíz prelúdium, De profundis
ECM – MusiCDome

Megint egy „nehéz” lemez a kivételes presztízsű német ECM kiadó műhelyéből. A hetvenegy esztendő, világszerte elismert, tatár születésű zeneszerzőnő, Sofia Gubaidulina hetvenes-nyolcvanas években írt kamarazenei alkotásai csendülnek fel, Boris Pergamenschikov csellista, Elisabeth Moser harmonikaművész és a Müncheni Kamarazenekar tolmácsolásában. A liturgikus ihlettségű Hét szó című ciklus Kelet és Nyugat zenéjének különös találkozása. A zenekarból két szólóhangszer, a cselló és a XX. századi orosz szórakoztatózene nélkülözhetetlen kelleke, a *bajan* nevű gombharmonika emelkedik ki. A két instrumentum, s vele a két világ később markánsan elkülönül: a Tíz prelúdiumot csellószólo, a De profundis című kompozíciót pedig bajan játssza. Érdemes elmélyülten hallgatni Gubaidulina zenéjét, sokat mond a mögöttünk hagyott évtizedekről.

TIHANYI GELLÉRT

Kurtág, Bartók, Sztravinszkij, Faragó Béla és Steve Reich művei
BMC Records

Tihanyi Gellért klarinétművész sohasem elégedett meg a klasszikus repertoár megszólaltatásával: szólistaként, kamarazeneesként, a legendás 180-as csoport tagjaként is kereste az új utakat. A XX. század zenéje fokozatosan került előtérbe, amihez bizonyára az is hozzájárult, hogy Kurtágnak nemcsak tanítványa volt, hanem idővel közeli munkatársa lett. Tihanyi új portrélemében a Kontrasztokat (Bartók) Rohmann Imrével és Selmeczi Jánossal szólaltatja meg, ezt Sztravinszkij Három darab szólóklarinétra című ciklusa követi. Az albumot Kurtág Hommage a R. Sch. című alkotása nyitja, de az új generáció (Faragó Béla: Gregor Samsa vágyakozása) és a repetitív iskola (Steve Reich: New York-ellenpont) is helyet kap. Szépen felépített koncepció, profi megvalósítás.

Kritika

A UNIVERSAL
köszönti
Kocsis Zoltánt
50. születésnapja
alkalmából

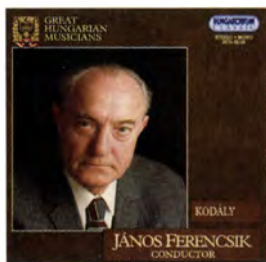

BARTÓK BÉLA
ZONGORAMŰVEK 1-7.

- 14 bagatell; Román népi táncok; 2 elégia; Szonatina stb. CD 434104-2
- 2 román tánc; Suite Op.14; Allegro barbaro; 3 etűd; 4 sírató; 3 csikmezei népdal stb. CD 442016-2
- Gyermekeknek CD 442146-2
- Szonáta; Szabadban; 9 kis zongoradarab; Kis szvit CD 446369-2
- Mikrokosmos 2 CD 462381-2
- Három burleszk Op.8; Tizenöt magyar parasztdal; Improvizációk Op.20 stb. CD 462902-2
- Tánc-szvit; Rapszódia; 4 zongoradarab; Gyászinduló a Kossuth-szimfóniából CD 464639-2

BARTÓK BÉLA
VÁLOGATOTT ZONGORAMŰVEK
(Szonáta; Szabadban; 2 román tánc; Kolindák; 3 csikmezei népdal; 14 bagatell; Szonatina)
50 GREAT RECORDINGS
CD 464676-2

**FERENCsik JÁNOS, RÁCZ ALADÁR,
FERENCZY GYÖRGY
HUNGAROTON CLASSIC**

Három újabb kiadvány látott napvilágot a Great Hungarian Musicians (Nagy magyar zeneművészek) című sorozatban, amely a XX. század kimagasló, nemzetközi rangú hazai előadóművészeinek állít emléket. A kulturális minisztérium támogatásával, a Hungaroton Classic gondozásában megjelenő ciklusban ezúttal Ferencsik János karmester, Rác Aladár cimbalomművész és Ferenczy György zongoraművész csodálatos pályafutását, emlékezetes felvételeit eleveníthetjük fel. Ferencsik Kodályt dirigál: portrélemezen a teljes Hány János-szvit, illetve a daltjáték néhány részlete csendül fel; kiváló énekes szólóisták

(Tiszay Magda, Palló Imre, Maleczky Oszkár), valamint az Operaház Énekara és a Filharmóniai Társaság Zenekara közreműködésével. Rác Aladár albumán barokk kompozíciók (Lully, Bull, Muffat, Scarlatti, J. S. Bach) hallhatók, jórészt cimbalom-zongora átiratban, a művész felesége, Yvonne Rác-Barblan közreműködésével. A ma már sajnos kevésbé ismert Ferenczy György (1902-1983) huszonöt Chopin-mazurkát játszik – csodálatosan. „Chopin vérző szívvel táncol, nála a fájdalom keringőzik, s az egzaltáció könnyei mosolyognak. S hogy ez így van, azt Ferenczy, úgy látom, mindenkinél jobban tudja. Ezért valóik ők Chopinnal annyira egymásnak” – írta 1960-ban Füst Milán.

Retkes Attila

**BACH, MOZART, BEETHOVEN ÉS WAGNER
Warner**

szerezőkről korunk legkiválóbb előadóművészei beszélnek. Nikolaus Harnoncourt és Schiff András, Cecilia Bartoli és Solti György, Vladimir Askhenazy és Daniel Barenboim, Ton Koopman és Jacques Loussier – hogy csak néhány kiragadott példát említsünk – mondja el gondolatait a komponistáról és koráról, nemritkán szemléletes irodalmi

vagy képzőművészeti példák, filozófiai jellegű asszociációk segítségével. A zenei részletek kiválasztása is nagy műgonddal, többféle szempontrendszer mérlegelésével történt. A szerkesztők érezhetően reprezentatív képet akartak nyújtani a szerzőről (jelen esetben: Bachról és Mozarról, Beethovenről és Wagnerről), de a műfaji változatosságból nem kaotikus és heterogén, hanem nagyon is egységes kép rajzolódik ki. A DVD Video formátum technikailag is kifogástalan, komplex audiovizuális élményt tesz lehetővé.

ReA

Great Composers vagyis Nagy zeneszerzők. Ez a címe annak a tévésorozatnak, amelyet a kilencvenes években indított el a BBC, s amely azóta szinte egész Európát meghódította. Bár az egyes epizódok egy-egy zeneszerző életét és művészetét mutatják be, a sorozatnak nem az a célja, hogy – egyfajta „műveltség-pótlékként” – kezdő zenehallgatókhoz vagy az iskolás korosztályhoz szóljon. Igazi, inyenceknek való csemege ez, hiszen az egyes zene-

BBC

A BBC páratlan hangarchívuma végre CD-n

A BBC Music az IMG Artists közreműködésével örömmel mutatja be minden idők legkiemelkedőbb művészeinek felvételeit.

Minden hónapban négy új CD!

A BBC Legends sorozat darabjai kaphatók az ország nagyobb hanglemezboltjaiban.

A BBC Legends 2001/2002. évi katalógusa megtekinthető a www.imgartists.com weboldalon, illetve megrendelhető közvetlenül a terjesztőtől (MEVEX Kft., 1047 Budapest, Főti út 56. Tel.: 435-0420, fax: 435-0419)

A BBC vidégy és logo a British Broadcasting Corporation Kizárólagos tulajdona. © BBC 1996

IMG Artists
In association with IMG Artists

BBC LEGENDS

BBCL 4079-2

BBCL 4004-2

BBCL 4077-2

BBCL 4043-2

GHYMES együttes

péntekenként, 19.00

SZEPTEMBER 6. SMARAGDVÁROS

OKTÓBER 11. DUNA PARTJÁN

JANUÁR 3. ÚJÉVI KONCERT

JANUÁR 4. BENNÜNK VAN A KUTYAVÉR

(gyermek előadás – kezdés: szombat délelőtt 11.00-kor)

ÁRAK: • Jegyár: 2.000 Ft
• Bérletár: 6.000 Ft

Támogató: • matáv

Benkó Dixieland Band

péntekenként, 19.30

SZEPTEMBER 27. New Orleans
– a dixie muzsika bölcsője

NOVEMBER 8. Louis Armstrong
– a dixieland koronázatlan királya

DECEMBER 6. Dixieland világslágerek
– világslágerek dixielandben

JANUÁR 31. Louis Armstrong
– a dixieland koronázatlan királya

FEBRUÁR 25. Dixielanddal a világ körül

MÁRCIUS 28. Az improvizáció alapjai
– dixieland felsőfokon

ÁRAK: Felnőtt jegyár: 2.500 Ft Felnőtt bérletár: 6.000 Ft
14 éven aluli gyermek jegyár: 1.800 Ft Gyermek bérletár: 4.600 Ft

Budapest Ragtime Band

péntekenként, 19.30

OKTÓBER 18. A jazz aranykora a ragtime-tól a
40-es évek swing stílusáig.

NOVEMBER 22. Klasszikusok görbe tükörben.
Zenei paródiák, ismert slágerek és
operák humoros feldolgozásai.

JANUÁR 10. Vendégszólísták.

FEBRUÁR 14. Muzsikás és hangszeres kalandok
más zenei műfajokban.

ÁPRILIS 18. Régi magyar slágerek Budapest
Ragtime Band stílusban.

ÁRAK: Jegyár: 1.500 Ft
Bérletár: 6.000 Ft

Zeneház

Matáv Szimfonikus Zenekar Zeneház
Budapest IX. Páva u. 10-12.

Jegyek és bérletek válthatók a
Matáv Szimfonikus Zenekar
Jegytirodájában

JEGYTIRODA

(Budapest VI. Nagymező u. 19.
Telefon: 302-3841, 428-0791,
428-0793

www.ticket.matavnet.hu)
és az ismert jegytirodáknban.

KOMOLYZENEI VÁLASZTÁS 2002

A MATÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR 2002/2003. HANGVERSENYÉVADJA

Zeneakadémiai „A” bérlet

1. előadás SZEPTEMBER 26. csütörtök	– RAHMANYINOV: Vocalise – DVORÁK: Csellóverseny – RIMSZKIJ-KORSZAKOV: Seherezade Op. 35 szólista: Jean-Guilen QUEYRAS vezényel: LIGETI András
2. előadás DECEMBER 19. csütörtök	– BEETHOVEN: Missa Solemnis szólisták: FRANKÓ Tünde, MELÁTH Attila, FIKETE Attila, RÁCZ István közreműködik a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Strausz Kálmán) vezényel: LIGETI András
3. előadás JANUÁR 16. csütörtök	– SCHUBERT: D-dór nyitány – MAHLER: Gyermekgyászadalok vezényel: LIGETI András
4. előadás FEBRUÁR 8. szombat	– BACH: Parasztkantáta N° 212 – ORFF: Carmina Burana szólisták: KERTESI Ingrid, MAROSVÁRI Péter, KÁLDI KISS András közreműködik a Magyar Rádió Énekkara és Gyermekkara (karigazgató: Strausz Kálmán és Thész Gabriella) vezényel: LIGETI András

ELKELT!

Zeneakadémiai „B” bérlet

1. előadás SZEPTEMBER 28. szombat	– RAHMANYINOV: Vocalise – DVORÁK: Csellóverseny – RIMSZKIJ-KORSZAKOV: Seherezade Op. 35 szólista: Jean-Guilen QUEYRAS vezényel: LIGETI András
2. előadás NOVEMBER 19. kedd	– BEETHOVEN: István király nyitány – MENDELSSOHN: Hegedűverseny – BEETHOVEN: 3. „Eroica” szimfónia szólista: SZALAY Antal vezényel: LIGETI András
3. előadás DECEMBER 18. szerda	– BEETHOVEN: Missa Solemnis szólisták: FRANKÓ Tünde, MELÁTH Andrea, FIKETE Attila, RÁCZ István közreműködik a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Strausz Kálmán) vezényel: LIGETI András
4. előadás MÁRCIUS 8. szombat	– R. STRAUSS: Don Juan – WAGNER: Wesendonck-dalok – R. STRAUSS: Don Quixote szólista: VEREBES Bolya vezényel: LIGETI András
5. előadás MÁJUS 17. szombat	– SZTRAVINSZKIJ: Tűzmadár – szvit – PROKOFJEV: 1. zongoraverseny – SZTRAVINSZKIJ: Petruska szólista: VÁRIJON Dániel vezényel: LIGETI András

Zeneakadémiai „C” bérlet

1. előadás JANUÁR 15. szerda	– SCHUBERT: 4. szimfónia – MAHLER: 1. szimfónia vezényel: FÜRST János
2. előadás FEBRUÁR 8. szombat	– WAGNER: Siegfried-idill – SCHUMANN: Zongoraverseny – SCHUMANN: 2. szimfónia Op. 61 szólista: MARTIN Roscoe vezényel: KOVÁCS János
3. előadás MÁRCIUS 7. péntek	– R. STRAUSS: Don Juan – WAGNER: Wesendonck-dalok – R. STRAUSS: Don Quixote szólista: VEREBES Bolya vezényel: LIGETI András
4. előadás ÁPRILIS 4. péntek	– BACH: Parasztkantáta No 212 – ORFF: Carmina Burana szólisták: KERTESI Ingrid, MAROSVÁRI Péter, MASSÁNYI Viktor közreműködik a Magyar Rádió Énekkara és Gyermekkara (karigazgató: Strausz Kálmán és Thész Gabriella) vezényel: LIGETI András
5. előadás MÁJUS 16. péntek	– SZTRAVINSZKIJ: Tűzmadár – szvit – PROKOFJEV: 1. zongoraverseny – SZTRAVINSZKIJ: Petruska szólista: VÁRIJON Dániel vezényel: LIGETI András

MTA Koraeesti bérlet

1. előadás SZEPTEMBER 25. szerda	– RAHMANYINOV: Vocalise – DVORÁK: Csellóverseny – RIMSZKIJ-KORSZAKOV: Seherezade Op. 35 szólista: Jean-Guilen QUEYRAS vezényel: LIGETI András
2. előadás NOVEMBER 20. szerda	– BEETHOVEN: István király nyitány – MENDELSSOHN: Hegedűverseny – BEETHOVEN: 3. „Eroica” szimfónia szólista: SZALAY Antal vezényel: LIGETI András
3. előadás DECEMBER 8. vasárnap	– BEETHOVEN: Missa Solemnis szólisták: FRANKÓ Tünde, MELÁTH Attila, FIKETE Attila, RÁCZ István közreműködik a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Strausz Kálmán) vezényel: LIGETI András
4. előadás FEBRUÁR 8. szombat	– BACH: Parasztkantáta N° 212 – ORFF: Carmina Burana szólisták: KERTESI Ingrid, MAROSVÁRI Péter, KÁLDI KISS András közreműködik a Magyar Rádió Énekkara és Gyermekkara (karigazgató: Strausz Kálmán és Thész Gabriella) vezényel: LIGETI András
5. előadás ÁPRILIS 12. vasárnap	– SCHUBERT: D-dór nyitány olasz stílusban – MAHLER: Gyermekgyászadalok – BEETHOVEN: 4. szimfónia Op. 60 szólista: WIEDEMANN Bernadett vezényel: LIGETI András

ELKELT!

MTA Kamarabérlet

1. előadás DECEMBER 7. szombat	– BEETHOVEN: Coriolan nyitány Op. 62 – BEETHOVEN: 2. románc – BEETHOVEN: 8. szimfónia Op. 93 szólista: KÖRNYEI Zsófia vezényel: LIGETI András
2. előadás JANUÁR 11. szombat	– GLÜCK: Iphigenia-nyitány – STAMITZ: Brácsaverseny Op. 1 – BRAHMS: A-dúr szerenád szólista: BÁRSONY Péter vezényel: LIGETI András
3. előadás FEBRUÁR 22. szombat	– MOZART: Lucio Silla nyitány KV 137 – MOZART: Körtverseny – MOZART: g-moll szimfónia szólista: GYARMATI László vezényel: HEJA Domonkos
4. előadás MÁRCIUS 13. csütörtök	– HAYDN: G-dúr szimfónia – CIMAROSA: Oboaverseny – MOZART: Haffner szimfónia szólista: DIENES Gábor vezényel: KISSLYÁK Gergeley
5. előadás ÁPRILIS 12. szombat	– SCHUBERT: D-dór nyitány olasz stílusban – MAHLER: Gyermekgyászadalok – BEETHOVEN: 4. szimfónia Op. 60 szólista: WIEDEMANN Bernadett vezényel: LIGETI András

Nemzeti Múzeum Kamarabérlet

1. előadás DECEMBER 13. péntek	– BEETHOVEN: Coriolan nyitány Op. 62 – BEETHOVEN: 2. románc – BEETHOVEN: 8. szimfónia Op. 93 szólista: KÖRNYEI Zsófia vezényel: LIGETI András
2. előadás JANUÁR 10. péntek	– GLÜCK: Iphigenia-nyitány – STAMITZ: Brácsaverseny Op. 1 – BRAHMS: A-dúr szerenád szólista: BÁRSONY Péter vezényel: LIGETI András
3. előadás FEBRUÁR 21. péntek	– MOZART: Lucio Silla nyitány KV 137 – MOZART: Körtverseny – MOZART: g-moll szimfónia szólista: GYARMATI László vezényel: HEJA Domonkos
4. előadás MÁRCIUS 13. csütörtök	– HAYDN: G-dúr szimfónia – CIMAROSA: Oboaverseny – MOZART: Haffner szimfónia szólista: DIENES Gábor vezényel: KISSLYÁK Gergeley
5. előadás ÁPRILIS 11. péntek	– SCHUBERT: D-dór nyitány olasz stílusban – MAHLER: Gyermekgyászadalok – BEETHOVEN: 4. szimfónia Op. 60 szólista: WIEDEMANN Bernadett vezényel: LIGETI András

ELKELT!

Ifjúsági bérlet kicsiknek - Matáv Zeneház

OKTÓBER 4.	– MESÉLŐ ZENE 1.
NOVEMBER 15.	– MESÉLŐ ZENE 2.
DECEMBER 13.	– MESÉLŐ ZENE 3.
FEBRUÁR 28.	– MESÉLŐ ZENE 4.

Ifjúsági bérlet nagyoknak - Matáv Zeneház

OKTÓBER 5.	– A SZIMFÓNIA
NOVEMBER 16.	– AZ OPÉRA
DECEMBER 16.	– A VERSENYMŰ
MÁRCIUS 1.	– A TÁNC

BŐVEBB INFORMÁCIÓÉRT KERESSE A ZENEKAR JEGYIRODÁJÁT:
TELEFON: 302-3841, 428-0791, 428-0793

JEGYIRODA

Budapest VI. Nagymező u. 19.
www.ticket.matavnet.hu

matáv
szimfonikus
zenekar
A zene megérint.

FP

FP-3 Digitális zongora

(Elő)térben a zene!

Az FP-3 kalapácsmechanikás billentyűzettel rendelkezik. A hangszer mechanikájának elkészítésekor megvalósították az angolmechanikás zongorák sajátosságait azaz, hogy a kalapácsok kifelé néznek és minden egyes kalapács egy húrt üt meg (az FP-3 esetében csak a húrok hiányoznak, de a mechanika ugyanaz!). A hangszer 40 vadonatúj hangszínnel rendelkezik, 64 hang polifónia mellett. A kellemesebb gyakorlás érdekében beépítettek egy *Session Partner* nevezetű kíséretet, ami 60 különböző gyári stílust tartalmaz. A kíséretettség segítségével lehetőségünk nyílik saját dalt is felvételezni a gyári stílusok felhasználásával.

INTERMUSICA Kft. 2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. Tel.: (23) 338-041, fax: (23) 338-087, www.intermusica.hu
Roland ZeneGALÉRIA 1137 Budapest, Radnóti M. u. 9. Tel.: 239-9756, fax: 239-9755, info@intermusica.hu

Roland

A BARTÓK RÁDIÓ NYÁRI PROGRAMJAI

A BARTÓK RÁDIÓ FREKVENCIÁI

URH [MHz]

Budapest: 105,3	Nagykanizsa: 104,7
Debrecen: 106,6	Pécs: 107,6
Győr: 106,8	Sopron: 107,9
Kabhegy: 105,0	Szeged: 105,7
Kékes: 90,7	Szentes: 107,3
Kiskőrös: 105,9	Tokaj: 105,5
Komádi: 105,1	Ózd: 106,9
Miskolc: 107,5	Vasvár: 106,9

Real audio:

<http://www.radio.hu/english/index.html>

MAGYAR RÁDIÓ

Június 3-ától 5-ig Finn-Magyar Fesztivált rendez a Bartók Rádió a Magyar Rádió Márványtermében - 3-án, 4-én és 5-én fél nyolcas kezdettel, illetve a 4-én és 5-én a Hangverseny délidőben sorozatban a Magyar Nemzeti Galéria Kupolatermében 12 órakor. Két koncertet ad az Új Helsinki Vonósnégyes, három pedig a Finn Rádió Kamaragyűtése. Igen színes műsorokat hallhatnak az érdeklődők és több hazánkban ritkán hallható darabbal is megismerkedhetnek. Pl: Nordgreen és Sibelius vonósnégyesei, Nielsen, Richard Strauss és Sztravinszkij művei. A Nemzeti Galériában még két koncertre kerül sor: 11-én a Magyar Rádió Énekara lép fel Strausz Kál-

mán vezényletével, 18-án pedig a Magyar Virtuózok Szenthelyi Miklós irányításával. A Világjáró művészeink utolsó hangversenye június 24-én 18 órakor lesz a Márványtermében, ahol Lakatos Tamás gordonkaművész lép fel. Természetesen nyáron ismét jelen leszünk a nagy vidéki fesztiválokon, melyek közül egy-egy hangversenyt közvetítünk a Földvári Napokról, mindkét (a júliusi és a szeptemberi) Fertődi Haydn Fesztiválról és a Zempléni Művészeti Napokról. Ezen kívül számos koncertet közvetítünk az Európai Rádió Unió Nyári Fesztiváljáról is. A legsikeresebb hangversenyeket pedig megismételjük a Nagy siker volt című sorozatunkban. Ismét hallhatják Magyarország szimfonikus zenekarainak egy-egy koncertjét. A Bartók Rádió részletes programját az RTV Részletesben és a www.radio.hu/bartok honlapon találhatják meg. Ez utóbbin két hétre visszamenőleg meg is hallgathatják az elhangzott műsorokat.

Weisz Gábor

budapesti
fesztivál
zenekar

együtt zenélünk

**fischer iván
alexander toradze
andreas haefliger
gerard korsten
paul badura-skoda
dimitris sgiouros
emanuel ax
eva mei
james ehnes
kristjan järvi
lendvay józsef
thomas zehetmair
vadim repin
yakov kreizberg
mark wigglesworth
michael schönwandt**

bérletek árusítása

május 13-tól a BFZ irodájában:

1123 Budapest, Alkotás u. 39/c.

Telefon: 355-4015

**valamint május 20-tól
az alábbi jegyirodákban:**

Zeneakadémia Jegypénztára

VI. Liszt Ferenc tér 8.

Tel.: 342-0179

Vigadó Ticket Service

V. Vörösmarty tér 1.

Tel.: 327-4322

Filharmónia Budapest

Kht. Jegyiroda

V. Mérleg u. 10.

Tel.: 318-0441

Ticket Express

V. Kecskeméti u. 8.

Tel.: 266-7070

Broadway Jegyiroda

VI. Nagymező u. 19.

Tel.: 302-3841

AD Stúdió

www.budapestifesztivalzenekar.hu

Forrás Koncertek

a Zeneakadémia Nagytermében
és a Gödöllői Királyi Kastély

dísztermében

2002-2003

**Forrás estek,
Liszt Fesztivál,
Hárfaesztivál,
Újévi Koncert**

**Juilliard Quartet,
Bartók Vonósnégyes
Leonidas Kavakos,
David Grimal,
Szabadi Vilmos (hegedű)
Tokody Ilona,
Hajnóczy Júlia (ének)
Maria Graf,
Vigh Andrea (hárfa)
Piotr Anderszewski,
Bogányi Gergely,
Jandó Jenő,
Klukon Edit,
Nagy Péter,
Ránki Dezső (zongora)
Budapesti Vonósok,
Vásáry Tamás,
a Magyar Rádió
Szimfonikus Zenekara**

*Információ a Zeneakadémia jegy-
pénztárában – Tel.: 342-0179*

www.forraskoncert.hu

 Jakobi Koncert Kft.

Gramofon Galéria

Muzsikás együttes

Legfőbb céljuk, hogy a régi, hagyományos magyar zenét megelevenítsék a modern világban. A Muzsikás együttes a hetvenes évektől kezdve a Táncház mozgalom alapító tagja és legmeghatározóbb eleme. A bársonyszékes hangversenytermekbe tereelve a hallgatóságot igazi pódiumműfaji teremt a magyar népzeneből, vigyázzán arra, hogy a zenei tartalom ne veszítse el hitelességét, sőt még közérthetőbbé teszi azt. A Muzsikás előadásában a dalok, a gondolatok – tartalmuknál és érzelmi töltődésüknél fogva – nem veszítenek aktualitásukból, s az együttes a zene nyelvén a világ bármely pontján remekül kommunikál a közönséggel. A négytagú zenekar, amelyben Hamar Dániel, Éri Péter, Sipos Mihály és Portéleki László muzsikál, fennállásának közel három

évtizede alatt számos sikert, több díjat és kitüntetést is magáénak mondhat, s három évvel ezelőtől, 1999-ben Sebestyén Mártával megosztva a Kossuth-díjat is átvehette. Hamar Dániel, az együttes vezetője kommentálja három évtized fényképét.

A MUZSIKÁS SZÜLETÉSE

„Diákként kezdtünk népzene-t játszani, 1972-ben. Ekkor indult a táncházmozgalom is, s az első állandó táncházat tánctanítással, programokkal, mi indítottuk 1973 őszén a Fővárosi Művelődési Házban. Eközben Erdélybe jártunk gyűjteni, zenét tanulni. Nagy segítséget kaptunk Kallós Zoltántól és Martin Györgytől. Mestereink egyszerű falusi muzsikások voltak, akik mindent tudtak a zenéről. A Muzsikás együttes is 1973-ban született meg, ekkor kezdett a képen látható hármas, Hamar Dániel, Sipos Mihály és Csoóri Sándor együtt játszani. A névkeresésben pedig a két apa, a két költő, Sipos és Csoóri segített. Sipos javaslatára választottuk a muzsikás szót, hiszen a falusiak így nevezik a zenészeket.

BEATLES PARAFRÁZIS - LEGALÁBB EGY KÉP EREJÉI

Ezt a képet nagyon szeretjük, de mivel nagyon hasonlított a Beatles egy legendás fotójához, amelyen az együttes az Abbey Roadon, a stúdió előtt levő gyalogátkelön sétál át, sosem tudtuk használni. Kása Béla készítette, aki német Stern magazin fotósaként dolgozott, s a Geo magazin felkérésére harmincezer felvételt készített Erdélyben. Az élmény olyan nagy hatással volt rá, hogy otthagyta a gazdag Nyugatot, és ma is egy kis faluban él. Egyébként számos fotónkat ő készítette, és az itt látható képek között akad több felvétele.

INDULÁS AZ ELSŐ TENGERENTÚLI TURNÉRA

A fotó 1981-ben, Üllön készült, amikor az első tengerentúli turnénkra, Ausztráliába, Új-Zélandra készültünk. Ekkoriban kezdett velünk zenélni Sebestyén Márta, akivel ez volt az első közös külföldi vendégszereplésünk. A turnén több nagy sikerű koncertet adtunk, és felléphettünk a Sydney Operaházban is. Akkor még nem sejtettük, hogy a későbbiek során a világ legnagyobb hangversenytermei nyílnak meg előttünk és a magyar népzene előtt. New Yorkban, Londonban, Párizsban és Tokióban léphettünk a közönség elé. Koncertjeinket ma már egy-két évre előre kötik le a menedzserek.

KÖZÖS KONCERT SZÖRÉNYIVEL ÉS BRÓDYVAL

A kép 1981-ben készült, Szörényi Levente, Bródy János és a Muzsikás együttes lemezbemutató turnéjának egyik állomásán. Nagy élmény volt számunkra ez a sorozat: diákkorunk bálványozott előadóival léptünk színpadra, ráadásul a turné során bebizonyosodott, hogy az általunk játszott muzsika is ugyanolyan hatású tud lenni, mint a rockzene. Szörényi Leventére is nagy hatást gyakorolt az előadásunk, egyik lemezünkön zenei rendezőként is dolgozott. Ezt követően egyébként külföldön is nem egy rockegyüttes feldolgozta a Muzsikás számait.

OSCAR-DÍJRA JELÖLVE

A fotó 1990-ben készült, a Music Box című film zenei felvétele után Budapesten, az Olasz Intézet stúdiójában. Ebben az alkotásban nemcsak a muzsikánkat használták fel, hanem szerepeltek az együttes tagjai is. A film a berlini filmfesztiválon Arany Medve-díjat kapott, sőt még az Oscarra is jelölték. A képen elől, üveggel a kezében Costa Gavras, Oscar-díjas filmrendező, mögötte pedig Philippe Sarde zeneszerző, s az együttesrel ott van Sebestyén Márta és Ökrös Csaba is. Ez volt egyébként az első játékfilm, amelyben felhasználták a zenénket, ezután még japán rajzfilmben is megszólalt a Muzsikás. A Music Boxnak köszönhetően aztán már Hollywoodban is számon tartottak bennünket. A legnagyobb sikert az Oscar-díjas Angol beteg című filmben a Szerelem, szerelem című magyar népdal érte el, Sebestyén Márta tolmácsolásában.

BALANESCUVAL ÚTON A STÚDIÓBA

Ezen az 1998-as felvételen éppen az érdi stúdióba indulunk, a Bartók album felvételére, Alexander Balanescu román származású, Angliában élő hegedűművésszel. Nagy élmény volt Balanescuval muzsikálni, s nagyon élveztük a közös, lemezbemutató koncerteket Párizsban, Kölnben, Londonban, New Yorkban. Az utóbbi három esztendőben egyébként egyre több komolyzenei koncertre és fesztiválra hívják meg az együttest. A muzikuspartnereink köre is igen széles, hiszen köztük van Roel Dieltiens, Kende Levente, Jan Micheils, Jandó Jenő, a Keller Quartett és a Takács Quartett.

BARTÓK ÉS A MUZSIKÁS SZEKERE

Négy esztendővel ezelőtt jelent meg a Bartók albumunk, amely Bartók Bélának a népzenehez fűződő szoros kapcsolatát kívánja bemutatni, ahogy mi, népzeneészek játszunk. A felvétel előkészítése közben találtunk egy olyan fotót, amelyen a koncertterem ünnepelt zongoraművésze, Bartók szekérrel vág neki egy erdélyi gyűjtőútnak, s ezért aztán mi is készítettünk egy szekeres felvételt. Az album világpremierje a Royal Festival Hallban volt óriási sikerrel, Grammy díjra jelölték és abban az évben world music kategóriában, egyetlen tradicionális felvételként bekerült a világ legjobb húsz lemeze közé.

A JÖVŐ MUZSIKÁSAI – A FIATAL GENERÁCIÓ ÁTVESZI A HAGYOMÁNYT

A fotó öt esztendővel ezelőtt, Tordason készült, s a felvételen Éri Péter és gyerekei, Márton és Katalin muzsikálnak. Marci azóta már egyetemista, és a Berkó együttesben zenél. Természetesen nemcsak a Muzsikás tagjainak gyerekei zenélnek és táncolnak. Együttesünk a hazai és külföldi koncertek mellett több éve tart gyerektáncházat minden kedden, ahová az egykori tánc házas nemzedék hordja a gyerekeit, sőt, olyan is akad köztük, aki unokájával jár a foglalkozásokra.

A közönség inkább előadóművészként, a Sebő együttes vezetőjeként azonosítja. Sebő Ferencet, a magyar népzene jeles kutatóját azonban a zenész szakma is több évtizede elismeri.

A Fonó Records kiadó gondozásában az utóbbi években megjelent számos népzenei kiadvány közül a Pátria CD-ROM szerkesztése fűződik például az ő nevéhez. Sebő Ferencsel a népzene gyűjtéséről, a kotta és a szájhagyomány viszonyáról beszélgettünk.

Gramofon: Örömmel láttam, hogy a hetekben új sorozata indult a Duna tévében. Mondana erről egy pár szót?

Sebő Ferenc: Ez egy huszonegy részes zenetörténeti sorozat, a címe: „Hajdanában, danában”. Az egyes epizódok történelmi időrendben követik egymást, mindig egy-egy sajátos témát körüljárva. Igyekeztem változatos műsort csinálni, az én magyarázataimat, sztorijaimat gyakran váltják fel archív filmrészletek, fotók, zenék. A muzsikálást a visegrádi vár csodálatos környezetében vettük fel. Az amúgy sajnos nem túl bő költségvetésből azért volt mód vendégművészeket is meghívni, a Sebő együttes mellett megszólal például az Ars Antiqua, a Voces Aequales és a Folkestra. Természetesen az irodalom is fontos szerephez jut, hiszen annak idején én is József Attila versei révén kerültem közel a népzenehez. Érdekes összefüggésekre is fény derül. Egyszer például antik görög időmértékben, aszklepiadészi strófában írt versekhez szereztem zenét – valódi bolgár népdal kerekedett ki belőle... Ennek az lehet a magyarázata, hogy ezeknek a ma is élő, izgalmas, páratlan lüktetésű balkáni zenéknek valószínűleg ókori gyökereik vannak! De a magyar népzeneét illetően is egy sor tanulságra igyekszem rávilágítani a filmben.

G: Talán mondhatjuk, hogy majdnem egy évszázados gyűjtőmunka eredményeképpen a magyar népzeneben lezárult egy fejezet. Tavaly megjelent a Pátria CD-ROM, amelynek ön volt a szerkesztője, szülőatyja.

S. F.: Az a fantasztikus, hogy az eredeti ötlet magától Bartóktól származik! Bartók és Kodály 1906-tól alkalmazott fonográfot. Bartók nem sokkal

ezután már „multimédiában” gondolkodott: úgy képzelte, hogy a lemezekhez kísérőfüzet tartozzon, amelyben a felvett dalok szövegei, részletesen lejegyzett kottái („támlapjai”) és az előadókra vonatkozó adatok, fényképek kapjanak helyet. Ezt az óhaját a technikai keretek hiánya miatt csak részben tudta keresztülvinni. Az igazi áttörés a '90-es évek végén következett be, amikor a Fonó Budai Zeneházban a Művelődési Minisztérium támogatásával elkezdődött az Utolsó Óra program. Ekkor jött az ötlet, hogy megvalósuljon Bartók, Kodály és Lajtha régi sorozatának teljes kiadása is. Hosszú idő után végre a technikai lehetőségek alkalmasnak bizonyultak a körülbelül ezerkétszáz dallam és a szintén tekintélyes dokumentáció CD-ROM-on történő feldolgozására. Furcsa belegondolnunk, hogy amit Bartók a '30-as években megálmodott, arra most érett meg a technika! Ebben a tenyéri kis dobozban, két fémkorongon rajta van az egész!

G: Ha már a kottákat említette: ön szerint szükség van ezeknek a Bartók és Lajtha által borzasztóan nagy precizítással készített, de emiatt túl bonyolult, mára némileg túlhaladott lejegyzéseknek a közzétételére? Ha még a kottaolvasó zenészek sem tudják eljátszani, akkor a laikus közönség...?

S. F.: Az volt a célunk, hogy a klasszikus lejegyzők eredeti kéziratait hozzuk nyilvánosságra. Amúgy pedig nem hiszem, hogy ezt a kiadványt teljesen laikusok vásárolnák. Ez egy muzeális gyűjtemény, ami már csak azért sem lehet tömegcikk, mert maga a CD-ROM is egyelőre még csak egy szűk kört érint. Ezek a kéziratos lejegyzések tényleg bonyolultak, de szerintem az érdeklődők utána fognak nézni, hogy a meghallgatott dallam hogyan is fest mondjuk Bartók, Kodály vagy Lajtha leírásában. Bartók a természetdús alaposágával közelített a népzenehez, minden egyes rezdülést „görcsö alá vett”, kottába foglalt. Amikor mi a '70-es években elkezdtük megtanulni az eredeti erdélyi népzeneét, a kéziratos kottákból mégis bajosan sajátíthattuk volna el a hangszeres játékot! Már rendelkezésünkre álltak a gramofonfelvételek, hallgattuk is őket, de még azokból sem igazodtunk el teljesen. A kép csak akkor állt végleg össze, miután elmentünk az eredeti helyszínekre, ahol az adatközlők, a hús-vér népzeneészek szemtől szembe megmutatták, hogy hogyan tartsuk a hegedűt. (Bartók soha nem írt előadási jeleket a hangfelvételek lejegyzéséhez!) Csak saját népdalfeldolgozásaiban látunk ilyeneket. Ott már nem kötelezte őt tudományos precizitás, ezért bátrabban használta fel gyűjtési emlékeit). Ha a klasszikus népzeneutatók célja még az volt, hogy „gombostűre tűzve” rendszerezze az új dallamokat, akkor a miénk már az lett, hogy megnézzük, „hogyan repül?”

G: Tehát úgy gondolja, hogy a népzene tanulása, tanítása ne kottából történjen, hanem, mint régen: szájhagyomány útján?

S. F.: Én nem csak ezt mondom! Vannak dolgok, amelyek a kottába egyszerűen nem férnek bele! A klasszikus zenészek, ha kizárólag a kottából (a hozzá észrevétlenül is szükséges előadási „szájhagyomány”) nélkül próbálnák kiolvasni a zeneszerző elképzeléseit, szinte biztosan megmásmástanak, elferdítenék azt! Azt hiszem, sokan csodálkoznak, ha beülhetnének egy Mozart korabeli zenekarba! Gondoljunk csak bele: mit tanít meg a zongoratanár a kislányoknak az első órán? Így kell ülni, így kell tartani a kezünket satöbbi. Megmutatja! Hát mi ez, ha nem szájhagyomány? Azt, hogy ma hogyan értelmezzük a kotta kódjait, azt mind megtanultuk valakitől, aki jól, vagy rosszul elmondta nekünk – ez is szájhagyomány! Tehát a tanulásban a személyes átadást nem helyettesítheti semmi! Egyszerűen a véleményem, hogy az írásbeliség jó eszköz, de nem csodaszert! Először beszélni tanulunk meg, csak azután írni-olvasni. Aki beszélni nem tanul meg rendesen, az nem fog rászokni az olvasásra sem! A népzenei hagyomány sok tudnivalót őriz a régi zene előadásmódjáról is. Erdélyben, Felvidéken a népzenei előadási gyakorlat négyszáz éve alig változott! A hangszer-, a vonótartás ugyanolyan mint Paganini előtt, aki drasztikusan átalakította a hegedűjáték technikáját! Egyszer egy öreg cigányzenész mesélte, hogy ő úgy tanult meg hegedülni, hogy kezdetben két botot dörzsölt egymáshoz gyermekként a muzsikáló felnőttek között – játszva ismerte meg a zenélést. Nem csak a kotta hangjait kell átadni, hanem a komplex jelenséget!

G: A zenetörténetről már esett szó, de beszéljünk egy másik dimenzióról is, a térről! A globalizációval rohamosan terjednek a világ legkülönbözőbb népeinek zenéi. Mi a véleménye a világenéről?

S. F.: Az egymás mellé összehányt dolgokat, a felszínességet nem szeretem! Az „saláta”! Ugyanakkor, ha mélyebbre ásunk, megkeressük e zenék közös gyökereit, abból nagyon értékes, izgalmas alkotások születhetnek! Hogy saját házunk tájáról említsek példát, ilyen az Állami Népi Együtessel tavaly nagy sikerrel bemutatott Naplegenda című előadásunk Nikola Parov szerzője zenéje. Meggyőződésem, hogy a félműveltség a legkártékonyabb, rosszabb, mint a műveletlenség! Maga a műveltség egyébként sem „előkelőség”, hanem „életképesség”, azt jelenti, hogy értelmezni tudjuk magunk körül a világot.

Magyar népzenei körkép

Hol van már a hetvenes évek néptáncmozgalmának kezdeti lelkes csettlés-botlása! Az egykori tinédzserek gyerekei sem a gyermektáncházba járnak már – talán majd az unokáik... Ők már nem kuriózumnak, hanem mindennapi életük részének tekintik a népi kultúrát – éljenek akár falun vagy városban. A gyerekek mára sok helyen az iskolában, a tananyag részeként teszik meg az első lépéseket – jelképesen és szó szerint is – a népi kultúra megismerése felé. S miután érdeklődésüket felkeltette, szülei gyakran döntenek úgy, elviszik őket egy közeli táncházba, vagy egy mostanság oly népszerű nyári, falusi táborba.

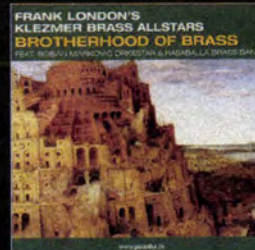
Az oktatók mai generációja tiszta forrásból, közvetlenül az igazi mesterektől tanulta a szakmát, s erre például az Utolsó Óra sorozat keretében még van lehetőség. Izgalmas felismerés, hogy azokat a táncokat, amelyeket ezelőtt mondjuk csak néhány ember táncolt egy kis, eldugott faluban, ma városi fiatalok ezrei járják. Ez idő tájt a moldvai zene és tánc a divat. A fiatalok a táncházban nemcsak tanulnak, művelődnek, hanem barátokat is szereznek. A mai gyerekek nem tudhatják, hogy egy generáció kitarató küzdelme és a rendszerváltás kellett ahhoz, hogy eme eszményi állapothoz eljussunk. A népi hagyományok iránti érdeklődést, az identitáskeresést meglehetősen gyanakvással kísérték a szocialista rendszerben. De a mozgalmat, amely azonnal divattá is szélesedett, nem lehetett megállítani, s a hatóságok – miután alaposan meggyőződtek róla, hogy nem a szocializmus megdöntésére készülnek a táncházakban gyülekezők – zöld utat engedtek neki („Pávákörök” létrejötte stb.). Ma „csak” a pénzühiánnyal kell megküzdeniük a szervezőknek, bár ez a probléma is viszonylagos: azelőtt sohasem fordulhatott elő – bármily nevetségesen kis összegből gazdálkodtak is a szervezők –, hogy három-négy zenészt ne tudtak volna felfogadni egy hétfői táncos összejövetelre.

A magyar táncvárosi kínálat elég bőségesnek mondható, ismertsége azonban csekély. Láthatjuk, hogy a média nem ettől a műfajtól harsog – talán a Duna televízió képez kivételt ez alól. A lehetőségeket azért mégis megtalálhatja az, aki komolyan

érdeklődik e tartalmas szórakozási forma iránt. A Táncház Egyesület a táncházmozgalom és az ahhoz kapcsolódó művészeti ágak társadalmi szervezete. Az egyesület újságja a nyolcadik évfolyamába lépett az interneten is megjelenő FolkMAGazin, K. Tóth László szerkesztésével. Szervezésükben jön létre évről évre az Országos Táncházfesztivál és Kirakodóvásár, a Budapesti Folkfesztivál és a Szezonnyitó Táncház is. Budapesten számos állandó táncház és folkklub működik. Csak néhányat sorolok el közülük. A Fonó Budai Zeneházban szerdánként van az egyedülálló Utolsó Óra táncház. Ennek keretében Erdélyből, Felvidékről és a hagyományokat még elevenen őrző vidékekről meghívott muzikusok mutatkoznak be a budapesti közönségnek. Minden második kedden erdélyi zenék klubja. A Magyar Állami Népi Együttes (MÁNE) táncháza (Hagyományok Háza, havonta egy péntek). A Tatros együttes gyimesi, moldvai táncháza (Marczibányi téri Művelődési Központ, minden szerdán). Az Égenföld együttes gyimesi, moldvai táncháza (Fővárosi Művelődési ház, minden páratlan csütörtökön). A Matokabinde együttes táncháza (Asylum klub, minden csütörtökön). Muzsikás gyerektáncház (Fővárosi Művelődési ház, minden kedden). Gyermek és felnőtt táncház (Virányosi Közösségi Ház). Zurgó táncház (Fonó Budai Zeneház). Kolompós táncház felnőtteknek és gyerekeknek (Csekovszky Művelődési Ház). Csürrentő táncház (Fővárosi Művelődési Ház). Kalamajka táncház felnőtteknek és gyerekeknek (Belvárosi Ifjúsági Ház).

Van „tisztá forrás”, amelyből még meríthetünk. Mindemellett úgy látszik, mégis együtt kell élnünk a turistacsalogató „gulasch-partyval, csikós-show-val” is.

P. B.

A HANGSZER BŰVÖLETÉBEN

Újdonságok a Piranha, az Enja és az ESC Records kiadásában

Magyarországon forgalmazza
Varga István
(ist.varga@matavnet.hu)

SALIF KEITA
Moffou
Universal

ANGÉLIQUE KIDJO
Black Ivory Soul
Columbia – Sony Music

CHALABAN
Al Baraka
Fonó Records

„A boldogság nem holnap kezdődik – nem csak elméletben létezik, hanem itt és most.” Ez Salif Keita új lemezének szavakban is megfogalmazott üzenete. A zene is több mint egy órán keresztül hirdeti ezt. Van, hogy harsányan, másfél tucat ember együttes boldogságát, gyakran 6-7 perces darabokkal, vagy csendesen, az öreg mesemondók hangján egy gitárral kísérve. Egy egységes világ sokszínű eszközeivel él a tiz kompozíció, az érezhetően ortodox, mégis minden kétséget kizáróan élő és szerves zenei anyagok alkalmazásában. A hangszeres elektronika vívmányai közül a „semleges PH értékű, természetesen fülbarát” zenében már polgárjogot nyert hangszereket használja a hangszerelő, Kante Manfila. Basszusgitár, elektromos gitár, gyakran feltűnik az E-bow, vagyis az elektromos vonó – ez nem más, mint egy elektromágnes, ami a gitár húrjait rezgésben tartja. Mindezek egységet alkotnak a tradicionális hangszerekkel, az énekszólomokkal. Számomra a legmeglepőbb hangzást egy fémfuvola és egy akkordion megjelenése okozta a két utolsó számban. A lemez megszólalása ugyanígy kifogástalan. Kevés visszhang, néhol a háromtagú női vokál záróakkordjait megnyújtó zengetés. A lemez elrendezése is tökéletes ívet ad. Három darab hármass egységét – mindegyik másodikja egy szólóban előadott dal – zárja le a lemez leghosszabb szerzeménye. A kompozíciók ugyan néha túl hosszúnak tűnnek, az album végighallgatásakor viszont világossá válik, hogy az idő ennyire pontos bemérése és kihasználása valójában azt a célt szolgálja, hogy kiléphessen a hallgató a percek által berácsolt életéből, és közelebb jusson a boldogsághoz, értse meg a borító angol nyelvű üzenetének zárósortait is: „Afrika is also the joy of livings (...). Let's be happy to be its sons, and fight to build our happiness.”

Grillusz Sámuel

Távolba szakadt testvérek, ha találkoznak, gyakran kitörő hangulatú örömmel ünnepelnek. A nyugat-afrikai Beninből származó Angélique Kidjo élete nagy találkozásait öntötte zenéjébe: spirituális élményként felfedezte magának a brazil Bahiát, minden afro-amerikai Mekkáját. Nem utolsó sorban a zenei rokonság felismerése is nagy hatással volt rá. A lemez egyik különlegessége innen származik: az amerikai zenék szinte valamennyi dialektusa (talán az egyetlen tangó kivételével) rendre az „anyaföldre”, Afrikába megy egy kis ihletért. Most pedig itt van egy fekete-afrikai énekesnő, aki dalait franciául, angolul, joruba és fon nyelveken adja elő, zenéjéből viszont elemi erővel tör a felszínre a brazil életérzés. Az afrikai emberek közösségi érzéke amúgy is kivételes: óriási földrész népeit hangolja egyetértésre, amelynek beszélt nyelvei, kulturái megszámlálhatatlan minidban fejlődnek a mai napig. Kidjo ezt a közösséget terjeszti ki látványosan a tengerentúlra, amikor az Amerikában továbbfejlődött ósafró ritmus- és harmóniaelemeket oltja vissza afropop környezetbe, amely az Osibisa óta már szinte szent hagyomány. Egyébként a hangszerelés az, ami a leginkább „európai”: többnyire elektromos hangszerek, Hammond orgona, itt-ott vonósháttér felállítását egészíti ki vokál és percussion. Az eszközökön azonban hamisítatlan fekete zene szól: jellegzetes a bontott akkordokkal operáló gitárkezelés, a többnyire páros ritmusok eltolt offbeatjei pedig harmonikusan egészülnek ki a számbával. Persze nem nehéz nekik, van némi közük egymáshoz. A dalok szövegvilága is a közös elemeket keresi, az egyik szám például Yemandjához szól, aki a nigériai és brazil jorubáknak egyaránt tisztelt földanya istene. Szírvonalas, kimondottan populáris hangvételű, igényes hangszerelésű zene.

H. Magyar Kornél

Történt egyszer, hogy a hidon megszólitott egy ember, tört angolsággal, sűrűn az égre nézve mondta, hogy Marakesh városából való, s három napja nem evett. – Megindultak a Szúfik – még találkoztunk két- háromszor, aztán eltűntek. S most, im a kezemben egy darab Marokkó. Negyvenhat percnyi örömben lehet részünk, amihez filozófia és költészet egyaránt társul, egy értékes fúzió elegye a hangfalakból. A darabok között találunk régről kiáltókat új köntösben, s a hagyományokat jelesen őriző Said Tichiti szerzeményeit, zenekari hangszereléssel felruházva. Igazi varázsvilág tárul elénk, értékes eklektika. Cseppet sem zavaró a popularitás, a lemezen található Superbeat (Erdélyi Péter) remixek máshol is megállnák helyüket. A második szám (Sidi Ya Mimoun) szervesen kapcsolódik a lemez anyagába, az első albumot idéző Nebki kevésbé. Az előző lemezhez képest két dolog tűnik fel. Az egyik az, hogy a dob és a basszusgitár a kilencvenes évek elejének jazz-rock lemezeit idézően, keményen és előtérből szól néha. Túl erős a visszhang is: az ütőhangszeres intro közben, csaknem kánont játszik a Hamid Baidou derbukájával. Másik különbség az, hogy az eddigi kiváló, egyéni hangszeres improvizációk helyett a Chalaban egységes zenekarrá ötvöződött. Darabjaikban a közösen meghangszerelt zenei anyagok váltakoznak, bővülnek, egy szabad és kollektív játék eszközeiként. Érdemes odafigyelni az arab nyelv dallamára, ahogy az egy marokkói költő (Ahmed Lemseyeh) hangján hat az ötödik számban. Számomra nagyon kedves a befejező darab: az unisono zenekari téma Monori András kavalszólójával igazi mesét rajzol szobám amúgy vésszen táguló atomjai közé...

Papp Csaba

RENAUD GARCIA-FONS
Navigatore
Enja – Varga

SZALAI PÉTER –
SZÓKE SZABOLCS
Duo Koncert
Szerzői kiadás –
Harmónia produkció

Jól tartja magát a zenei utazások tematikája: most, hogy a kommersz világzene producerei régen lefölköztek róla a maguk hasznát, eljött a profi zenészek ideje, akik kiaknázzák a téma igazi eszmei értékeit. A bögös Renaud Garcia-Fons egyike a legjobb példának új lemezével. Virtuozitása olyan mértékben uralja a bögő nyakának méreteit, amire a fizikai törvényszerűségek már nehezen adnak elfogadható magyarázatot. Elméleti tudása a zenéről sem kevésbé ámulatba ejtő: párral ezelőtti lemezén például rágatémákat játszott bögőjén. Ezúttal „csak” egy andalúz *bulerias* témáját veszi át a gitárostól, és bontja ki. A mostani anyag frissítő dinamizmusát ir táncdallamokból is meríti, de ritmikájára és hangszerelésére erős hatással van a balkáni zenei hagyomány is, sőt a lemezt továbbhallgatva szinte az egész Mediterráneum ott lüktet a kompozíciókban. Dús hangszerelésű, ütősökkel gazdagon színezett zene, intelligens és temperamentumos egyszerre.

hMK

Tisztelet van Szalai Péter és Szóke Szabolcs zenéjében, tisztelet a csönd iránt. A lemezre vett nyolc kompozíció mindegyike rendkívüli visszafogottsággal szólal meg, higgadt határozottsággal elvet minden mellékes zenei effektet – olyan, mint egy cisztercita templom, amely disztelenségével irányítja a figyelmet egyetlen irányba. Szóke vonós gadulkája és Szalai tablája ugyan bővelkedik a zenei díszekben, egymásra figyelésük, íves, építő jellegű zenéjük immár évtizedek óta iskolapélda. Mégis, ez a mostani zene annyira megindítóan fegyelmzett, hogy szinte elkerülhetetlen a hallgatói katarzisz. Többek között azért, mert a fegyelmzetttség mögött ott rejtetik a szenvedélyt, amely a két előadót szerzetesi szorgalomra készíti, hogy ugyanazt a kincset keresse, mióta csak zenével foglalkozik. Mindenkinek ajánlom ezt a kis példányszámú kiadványt. Nem szükséges erőltetni magát a hallgatónak, hogy lelassítsa abnormálisan száguldó mindennapjait, ellenkezőleg: Szalai és Szóke zenéje az, ami segít a „kiszállásban”.

hMK

BABA YAGA

Secret combination

Megjelent CD-n
és kazettán

Roll over Mussorgsky!
Jamie Winchester és
Bornai Tibor egy lemezen

1116 Budapest, Sztregova u. 3.
Tel./Fax: 203 1751, 203 1752
fono@fonorecords.hu
www.fonorecords.hu

BABA YAGA
Secret Combination
Fonó Records

A siker receptje ilyen egyszerű: Jamie Winchester és Bornai Tibor rockszerezményei angol szöveggel, és a témákba beleszóve egy négytagú orosz énekegyüttes népdalelőadásai. Mindkettő tökéletes: Winchester és Bornai kitűnően tud együtt zenélni. Vologya, Galina, Ánja és Mihail autentikusabb nem is lehetne. Egy dolgot nem értek: mi köze az angolszász popzenének az orosz népdalhoz? Szerintem semmi. A hangnemek egyezésén kívül nehéz más közösséget találni. Ha ez nekik jó...

STAR WARS II.
filmzene
Sony Music

John Williams zenéjéről már többször, több rovaton belül is a méltatás hangján írtunk a Gramofonban. Williams a legnagyobb kaliberű filmzeneirők közé tartozik, akiknek sikerül igényes nagyzenekari muzsikává kovácsolni a 19. és 20. század szimfonikus hagyományait. A legújabb Csillagok háborúja soundtrack sem lóg ki a sorból: a jól ismert főtémán túl gazdag zenei tabló tárul elénk a lemezt hallgatva, amely összefüggő programzenévé ötvözi Bartók, Sztravinszkij, Prokofjev és Schönberg szerzői vívmányait. Akik pedig egészen más igénnyel rakják be a korongot lemezejátszójukba, azok sem csalódnak: a film eposzi motívumai a zenében is következetesen megjelennek, így a második rész sztorija a zene alapján is feldereng azok számára, akik még nem ültek be a moziba.

EIMEAR QUINN
Through the Lens of a Tear
Decca - Universal

Ismét egy remek ír zenei produkció, amelynek nehéz ellenállni. A nálunk kevésbé ismert énekesnő, Eimear Quinn lírai dallamainak témáját Trisztán és Izolda története ihlette. Anélkül, hogy wagneri mélységeket keresnénk a produkcióban: a nagyrészt komolyzenével foglalkozó Decca választása teljesen érthető, és a nagynevű kiadó tapasztalatait igazolja. Az íreknek kivételes érzékük van a zenéhez, legyen az akár megállíthatatlan dinamizmusú tánckíséret, avagy balladisztikus zenei szemlélődés. Ez utóbbi a mostani lemez stílusa, meglepő harmóniafordulatokkal, hagyományos ír hangszerekkel és persze a bájos énekesnő kellemes, sallangoktól mentes, egyszerűen tiszta énekhangjával.

JOSÉ CURA
Boleros
Warner

Hölgyeim és Uraim! Az igazi crossover. Akinek még mindig nem elég világos ez a műfaj, annak José Cura új lemeze lehet az etalon. A hozzávalók: egy világsztár tenor, olasz és spanyol nyelvű örökzöld dallamok, a szerelem mint alaptéma és amitől igazi átjárás lesz az anyagból: nagyzenekari kíséret, bőven fűszerezve jazzes és bossa novás igényű improvizatív betétekkel. Ellington, Piazzolla és Jobim az alfája és az omegája ennek a produkciónak, de egy pillanatra sem téveszthető szem elől a sztártenor Cura, aki kellemes eleganciával találja fel magát a számára új zenei környezetben.

Spanyol hangulat fuvolával

Horgas Eszter arcai III.

Lapzártnékkor jelent meg a Horgas Eszter arcai lemez-sorozat harmadik része, *Spanish Night* címmel. A lemez közreműködői az első két részhez hasonló módon a magyar jazz élvonalából kerültek ki – a zeneszerző-hangszerelő ezúttal is Vukán György volt. Horgas Eszter a Gramofon kérdésére arról beszélt, hogy milyen zenei és érzelmi szálak kötik az ibériai kultúrához, és milyen volt a mostani felvételt megelőző munka az előző kettőhöz képest.

„Nem túl nagy a fuvolára íródott spanyol repertoár, de ez nem nagyon szegte kedvünket. A Bizet-Borne-féle Camen-fantáziát már játszottuk Vigh Andreával közösen; ez egy remek darab, és amellett, hogy népszerűsége töretlen, szinte bármilyen átiratban jól hangzik” – mondja Horgas már a mostani lemez darabjaival kapcsolatban, hiszen a Carmen-fantázia természetesen nem maradhat ki valamirevaló crossover lemezről: a hangszerelés Vukán műve. A spanyol zeneszerzők közül Manuel De Falla egy darabja hangzik el, illetve egy Federico Garcia Lorca versére íródott kompozíció. Emellett Vukán saját szerzeménye a két részből álló Spanish Rhapsody is, amely keretbe zárja a kompozíciót. A finálé – szintén a remek zongorista-zeneszerző tiszteletteljes gesztusával – Keith Jarrett egy témáját dolgozza fel.

A Spanish Night felvételei a ClassJazz Band két zeneakadémiai koncertjén készültek. A zenekart az állandó tagok (Horgas E. – fuvola, Vukán Gy. – zongora, Berkes Balázs – bőgő, Balázs Elemér – dob, Winand Gábor – ének) mellett ezúttal is a magyar jazz élvonalába tartozó zenészek egészítették ki: Dresch Mihály szaxofonon, Fekete-Kovács Kornél trombitán közreműködött, Juhász Gábor a spanyol hangulathoz elengedhetetlen akusztikus gitárt kezelte.

„Nagyon közel állnak hozzám a szélsőséges érzelmek: alapvetően temperamentumos ember vagyok, amit, úgy érzem, nagyon jól lehet kamatoztatni ebben a zenében. Bár viharos, mégis finom, át-tetsző a spanyol érzelmű zene, amelynek itt-ott épp visszafogottságában rejlik az a feszültség, amely oly jellemző rá. Nagyon sokat jelent ebben a munkában az is, hogy soha ezelőtt nem vállaltam zenében ennyire nyíltan azt, hogy nő vagyok” – mondta a fuvolaművész a lemez hangulatát felidézve. Horgas Eszter két éve dolgozik a ClassJazz Banddel, és azóta építgetik közösen a crossover itthoni népszerűségét. Vajon az intenzív gyakorlás jazzmuzikusok körében mennyire tette őt jazzfuvolistává, ha egyáltalán?

„Még mindig sokat kell tanulnom, nagyképesség lenne azt mondani, hogy eleget tudok – vélekedik erről a művésznő. – Nagyon sokat próbálunk. Az idei tavaszi fesztiválon elhangzott hangversenyünk előtt különösen koncentráltan készültünk. Egyre jobban tudunk együtt zenélni, óriási élmény, hogy együtt nagyon nagyokat merünk ugrani, merész zenei vállalkozásokba belefogni.”

H. Magyar Kornél

A ZENE, MELY A LEGENDÁT TELJESSÉ VARÁZSOLJA

A film zenéje megjelent CD-n és kazettán.

A CD 3 különleges borítóval és egy extra felvétellel korlátozott példányszámban is megjelent! Gyűjtsd össze mind, amíg a készlet tart!

© & © 2002 Lucasfilm Ltd. and TM. All Rights Reserved. Used Under Exclusive License. SONY CLASSICAL Reg. U.S. Pat. & Tm. Off. Marca Registrada.

Sony Music

KLASSZIKUS

Klasszikus opera vadonatúj felvételen a Milánói Scalából. Közreműködik az ünnepezt fiatal tenor, SALVATORE LICITRA, és a világhírű LEO NUCCI. Vezényel: RICCARDO MUTI.

WORLD MUSIC

A world music rangos afroeurópai képviselőnéje legújabb albumán az afrikai és a brazil kultúrákat kapcsolja össze a zene segítségével.

JAZZ

Öröme a jazzdobosok királyával! Közreműködnek többek között: RANDY & MICHAEL BRECKER, EDDIE GOMEZ, RICKY BAILEY és GREGG BROWN.

Sony Music: www.sonymusic.hu

SACD: zene több csatornán
Beszélgetés Adrian Millsszel, a
TELARC értékesítési igazgatójával

Amerika első számú független kiadója, az 1977-ben alakult TELARC vezetése már a megalakulásakor azt a célt tűzte ki, hogy cégük az elsők között kezdje el a digitális technológiák alkalmazását a hangrögzítés és sokszorosítás terén. Ma nemcsak a legújabb vívmányok alkalmazása, az SACD teszi vonzóvá a céget, hanem a tény is, hogy az új, valóságbűbb élményt nyújtó hanghordozóra egyre több világsztár zenéje kerül fel a TELARC égisze alatt. A cég értékesítési igazgatójával szintén digitális alkalmazás, az internet segítségével léptünk kapcsolatba egy beszélgetés erejéig.

A cég tulajdonképpen már 1977 előtt valamivel létezett, az eredeti neve Advent Recording Corporation. Erről a névről azonban jogdíjprobléma miatt le kellett mondani.

Az időzítés szerencsétlennek bizonyult, hiszen épp akkor történt, amikor véget értek az induló kiadó első felvételének munkálatai a Clevelandi Szimfonikus Zenekarral 1977-ben. „Az idő hiánya, a befektetők sürgetése miatt gyorsan kellett döntenünk – emlékszik vissza Adrian Mills a 25 évvel ezelőtti eseményekre –, az akkori igazgató, Bob Woods vetette fel azt az ötletet, hogy az eredeti név kezdőbetűiből (a.r.c.) és a görög eredetű »tele« (jelentése: távolság, hátpont, végpont, csúcspont) szócskákból építsük fel az új nevet: TELARC. Ezzel a szóval sikerült szellemesen kifejeznünk, hogy hosszú távon vállaljuk az elődcegg vívmányait.”

A TELARC ambícióinak eredményeként az elsők között állt át a kompaktlemez forgalmazására. Az utóbbi években tapasztalható világméretű recesszió azonban a legsikeresebb cégeket is térdre kényszerítette.

A kedvezőtlen helyzet miatt meggyengült lemezkiadókat pedig szinte letaglóz-

ta a tavaly őszi New York-i terrorkatasztrófa. „Nagyon nehéz időket éltünk át, ráadásul most már hetedik éve, 1995 óta érezhető a válság. Idén tapasztaljuk először a javulás jeleit, de inkább óvatossá vagyunk, mint derülátók: a több sebből vérző lemezipart nem lehet egyik napról a másikra meggyógyítani – vélekedik Adrian Mills. – A CD-ipar alkonyán persze vannak új irányok, amerre tovább lehet haladni. A sztereó túlmutató, különböző surround hangzások terén mintegy négy éve folytatunk kísérleteket (DSD felvételi technológia, és az úgynevezett Super Audio CD – SACD – piacra dobásában való részvétel). Ennek a beruházásnak most látjuk első gyümölcseit, bár még néhány évbe telik, amíg ezek végleg lezárják a CD-korszakot. Az SACD hangélményét jelen pillanatban inkább csak latolgatja az átlag zenerajongó. Én azt gondolom, hogy amint valaki meghallgat egy jó minőségű, többszörös felvételt, nem lesz kétsége afelől, hogy az SACD jelentőségében jóval meghaladja a CD-t.”

A TELARC a modern technológia birtoklása mellett a katalógusában szereplő egyre több világsztárral is büszkélkedhet. „Nehéz olyan sztárt találnunk, akit az egész világon jól el lehet adni – mondja a cég névsoráról az értékesítési igazgató. – Jacques Loussier például Európában négyszer olyan jól fogy,

mint Amerikában, John Pizzarelli esetében a helyzet fordított. A blues zenét Ázsiában nem lehet eladni.

A jazzben Michel Camilo volt az utóbbi idők sikere és persze Janis Siegel, a Manhattan Transfer egykori üdvöskéje. Őket CD-n és SACD-n egyaránt kiadjuk. Bizunk benne, hogy az SACD terjedésével együtt nő a TELARC sikere is” – zárta le a jövő hanghordozójáról fogalmazott gondolatait Adrian Mills.

H. Magyar Kornél

Variációk és inspirációk
Interjú Jacques Loussier-val

Magyarországon generációk óta nagy kultusza van a zenebarátok között az úgynevezett third streamnek, többek között a Modern Jazz Quartet, a Swingle Singers és Jacques Loussier ténykedésének köszönhetően. Loussier – elsősorban Bach-albumainak köszönhetően – a TELARC lemezkiadó igazi favoritjává vált az utóbbi időben, ahol a batvanas években üstökösként indult pályáját néhány éve újabb, nagyívű felvételesorozattal folytatta. Erről és a crossover eredeti, sajátos felfogásáról kérdeztük Loussiert, aki franciaországi otthonából, telefonon válaszolt a Gramofon kérdéseire.

A TELARC vezetői a siker titkáról

Amikor 25 évvel ezelőtt Jack Renner és Robert Woods – két tanítással is foglalkozó zenész – nekivágtak a lemezkiadó vállalkozásnak, elhatározták, hogy a klasszikus zenét különlegesen jó minőségben próbálják meg visszaadni. Az induló cég alacsony költségvetése és az alapítók zseniális ösztöne szerencsésen találkozott a korábban az MIT-n dolgozó Dr. Thomas Stockham által kifejlesztett Soundstream felvételi technológiával. Első felvételük a Clevelandi Szimfonikusokkal, és a sorban utána következők tiszta és akusztikailag távlatos hangzást értek el. Mire a nyolcvanas években elterjedt a CD mint fő hanghordozó, addigra a TELARC már élenjárt a digitális technikában. A siker lavinaszerűen indult meg, emlékezett Renner. Érdekes módon az előadóművészek figyelmét éppen a magas minőség ragadta meg. A kezdeti sikerek titkát a szakember, Michael Bishop főmémők akképp fogalmazza meg, hogy a hallgató szempontjából éppen azok a legjobban sikerült felvételek, amelyeken nem is lehet hallani a felvételt. Bármilyen megbízható minőségű berendezésen lejátszva, a TELARC-felvételek

G: Játszott már Magyarországon?

J. L.: Talán öt évvel ezelőtt, egyszer. Egy dobossal játszottam duóban, de a Bach-műsoromat, amit szinte egész életemben játszom, még nem adtam elő Magyarországon.

G: Képes-e a kedvemért összehasonlítani Bach zenéjét és a jazzt, vagy pedig ön-nél a két dolog szétválaszthatatlan?

J. L.: Valóban, számomra Bach zenéjében ott van a jazz. Ha az ember csak azt játsza, ami a kottában van, nem kíséri őt bőgő és dob, az a zene akkor is szvingel. Na de ha még kísérő szerepben hozzáadjuk a bőgőt és a dobot, és ezzel teljes-sé válik a hagyományos jazz trió, akkor a szving természetesen még jobban ki-domborodik. Persze, ettől ez még mindig Bach zenéje, egyáltalán nem szűnik meg annak lenni.

G: A Barokk Favourites című lemezén fel-tűnik a Blue Skies egy Händel-darabban, vagy a Take Five egy Marais-szerzemé-nyben. Ön könnyen találja meg a kínálózó párhuzamokat a különböző világok között?

J. L.: Számomra a zene egységes világ, amelyben mindenki megtalálhatja a saját kifejezőmódját, akkor is, ha más világá-ba helyezkedik bele. Ez igaz Bachra, akít annyiszor játszottam, de igaz más zene-

Jacques Loussier triója – Bach zenéjében ott a jazz

szerzőkre is, akiket műsoromra tűztem: Debussy, Ravel, Satie, Vivaldi, Pachelbel és sokan mások. Mindegyiküket nagyon tiszttelem, így azután számomra is mindig érdekes marad a zenéjük.

G: Amikor Debussy és más zeneszerzők műveiből készített lemezeket, nem érezte, hogy egész más megközelítést kell alkalmazzon, mint Bachnál?

J. L.: Vivaldinál szinte kénytelen voltam néhány saját szerzeményemet beleépíteni a muzsikába. Nem volt ugyanis meg benne a szving, és az nekem így nagyon hiány-zott. Debussynél viszont egész más a helyzet, ilyen szempontból sokkal könny-nyebb dolgom volt. A harmónia, a zene szellemisége és lelki tartalmai szinte elő-csalják a jazzes előadásmódot. Az akkor-dok és a harmónia mind-mind nagyon kö-zel állnak a jazz szelleméhez. Satie-t már

előbb is játszottam, mint a barokk darabo-kat. A Satie-nak a Vivaldi-lemez után álltam neki, és úgy találtam rá a megfelelő játékmódra, hogy Satie eredeti harmóniáiból in-dultam ki, amelyek szintén nagyon jó ala-pot nyújtanak a jazzes előadáshoz.

G: Néhány évvel ezelőtt alakította ki újra azt a triót, amellyel megint Bachot játszik. Az volt a benyomásom, hogy az új trió sokkal több levegőt vagy helyet hagy az ön játéknak, mint az előző. Egyetért ezzel?

J. L.: Teljes mértékben. Pontosan így kép-zeltem, azért, hogy tágabb zenei lehetőségeket is felfedezhessek a zenekarral. Szinte minden klasszikus zeneszerző játszható jazzben is, bár ezzel óvatosan kell bánni, mert ha nem működik, éppen az éltető szving fog belőle hiányozni.

G: Önnek igen sok szerzeménye látott napvilágot, köztük kísérőzenék, filmzenék és önálló, koncertszerű előadásra írt szim-fonikus művek. Hogyan lehet, hogy ezek-ről Magyarországon alig hallottunk még?

J. L.: Ezek a lemezek nem a TELARCnál jelentek meg, és a terjesztésüket soha nem oldották meg megfelelően Európá-nak azon a részén. Remélhetőleg a TELARC a közeljövőben elvállalja a nagy-zenekari és egyéb műveim terjesztését is. Zipernovszky Kornél

visszaadják a muzikus közelségét, mely-nek egyik fontos titka a cég minimális be-mikrofonozási filozófiája. Woods ugyanak-kor nem győzi hangsúlyozni, hogy a közeli és személyes viszony a szerződött művé-szekkel semmivel sem helyettesíthető, ezért a kezdőötlettel kezdve az értékesí-tésig szinte minden fázisba bevonják az al-kotókat is.

A TELARC 1980 óta összesen 36 Gram-my-díjat gyűjtött be a legváltozatosabb ka-tegóriákban, a katalógusban található mintegy 600 lemezéért. 1989 óta, ami-kor André Previn, Joe Pass és Ray Brown trióját rögzítették, jazzel is foglalkoznak, Junior Wells pedig néhány evre rá a blu-es-zenei felvételek sorát nyitotta meg. Független kiadóként a TELARC az egyik legjelentősebb, az évi kb. 50 kiadott le-meze erre már magában is garancia lenne. De az új technológia, a Super Audio Com-pact Disc biztosítja az új évszázadhoz mel-tó minőségi kihívást is, miközben a cég hű maradt az induláskor vallott céljához, hogy művészi és technikai szempontból egy-ránt a legautentikusabb élményt juttassa el a zenekedvelőkhöz.

JACQUES LOUSSIER TRIO
BACH'S GOLDBERG VARIATIONS

JACQUES LOUSSIER TRIO
Bach: Goldberg-variációk
Jacques Loussier – zongora
Benoit Dunoyer De Segonzac – bőgő
André Arpino – dob
TELARC

Néha kószál bennem egy sanda gyanú, hogy a stílusokat nem a körmönfont ki-adók vagy a közönség igénye hozza létre, hanem a zenészek. Persze csak félve me-rem ezt a teóriám közkinccsé tenni, ne-hogy az érintettek sértve érezzék magu-kat. Már az is gyanús, hogy a jazz életben maradását az önmagukat hangszerükön kifejezni vágyó zenészeknek köszönhet-jük. Félek, a kiadók már rég megtalálták volna Taigetosz szikláját, mint a jazz mel-

tó beteljesülését. Manapság az úgyneve-zett crossover hódít tért, ami persze mar-ketingfogalom. Mégis meggyőződésem, hogy a műfajt nem üzletekerek kreálták, hanem klasszikust tanult jazz-zenészek mint gyakorlásaik logikus következmé-nyét. Loussier természetesen joggal kap-hatná fel a fejét, hogy: „Micsoda, új stílus? Hiszen én évtizedek óta ezt művelem”. Az Art Ensemble of Chicago zenészei leg-alábbis így hördültek fel, amikor a piac rá-juk sütötte legújabb bélyegét: World Mu-sic. Apropos világzene; a zenetörténet legnagyobb mestere szvitjeiben, a kor gyakorlatának megfelelően, az általa is-mert tágas világ táncdalait dolgozta fel, majd háromszáz évvel a fenti marketinges kategória megszületése előtt. Ugyanő 1742-ben megírja a legszebb zongoramű-vet, amit ismerek.

Amennyire nyilvánvaló számomra, hogy a kreatív zenészek törvényszerűen rátalál-nak a jazzre, ugyanannyira magától érte-tődő, hogy egy magára adó hangszeres zenész találkozik Bach csodájával, és az előbb utóbb rabul is ejti őt. Loussier hang-szertudása lenyűgöző, adaptációja kicsit édeskés, kicsit komolytalan.

Juhász Gábor

CASSANDRA WILSON
BELLY OF THE SUN

Cassandra Wilson – ének, gitár
Marvin Sewell – akusztikus gitár
Kevin Breit, Richard Johnston – gitárok
Mark Peterson – bőgő, basszusgitár
Cyro Baptista, Jeffrey Haynes – perc.
Xavyon Jamison – dob
 "Boogaloo" Ames – zongora
Olu Dara – trombita
Rhonda Richmond, Patrice Moncell,
Jewell Bass, Henry Rhodes, Vasti Jack-
son, India Arie – vokál
Blue Note – EMI

Cassandra olvassa az égi jeleket. Azt eddig is tudtuk, hogy az újhald leánya, most megtapasztalhatjuk, hogy a napal is különleges viszonyban van. A nap gömbölydedségének metaforája az Isten képére teremtett ember konfliktusokkal és titkokkal teli helyzetére utal ebben a világban. Ezeket a titkokat a zene megmutatja a termékenyítő nap alatt, de meg is őrzi, a kulcs Istennél van. Cassandra látja a titkokat, a jövőbe lát, ahogy a trójai királylány kései örököséhez illik. A jövő zenéje itt szól a jelen CD lejtázoján, és titka a múltban van elrejtve a gyökerek között, ottmaradt az Édenben a kiűzetés után. A lemezt megalapozó gondolat: elmenni a Mississippi-deltához, hogy a földből, a vízből, a levegőből szívja magába a zene a bluest. Ott igazán otthon érezheti majd magát, együtt énekelhet az emberekkel, értük énekelhet, megragadhatja, ami a bensőjünkben van, feltárhatja saját magát a múltnak és a jövőnek abban a reményben, hogy képviselheti az álmokat, feloldhatja a

határokat, melyek elválasztják őket a megvalósulástól. A Mielleszal való spirituális utazás szükségszerűen vezetett ehhez a fizikai exodushoz. Cassandra nem szokott részletekre kiterjedő terveket készíteni projectjeinek megvalósításához, nyitott marad mindarra, aminek történnie kell. Tehát a helyszín ezúttal különösen fontos volt. Azon a vidéken lakó barátainak kalauzolásával utazgatott, és így jutott el egy régi, használaton kívüli vasútállomásra. Két napra volt szükség, hogy a vasútállomás stúdióvá alakuljon. Cassandra ezúttal felvállalta a produceri szerepet is. Azonnal lehívta a megszokott utazó zenekari tagokat, és az augusztusi hőségben, elég embertelen körülmények között rögzítettek 15 dalt, kettőt közülük – melyben csak gitárok és énekszólamok vannak – egy kimustrált furgonban, mikor kitétték őket az állomásépületből egy már korábban lekötött lakodalom miatt. A saját zenekari tagok mellé szegődött még egy sor környékbeli zenész és énekes, közöttük a nyolc-

BILLY COBHAM
DRUM'N'VOICE – ALL THAT GROOVE

Billy Cobham – dobok
 Michael Brecker – tenor
 szaxofon

Randy Brecker, Amik Guerra – trombita
Fabrizio Bosso – trombita, szárnykürt
Eddie Gomez, Riccardo Fioravanti – bőgő
Rossana Nicolosi – basszusgitár
Lino Nicolosi – gitár
Pino Nicolosi – billentyűk
Emanuele Cisi – tenor- és szoprán-szax.
Leonardo Govin – harsona
Marco Fadda – ütőhangszerek
Giorgio Molteni, Lorenzo Ravazzani,
Luca De Muro – vonósok
Ricky Bailey, Gregg Brown, Dora Nicolosi, Troy Parrish – ének
NBM – Sony Music

Billy Cobham a világ egyik legjobb dobosa. Ezzel a mondattal harangozták be a már többször is Magyarországon járt zenészt, amire rajongók és „maszületettek” egyaránt lelkesen szaladtak a jegypénztárakba. Sajnos, legutóbb kissé csüggedt visszhangok kísérték a nem túl fergetegesre sikerült produkciót. Persze nem egyszer fordult már elő, hogy a világ legnagyobbjainak egyike Magyarországon saját magáéhoz méltatlan teljesítményt nyújtott. A lelkesen várakozó közönség ilyenkor nem tudott másra gondolni, minthogy a nyugati sztárzenészeknek valamiért derogál nálunk fellépni, és ezért játszanak félgözzel. Szerencsére talán ez az idő is elmúlt sok minden mással, amit lezártak az utóbbi évek. Elég, ha csak egy-két nálunk járt sztárra gondolunk, akik nemhogy jól érezték magukat itt, de életre szóló szakmai barátságokat is szereztek magyar zenészekkel. A magyar közönség tehát jó, értően inspirálja a színpadi előadót, és hálás is, ha emlékeztet a koncert. De akkor vajon miért van az, hogy egy zseniális zenész egyszer csak rosszul kezd játszani?

A minap épp erről beszélgettem egy olyan magyar ütőhangszeressel, akita a maga nemében rendkívül nagyra becsülök. Szerinte a zseniális technikájú zenészek pályájának a csúcán, vagy azután nem sokkal szinte óhatatlanul egy nagyon keserű és

válságos korszak kezdődik. Ez az az időpont ugyanis, amikor az ember kapacitása – legyen bármilyen áldott tehetségű – a végéhez közeledik. Nem tud újat tanulni, másrészt a technikai perfekció minden felfogható határát elérte. Továbblépni nem lehet, az eddig felhalmozott bravúr viszont már nem jelent számára sem ambíciót, sem sikerélményt. Billy Cobham ritmusérzéke, zenei tudása megkérdőjelezhetetlen. Karrierjének állomásai, a kezdeti szakasz kísérletei a Brecker fivérekkel, a John McLaughlinnal közösen megélt Mahavisnu-korszakok: az ezekben való közreműködés méltán avatta Cobhamet kultusz tárgyává. A nemrég megjelent, Drum'n'Voice című album azonban aligha emlékeztet a hajdani csillogásra. Cobham játéka, soundja nem árul el sokkal többet egy elsőéves konzis növendék dobolásánál. Erre lehetne azt mondani, hogy a zenekarvezető bölcsen háttérbe vonul, és engedti érvényesülni a harmóniát. Sajnos azonban szinte valamennyi szám a háttérzene szintjén marad. A jórészt olasz session zenészekből álló kísérőegyüttes a tőle telhető, professzionális hibátlansággal játssza le az igencsak sablonosra sikeredett groove-okat. Az alapvetően jazzrock ihletésű anyag nyomaiban a Headhunters zenéjében rejlő nyers erőt szeretné idézni, amely nem titkolta merít az egyes afrikai zenei dialektusok bámulatos lendületéből is.

vanon túl járó "Boogaloo" Ames, akivel, kettesben eljátszván a Darkness On The Delta című kompozíciót, feledtetni tudták az éveket. A legtöbben persze Cassandra szülővárosából, Jacksonból jöttek, köztük a gitáros Jesse Robinson aki még Cassandra apjával játszott, és egy kitűnő fiatal dobos, Xavyon Jamison, pedig ez a hangszer mintha nem tartozna Cassandra megszokott zenei környezetébe. A blues alapúnak indult lemez végül összehozott bluest, jazzt, afrot, Jobimot, pop dalt és rhythm and bluest, és még visszatérve New Yorkba hozzávetettek egy Bob Dylan-nótát, és a Jobim-dalhoz még elhozták egy kerületi iskola gyerekeit vokálozni. A Mississipi felett mosolygó nap gömbölyded és termékeny pocakjából megszületett a legújabb és legrégebb country és southern, hold-nap-leány, cassandra roots blues. Hogy az milyen? Hát olyan, hogy bevallom, napok óta nem cseréltem lemezt a lejátszómban.

Szigeti Péter

Nem véletlen, hogy a lemez egyik közreműködője az afropop ősenekar, az Osibisa éneke, Gregg Brown. Cobham megszólalásában azonban hallhatóan nincs meg az a kérlelhetetlen kopogás, ami ehhez az impulzushoz szükséges, az elképzelhető legegyszerűbb ritmussémákra és effektusokra szorítkozik. Talán jobban jártak volna az olasz zenészek, ha Herbie Hancockkal vagy a veterán Benny Maupinnel próbálnak együtt zenélni...

Az album egy-egy számán közreműködik Michael illetve Randy Brecker. A zene színvonalára jellemző, hogy abban a néhány röpké pillanatban, amikor játékok felcsendül, mintha az egész zenei szövetet megemelné valami láthatatlan energia, mielőtt ismét leülne. Csodák azonban ekkor sem történnek, Breckeréket hallhatóan nem inspirálja a sematikus anyag, csupán rutinjuk az, ami klassziszokkal jobb.

Nyilvánvaló, hogy a világ legjobb dobosa válságkorszakban van, ennek a szomorú dokumentuma ez a felvétel. Ez a válság azonban szinte törvényszerű egy ekkora kvalitású zenész életében, és ha ezen sikerül túljutni, nos, ott kezdődik a költészet: ahol a legegyszerűbb zenei eszközökkel a legnagyobb tartalmak közlése történik. Erre csak a legnagyobb zenészek képesek. Billy Cobham előtt még nyitva áll ennek lehetősége.

H. Magyar Kornél

BOBBY MCFERRIN
BEYOND WORDS

Bobby McFerrin – ének
Chick Corea – zongora
Richard Bona – basszusgitár
Omar Hakim – dobok
Cyro Baptista – ütőhangszerek
Gil Goldstein – billentyűs hangszerek, akkordion
Keith Underwood – fuvolák
Taylor McFerrin – ének, ütőhangszerek
Blue Note – EMI

Egzotikus, titokzatos és jóságos a borítófotóról ránk néző arc, nem kevésbé a lemezen hallható zene. A közlés, melynek lényege nem a „mit”, inkább a „hogyan”, így azonnal érthető, és mint a metakommunikáció általában, mélyreható.

Hangszeresekhez hasonlóan a szavakon túli kommunikációt választotta most a világ egyik legkülönlegesebb énekes-egyénisége, Bobby McFerrin. Persze a dalok szöveg nélkül is dalok maradnak, mert emberi hang által szólnak; önmagunkban is felfedezhető, eleven kifejezési eszközök által, könnyen azonosítható érzelmi rezdülések, gesztusok formájában. Nos, a metakommunikáció ez utóbbi összetevőinek feltehetően Bobby McFerrin sem jobban, sem kevésbé nem ura, mint bárki más, viszont az énekhangjával, zenei kifejezőeszközeivel – mint tudjuk – messze az átlag fölött van. Már csak az a kérdés, hogy McFerrin tényleg dalokat énekel-e... És ha nem – ami most több mint valószínű –, van-e a ragyogó énektechnika ürügyén fontosabb mondandója annál, mint amit jórész dalszövegekkel interpretálna.

A lemezt hallgatva egyre nyilvánvalóbb, hogy bizony van. A bámulatos hangképzésen, hangterjedelmen túl olyan érzések, lelkiállapotok, érzelmek kiéneklésére is képes, amit az ember sohasem kötött sem-

miféle valóságos állapothoz, pláne műfajhoz. Talán nem fontos olyan emberi szférák létezését bizonygatni, melyek voltaképpen nincsenek, mégis mindenki tud róluk. Vagy vehetjük példának a gyakran ránk törő elvagyódást; a szinte „mindegy, hogy mi, csak más legyen... mint ami éppen van” állapotot. Bobby McFerrin új produkciója tényleg elviszi, kiemeli az embert onnan, ahol éppen van: ismeretlen színek, illatok, érzetek jönnek elő a Beyond Words egzotikus, titokzatos, jóságos atmoszférájában. McFerrinről született adottságain kívül is hosszan sorolhatnánk az irányultságát, előadásmódját jellemző különlegességeket. Mostani lemezénél maradván több mint feltűnő, hogy ez az énekes a legnevesebb értelemben vett zene nyelvét beszéli. Azonos a zenével, a homogén hangzás része, még ha zavarba ejtő tudása miatt a domináns hang benyomását kelti is. Nem szólózik, sőt szinte nem is énekel; legalábbis a szó hagyományos értelmében – ahogy például jazzénekesektől gyakran tapasztaljuk. Itt nincsenek exponált szólórészek, mainstream felfogás szerinti scatélések. (Egyébként is a jazz, az interpretációs képességeknek ezen a szintjén egy műfaj a sok közül.) McFerrin egyszerűen a saját énekhangját használja a zenében, továbbá ragyogóan improvizál, méghozzá úgy, mint a legjobb jazzhangszeresek: lineárisan, mintegy folytatva, spontán továbbkomponálva a témát, melyből így egy nagy ívű dallam lesz, töresek nélkül. Mind ezt a lehető legtermészetesebb könnyedséggel. A témák helyenként távoli tájak népzeneire emlékeztetnek, melyből arra is lehet következtetni, hogy McFerrin bárhol, bárki, bármi „megérinthei”, amiből meríthet, mert művészetét nem műfajok, irányzatok korlátai közé szánja.

Nem feledkezhetünk meg a lemezen hallható partnerekről sem. Az énekes oldalán maga Corea mester hozza a tőle megszokott maximumot, de külön figyelmet érdemel a csapat fantasztikus basszusgitárosa, Richard Bona is.

Ami pedig McFerrin szavakkal kifejezhető mondandóját illeti, nos az továbbra sem több vagy kevesebb annál, mint amit sok éve között flegmán a fél világgal (Don't worry, be happy), csak hogy már abban a dalocskában sem a szöveg volt a lényeg.

Matisz László

THE JOHN SCOFIELD BAND

Überjam
Universal

Az 51 esztendő John Scofield pályafutását korábban nem kísérem különösebb figyelemmel. Tudom, hogy nagy egyéniségek hosszú sorával játszott együtt Mulligantól Abercrombie-ig. Mindig szívesen hallgattam Scofield szólóit Miles Davis együttesében a nyolcvanas évek elején készült felvételeken. A vadonatúj, Überjam című CD első hatvan másodperce megtévesztő: indiai pengetős hangzás felett szabad elektromos gitárszóló, amelyhez egzotikus női hang társul hajlított daltalakkal. A második percben váratlanul megszólal a ritmusszekció kemény funky alapokkal, s innen a kocka el van vetve, szitár lekeverve, marad a lüktető ritmus, sok-sok gitárszóló, egy-egy rövid szaxofon- vagy fuvola-impró és rengeteg, jobbnál jobb effekt, a digitális hangtechnika fantasztikus trükkjei. XXI. századi zene, pontos műfaji besorolására nem vállalkozom. Segíthet az eligazodásban a CD-n olvasható John Scofield vallomás: „Majd minden riporter kérdezi tőlem a Miles Davishez fűződő élményeimet. Azt hiszem, Miles valamennyi lemezem közül ezt élvezné legjobban.” Scofield ma azt fejleszti tovább, amit Davis tíz éve abbahagyott. A jazz-rock nagy divathulláma közben elmúlt, s ma kevesen vállalkoznak arra, hogy ilyen zenét játsszanak. Scofield a kevesek közé tartozik, s íme 2002-ben rendkívül izgalmas, erőteljes zenét játszik, ami feltehetően elsősorban a fiatal korosztály körében fog tetszést aratni. A lemezen mai ritmusok és hangzások jelennek meg úgy, ahogy azt csakis egy vérbeli jazzmuzikus tudja igazán egybeolvasztani. Scofield kitűnő zenészp partnereket talált koncepciójához. Külön elismerés illeti a hangmérnök teljesítményét: a lemez soundja kiválóan elősegíti Scofield új elképzeléseinek megvalósítását.

Deseő Csaba

DEE DEE BRIDGEWATER

This Is New
Verve - Universal

Dee Dee Bridgewater különleges darabbal folytatta azt a sorozatot, mely meghozta neki a világsikert: a tematikus lemezek kiadását. Amilyen szenvedélyes Bridgewater a színpadon, olyan tudatosan építkezik: a Horace Silver, az Ellington- és az Ella Fitzgerald-műsor után most Kurt Weill dalait dolgozza fel. Egy „véletlen” segített ehhez hozzá Bridgewater, amikor két éve meghívták Wrocławba, egy Weill-előadásra, de a lemezt végül csak néhány hónappal fejezték be. Weill jó választás azért is, mert legalább annyira amerikai, mint amennyire Bridgewater európai, mindketten emigránsok. Közismert, hogy Weill dalai fél évszázad alatt hány különböző változatban nyertek új életet, az utánérzés árnyéka azonban egyszer sem vetül Dee Dee-re. Cecil Bridgewater (ismét) zseniális hangszerelése, meglepő medley-ötletei sokat biznak az énekesnőre, a jazzegyüttes elsőrangú, de egy-két hangszeres szóló kivételével megmarad a színpadi kísérlet funkciójánál – szerencsére. Fegyelmezett és hallatlanul pontosan játszó zenekar ez, tudják: a mellékszereplő is ugyanolyan fontos. Talán csak Thierry Eliez (billenyűk) és Louis Winsberg (gitár) szerepét kell kiemelni. Nem árt leszögezni, hogy a Weill-dalok 2002-ben is sokatmondóak és változatosak. Szövegeikkel (Brecht, Ira Gershwin, stb.) pedig annyira egyek, hogy nélkülözhetetlen tartozéka a lemeznek a dalszövegek közlése. Bridgewater hatalmas átéléssel játssza el őket, miközben marad a világ egyik legjobb jazz-énekesnője, például a My Ship vagy a Speak Low előadásában. A lemez szerkezeti felépítése, amely hallhatóan a program színpadi előadásain alakult ki végső formájában – külön kis csillagot érdemel az ötös mellé. Nem dalok egymásutánja ugyanis, hanem Weill-est a javából, Bicska Maxi-ráadásal.

Zipernovszky Kornél

JOHN ABERCROMBIE

Cat 'n' Mouse
ECM - MusiCDome

Nemrég egy fesztiválon belefutottam Marc Johnsonba. Örömmel, hogy megismerhettem, köszönettel nyugtázta, majd udvariasan lerázott. Később ugyanott letünk téltenségre kárhozható, így végül mégis kellemes beszélgetéssel ütöttük el az időt, és megtudtam, hogy kiket fogok hallani a legújabb Abercrombie-lemezen. Nagyon szerettem a korábbi Dan Wall Hammond-játékát és Abercrombie gitárját együtt, és a váltás mögött valami érzelmi válságot gyanítottam. Azóta leesett a tantsz: Johnson nagybőgőhangját mintha az új partner, Mark Feldman hegedűjátékához találták volna ki, míg a Hammond a hegedűvel nem igazán jó barátok. Feldman játékából kihallani vélem a galíciai klezmerek minden vidámságon átszűrődő finom szomorúságát, erre pedig a dobos Joey Baron csodálatos partner, hiszen egyik zenekarával, a Masadával épp a klezmer életérzést transzformálják jazzé. Mindebből úgy tűnhet, hogy Abercrombie Feldman kedvéért kellemetlen kompromisszumokat kötött, pedig erről szó sincs. Abercrombienak még talán egyetlen együttes sem közvetítette ennyire koherensen a gondolatait. Mégpedig micsoda remek gondolatokat! Kerek dallamiveit, finoman moduláló, áttetsző, de hosszú harmóniasorait talán csak Bill Evans darabjaihoz hasonlíthatjuk. Abercrombie zenéje ugyan melankolikus, de nem lehangoló. Valójában derűs, finoman ironikus ember. Ez magyarázatot adott arra, miért nem érzem a letargiát dalaiban vagy gitárjátékában, ugyanakkor felmerülhet, hogy egy derűs emberből miért árad melankolikus zene. A bennünk lévő szomorúság felszínre törése mélyebb belső parancsra történik, ráadásul egy igazi alkotónak felelőssége ezt a belső hangot a külvilág elé tárni. Abercrombie-nál pedig kevés igazibb, kreatívabb alkotót ismerek.

Juhász Gábor

TANIA MARIA AND THE VIVA BRAZIL QUARTET
Live at the Blue Note
Concord – Karsay és Tsa

A brazil zene a bossa nova divatba jöve-tele óta immár 30 esztendeje katalizátor-ként hat a jazz zenére. Tania Maria énekes-zongorista egy nagyon izgalmas brazil samba, bossa nova, pop, funk, jazz mixtúrát ad elő. Abszolút ő a főszereplő. Végig énekl, zongorázza, szintetizátorozza a Blue Note beli fellépést, a trió (Louiz Augusto Cavani – dob, Carlos Werneck – basszusgitar, Mestre Carneiro – ütőhangszerek) meglehetősen alárendelt minőségben kíséri. Tania Maria tele van energiával, szinte felfoghatatlan, hogyan tud ennyiféle poliritmiai megszólaltatni, sokszor három különböző dolgot egyszerre két kezével és közben énekelve. Nagyon érdekesek az augmentált felfogású darabok, ami azt jelenti, hogy egy dallam eredetileg egy üteme itt kettő, vagy akár négy ütem hosszúra nyúlik, már-már azon a határon vagyunk, hogy elveszítjük a fonalat, de mégsem. Tania Maria bravúrosan kezeli ezeket a ritmusokat. Ez különösen az ismert daraboknál feltűnő, mint az egyébként is latinos Granada esetében, de még érdekesebb Sidney Bechet örökzöldje, a Petite Fleur, itt Florinha néven, amely az előadás során pusztán néhány elem megváltoztatásával teljesen brazil muzsika érzetét kelti. Harmonizálása tele van gazdagon alterált bebop-akkordokkal, mindez a fentebb említett brazilos harmonizálási elvekkel keveredve. Erre szép példa a Quase bevezetője.

Csupán egy valami zavar egy kicsit ezekben a felvételeknél, bár tudom, ezek bizonyos fokig stílusjegyek és ráadásul mindig izlés, illetve nézőpont kérdése. Nos, ezek Tania Maria éneklésének bizonyos elemei, nevezetesen vibrátói helyenként, illetve az előadásmód oly fokú energikussága, amely számomra már-már nélkülözi az eleganciát.

Friedrich Károly

RON CARTER
Stardust
Blue Note – EMI

Egyes források szerint a legtöbb lemezen közreműködő nagybőgős (az 1000-es számat is olvasni néhol), de szólóalbumának száma is olyan tekintélyes, hogy egy fúvós hangszeres is megirigyelné. Sokféle formációban, stílusban volt és van mondanivalója, mert kísérletező szellemű, de egyben hagyományéltető is, és persze mert ő a világ egyik legjobb bőgőse. Pont. Ő már megteheti, ha kedve tartja, hogy számára igazán nagy kihívást nem jelentő felvételt is készítsen elsősorban a játék és együttjáték örömeért. Természetesen a Stardust a hallgatónak is különleges élmény, és bizonyára az lenne Oscar Pettifordnak, a negyvenkét évvel ezelőtt fiatalon elhunyt bőgősnek is, aki előtt úgy hajt főt Carter, hogy három szerzeményét játssza el, valamint a The Man I Love című Gershwin-darabot, melyhez 1943-ban olyan jól sikerült szólót rögzített Pettiford, hogy azt később tanították az ifjú bőgősöknek. A további számok közül három Carteré, a lemezt pedig a Stardust zárja, melyet a főnök duóban ad elő gyönyörűen Sir Roland Hannával. A kvintett másik veteránja a tenorszaxofonos Benny Golson. Hangjának légysága Ben Websterre emlékeztet, de merészebben, modernebbül játszik. A fiatalabb generáció képviselőjében itt van Joe Locke, a virtuóz vibrafonos, akinek megszólalásai fokozzák a légiesség érzetét, és a számomra meglepetésember, Lenny White dobos. Róla inkább jut eszembe a jazz-rockban megszokott harapós, szikár dobolás, mint a swinghez és a cool jazzhez illő finom játékmód, ő viszont ez utóbbit is igen jól tudja. No, meg a főnökkel való együttlélegzést. Carter valóban kihasználja a főnökséget, sokat és hosszan szólózik, egyebek közt híres glissandóit. Hallhatóan jól érzi magát, akárcsak a többiek, akárcsak mi.

Bércesi Barbara

ECM NEW SERIES

Naïve

John Abercrombie
Cat 'n' Mouse

Sofia Gubaidulina

Juliette Hurel
Francia fuvolaművek

Forgalmazza a MusicDome
 Cím: Budapest, XIV.
 Fogarasi út 5.
 Telefon: 221-5260

MILES DAVIS
Milestones
COLUMBIA LEGACY –
SONY

Miles Davis életművében jó néhány olyan lemezt találunk, amelyet mérföldkönek nevezhetünk, amelyről csak szuperlatívuszokban beszélhetünk. Ez az 1958-ban készült lemez ilyen csoda. A maga idejében forradalmian újnak hatott a hat jazz-óriás produkciója (Davis, Coltrane, Cannonball Adderley, Red Garland, Paul Chambers, Philly Joe Jones). 1960 táján szinte az örületig hallgattam e lemezt szagláról, egy ócska Mambo magnóról. Kedvencem a híres Monk-szerzemény, a Straight No Chaser volt, amelynek témáját e felvételtől tanultam meg pontosan. Ez inspirált arra, hogy első Dália klubbeli fellépésem e számot is előadjam. Négy évtized elmúltával ez a zene ugyanúgy lehengerel, mint anno. Coltrane, Adderley szólói frenetikusak, Davis cool soundja elbűvölő, Red Garland zongorajátéka üde színfolt, és Davis rendhagyó módon egy triószámot is a műsorba iktatott, így lett a Billy Boy népszerű jazz-szláger.

Deseő Csaba

ERROLL GARNER
Yesterdays –
Early Recordings
1944–49
NAXOS Jazz

Garner 23 és 28 éves kora között készült korai felvételei hallhatók ezen a lemezen. Garner a jazz-zongorázás nagyon eredeti figurája, többnyire trió formációban játszott. Sajátos stílusának lényege, hogy egyrészt a balkéz akkordjai következe-

tesen egy nyolccaddal megelőlegezve szólalnak meg, miközben a jobbkézzel játszott dalamokat nagyon késleltetve játssza. Így gyakorlatilag a zene negyedeinek helyén, a lüktetés helyének idejében nem szól semmi, mégis nagyon erős a taktus lüktetése. Az absztrakt, szinte atonális bevezetések itt, az ifjú Gamemél még nincsenek jelen. Jellemző másrészt rá a laza könnyedség és sok humor, amely viszont már ezeken a felvételeken is érezhető. Garnert fiatalkorában modern zongoristaként skatulyázták be, még Charlie Parkerral is készített felvételeket – nem nagyon illettek össze –, később inkább ódivatú muzsikusként osztályozták. Az igazság valahol a kettő között van, művészete időtlen, kívül esik divatokon és korszakokon.

Friedrich Károly

ERIK TRUFFAZ
Mantis
Blue Note –EMI

Lám, az európai muzikusnak immár az ötödik Blue Note albuma végre kézzelfogható bizonyítéka az oly sokáig frusztrált európai jazz emancipálódásának. Truffaz atmoszférája egyesíti a mai jazz néhány meghatározó irányzatának jellemzőit. A Bending New Corners (Gramofon 2000/5.) mentális utazása egy poszt-Miles világot kreált technohiphop háttérrel, aktuális, de nem lokális ranggal, ami mégis inkább a '60-as évek végi Filles De Kilimanjaroéhoz állt közelebb. Truffaz trombitajátéka a Mantis auráját is uralja, de csak lelkielég emlékeztet Milesra, megszólalásában inkább Lester Bowie tradicionalizmusa vagy Tomasz Stanko lamentálása az is-

merős jegyek. Az új anyag fokozatosan elhagyja a populáris háttereket, a differenciáltabb ritmizálás, a csendek – La Mémoire du Silence –, a meditatív karakter irányába mozdul. A borító az 50 éve megszokott Blue Note design, de az egyik vendégszereplőhöz kapcsolódó lábjegyzetben ott áll: az ECM Records hozzájárulásával.

Szigeti Péter

SAKCSI LAKATOS
BÉLA – KATHY
HORVÁTH LAJOS:
In One Breath
BMC Records

Két tapasztalt muzsikusi improvizációit tartalmazza a lemez. Mindketten rendkívül sokoldalú művészek, akiket évtizedek óta megkülönböztetett tisztelet övez. Ezúttal egészen más koncepcióval vonultak stúdióba: a kortárs komolyzene hagyományos hangszerekre szánt atonális világát idézik, bizonyos mértékig összhangban a négy kompozíciót ihlető XX. századi zeneszerzők munkásságával. Kurtág Györgynek, Eötvös Péternek, Pierre Bouleznek és Ligeti Györgynek ajánlották rögtönzéseiket. A zenedarabok így egyfelől a zeneszerzők iránti tiszteletet, másfelől pedig az improvizáló muzikusok mélylélektani invencióit tükrözik. Absztrakt, gondolatébresztő zene a végeredmény, melyben az egymást inspiráló, a másik muzsikusi zenei gesztusaira reagáló koncentrált és virtuóz hangszeres teljesítmény talán egy fokkal jellemzőbb, mint a tervezett művészi koncepció.

Matisz László

DUKE ELLINGTON
Cotton Club Stomp
Classic Recordings 1927–31
Naxos Jazz Legends
Moon Over Cuba
I'm Beginning To See The Light
Past Perfect 24 Carat Gold Edition
TIM – H&H '92

Három Ellington-gyűjtemény két kiadótól két különböző időszakából. A Naxos kiadás címéből kiderül a felvételek időpontja. Duke ebben az időszakban a Cotton Clubban játszott zenekarával, és nagyjából ekkor vált országosan ismertté. Ellington zenéje valamikor ezelőtt megmagyarázhatatlan változáson ment keresztül. A rengeteg középszerű tánczenekar egyike hirtelen minőségi változáson esett át. Olyan új stílusjegyeket kezdett felmutatni, melyek Duke későbbi, a jazzben elfoglalt egyedülálló szerepét megalapozták. Ez idő tájt jelennek meg azok a stílusjegyek játékában, amiről valaki találóan azt mondta: Ellington hangszere a zenekara. Az első igazi Ellington-remekművek (Mood Indigo, The Mooche, Black and Tan Fan-

tasy) ekkor kerültek felvételre, és természetesen ezen a CD-n is hallhatók. A másik két gyűjtemény 1941–42-ből szinte minden elkészült Ellington felvételt tartalmaz. Ez már egy másik zenekar, itt már teljes virágzásában csodálhatjuk az Ellington-fenomént, ráadásul ekkorra csodálatos kompozíciókkal Billy Strayhorn is a csapatban van már (Chelsea Bridge, Raincheck, My Little Brown Book). A főszereplők kivonatos listája is lenyűgöző: Ray Nance, Rex Stewart, Lawrence Brown, Juan Tizol, Johnny Hodges, Ben Webster, Harry Carney stb. Mindkét kiadó javára írható, hogy részletes diszkográfiai adatokkal jelentették meg a CD-eket.

Friedrich Károly

LOUIS SCLAVIS
Dans La Nuit
ECM – MusiCDome

GÁBOR S. PÁL DALAI
Hosszú, forró nyár
Hungaroton

HORGAS ESZTER
ARCAI III:
Spanish Night
Gramy Records

Sclavis nem l'art pour l'art alkotó, sőt a Dans La Nuit kimondottan programzene. Charles Vanel azonos című, 1930-ban készült némafilmjéhez íródott, bár inkább inspirálódtak a zenészek a film hangulatától, mintsem alázatosan kiszolgálták azt. Merészen használ avantgárd eszközöket. Ha gonoszkodnék, úgy értékelném ezeket, hogy a rendező már nem szólhatott bele a zeneszerzésbe. Ma már a némafilmek is avantgárd üzenettel bírnak. A több ponton felcsendülő főmotívum a filmzeneszerzés gyakorlatát követi. A klarinét-hegedű-cselló-harmonika-ütőhangszer felállás hangzásában rendkívül kiegyenlített, de szokatlansága révén nagyobb kidolgozottságot is igényel a megszokottnál. Dominique Pifarély öt hangszerrelése tudatos ellenponthasználatával tűnik ki, nem csorbítva a lemez egységes hangzását. Franciásan könnyed, akusztikus hangzása és Sclavis dallamainak eredetisége az egyik kedvenc lemezemmé tehetik.

Juhász Gábor

Gábor S. Pál a '60-as, '70-es évek egyik leg-sikeresebb hazai slágerszerzője volt: Találkozás egy régi szerelemmel, Hány éjjel vártam, Kicsi gyere velem rózsát szedni, ezek az akkori generációk számára ma is népszerűek. Ezek a darabok stílusukban valamelyest egy Michel Legrand-szerű vonalra emlékeztetnek. Valószínűleg ez a karakter foghatta meg Szakcsit, hogy ezekből a darabokból jazz-feldolgozásokat készítsen 1990-ben a rádió számára. Szakcsi mindig szerette a tehetséges fiatal muzikusokat támogatni, illetve foglalkoztatni. Itt két fiatalember a partnere. Berecz Endre dobos az egyik, nagy ígéret volt, sajnos ma nem játszik. Hárs Viktor bőgős azonban jazzéletünk oszlopos tagja. Az ősprófi Zsoldos Béla egészíti ki még a ritmusszekciót. Ablakos Lakatos Dezső az egyik legnagyobb magyar jazzmuzikus volt, ezen a felvételen is hallható, halála óriási veszteség. Sajnos hatásához mérten kevés felvétel maradt róla, ezeknek a megjelenése enyhíthet ezen a hiányon.

Friedrich Károly

Túl keveset gyönyörködünk a fuvolában, főleg, ha olyan kifejezőgazdag előadóművész szólaltatja meg, mint Horgas Eszter. Amint a Gramofonnak adott interjújából (2001. ősz) is következtetni lehet, egyáltalán nem véletlen, hogy erre a megállapításra éppen ő indított, aki következetesen tárja fel a hangszer lehetőségeit. Ehhez viszont elengedhetetlen volt részéről a teljes klasszikus repertoár el-sajátítása. Hogy itt sem állt meg, az mindannyiunknak óriási szerencse, akik szeretik a hangszerrel, az improvizatív zenét. Vukán Györggyel (hangszerelő, zeneszerző és zongorista) a ClassJazz Bandben folytatott együttműködése, a „crossover” során újabb ter-
rénumot hódított meg (Ibéria), egy újabb fergeteges sikerű zeneakadémiai koncerttel. A lemez visszaadja azokat a mélységeket, amelyeket Vukán eddigi spanyolos ihletésű műveiből ismerhettünk meg, és amelyeket az „osztályon felüli” vendégmuzikusokkal kiegészült CJB fel tudott támi a koncerten.

Zipernovszky Kornél

Klasszikus és jazz újdonságok!

SNÉTBERGER FERENC
Balance
Enja - Varga

Flamenco, jazz, népzenei és klasszikus zenei elemek, lírai, meditatív és szikrázóan energikus megszólalások, muzikalitás és technika, szerkesztettség és improvizáció. Ennek a többirányú egyensúlynak az elérése mindig is igénye és erénye volt a Berlinben élő gitárvirtuóznak, de talán most lett a legtökéletesebb. Összességében a hetedik CD-je szólóalbum, mely a tavalyelőtti For My People című nagyszabású munka ellenpontja: az együttjáték után introspektív megnyilatkozás. A Philharmonie Berlinben felvett kilenc darab közt hallható elemeire szedett, átértelmezett és feldíszített jazz-standard, tangóra, roma népzeneire épített fantázia és A fúga művészetének egy tétele. Aki arra vállalkozik, hogy ennyire különböző zenei idiómákat keltsen életre, melyek alapvetően eltérő lelki ráhangolódást igényelnek, s közben egyéniségét is kibontakoztassa, az a legkiválóbb művészek közül való. Mint Snétberger Ferenc.

B. B.

BILL CHARLAP
Stardust
Blue Note - EMI

Nagyon amerikai és nagyon jazz, amit a Bill Charlap vezette trió és vendégművészeinek lemezén hallhatunk. Az ilyen zenére mondják a jazzkedvelők: straight ahead. Kis rossz-májúsággal azt is mondhatnánk: „straight back”; ugyanis az '50-es, '60-as évek hangulata idéztetik meg, és azon belül is lehető legkockázatmentesebb irány. Az interpretáció színvonalát illetően azonban egy szavunk sem lehet. Charlap és társai, Peter (bögő) és Kenny (dob) Washington a korszak vezérgyéniségeit idéző színvonalon zenélnek. Az amerikai kultúra egyik legjelentősebb vívmányát, a művészi könnyűzenét játsszák autentikusan; annak minden finomságával, gyakorlatilag utánozhatatlan time-jával együtt. A hitelesség érzetét csak erősíti, hogy igazi nagy öregek is beszálltak egy-egy szám erejéig. Tony Bennett, Shirley Horn, Jim Hall és Frank Wess közreműködése több mint kellemes színfolt – még ha legalább egy ütemmel előre kiszámíthatóak is a lemezen hallható hangok.

M.L.

WINAND GÁBOR
Corners of my Mind
BMC Records

Winand Gábor első igazi szólólemeze minden izgalmat magába tudott rejteni, amitől egy modern énekes jazzlemez érdekes lehet. Ennek egyik oka az, hogy hősünk szaxofonosnak is kiváló, másrészt nagyon sok különböző zenei környezetben szerzett már tapasztalatot. Winand Gáborra, régi barátjára bízta a legnehezebb feladatot, hogy – két kivétellel – megírja a témákat, átfomálja régebbi dalait, és Molnár Eszterre, hogy megírja a hozzá illő szövegeket. Ezzel együtt, vagy talán éppen ezért Winand előadói egyéniségének lényegét maradéktalanul visszaadó, expresszív, de nem expresszionista anyag született. A dalszövegek által meghatározott, érzékeny lelki rezdülések körül tekergette Gadó gitárszólama. A gyorsabb számokban az is kiderül, hogy magával ragadó is lehet ez a zenei felépítés, újabb lendületet ad az elmélyedésnek, amelyben igazán élvezhetjük Gadó, Dresch és leginkább a saját útját élvezettel és természetességgel járó énekes szólóit.

Z.K.

CTI - THE MASTER COLLECTION
Sony Music

Többnyire a '70-es évek jazzrockos, latin, bluesos sztárfelvételeit tartalmazza a CTI lemezcég terméséből két CD-re írt válogatás, amely egy újrakiadás-sorozat bevezető darabja. Tizenkilenc zeneszám, nagy részük fúvós, vagy egyéb nagyzenekari kísérettel rögzítetve. Félő, hogy a szerkesztői koncepció inkább üzleti megfontolásokon alapszik. Nem kizárt, hogy hajdani sikerlisták vannak a válogatás háttérében, ami nem is rossz ötlet. Annál sajnálatosabb tény, hogy a megszólaló világhírességekre alig jellemzőek a CD-kre válogatott számok. Mert ugye Milt Jackson, Paul Desmond, Chet Baker, de akár Freddie Hubbard sem az esztrádos backgroundról híres. A Deodato, Stanley Turrentine, Johnny Hammond, Hank Crawford vagy Ray Barretto nevétől feltehetően vonzóbb lesz a kollekciónak ötvenen felüli autós-lemezek körében. A CTI ennél maradandóbb értékeket is létrehozott: főleg a kamaraformációk hiányoznak a válogatásról.

M.L.

CLAUDIA ACUÑA
Rhythm Of Life
Verve - Universal

Két különböző világ bontakozik ki az egyre komolyabban jegyzett Claudia Acuña legújabb, második önálló lemezén. A chilei énekesnő egyrészt a latin, másrészt a modern mainstream jazz területén érzi otthon magát. A két világ nem mindig találkozik a lemezen, ez már abból is kiténik, ahogy elválnak a spanyolul énekelt dalok, többnyire eredeti szerzemények az angolul énekelt standardoktól. Ezek között igencsak emlékezetes a More Than You Know, vagy a Nature Boy. Amikor, mint az előbbi esetében, a jazzalapot fűszerezik latin izekkel a muzsikuskok, a koktél tökéletes, fordítva kicsit mintha bizonytalanabb eredményt hozna. A lényeg ez mit sem változtat. Billy Childs zongorista-producer és Acuña hangszerelése mindig izgalmasak, részben Jason Lindneréi is azok. A csodálatos zenekarral (Dave Holland, Jeff Tain Watts, stb.) teljesen összeforrott énekesnő nagyot lépett előre ezzel a lemezével: meleg, biztos, kifejező orgánuma és adottságai felől pedig eddig sem lehetett senkinek a leghalványabb kétsége sem.

Z.K.

DIZZY GILLESPIE
Ohh-Shoo-Be...
TIM - H&H '92

Első reakciónk kételkedő: csak nem megint egy Gillespie-válogatás? Ráadásul a felső borítón a '80-90-es évek Gillespie-jéről készült fénykép diszeleg, ám a hátsó borítón olvasható számlista szerint az itt hallható anyag jó harminc évvel korábbi. Az '50-es évek elejének nem kellően méltányolt Gillespie-jét hallhatjuk 15 felvételen: annak a két Savoy-CD-nek a legjavát, amely csak külföldön szerezhető be, ott se mindig. Most örömmel nyugtázzható, hogy a Past Perfect jóvoltából a lényegesebb darabok bekerültek a magyar lemezforgalomba. Aki tehát nem ügyel arra, hogy csak sorlemezei legyenek (School Days; The Champ), annak bizvást ajánlható ez a meglepetéseket tartogató CD: a különböző kisenekarokkal rögzített felvételek változatosságukkal és modernségükkel hőkentenek meg. A darabok egy részében kísért a bop, máshol egy-egy izgalmas arrangement bűvöl el vagy „csak” a főszereplő játéka. Gillespie fél évszázaddal ezelőtt bebop showman és a trombitájáték megújítója volt egyszerre.

M. J. Gy.

HORGAS ESZTER ARCAI Spanish Night

2002. január 10. és március 20. Zeneakadémia

CLASSJAZZ BAND LIVE CONCERT

Horgas Eszter fuvola, altfuvola
Vukán György zongora
Berkes Balázs bőgő
Balázs Elemér dob
Winand Gábor ének
Juhász Gábor gitár
Fekete Kovács Kornél trombita
Dresch Mihály szaxofon

GRAMY RECORDS
1092 Budapest, Ráday u. 40.
Telefon: (06 1) 217 1121
Fax: (06 1) 218 0166
e-mail: mail@gramy.hu
www.gramy.com

CD GR-034

N-N Jazz Hangszerház

2600 Vác, Kossuth u. 15.
Tel/fax: 06 27/ 510-500,510-501
E-mail:
imrohng@mail.digitel2002.hu

Kezes nélküli
hitellelenség!

Új és használt
hangszerek adás-
vétele, komoly- és
könnyűzenei kották
nagy választékban.

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

AMADEUS Zeneszalon- ban

(V. Szende Pál u. 1.
tel: 318 66 91),
ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves
Vásárlóinkat.

Az Üzletlanc
további CD boltjai:

ZENEÁRUHÁZ,
VI. Jókai u. 40.

ZENESZALON,
V. Vörösmarty tér 1.

ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

CAMPONA, XXII.
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
– ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekzenék

A Déli Pu-tól
egy percre
a CD Centrumban

XII. Magyar Jakobinusok tere 4
Tel.: 355-38-08

Nyitva:

H-P: 12-19

Szo: 10-13

Rendelés
postai utánvétellel is

SZÍNHÁZ ZENE TALK SHOW

A PRO CULTURA URBIS DÍJJAL KITÜNTETETT
IBS SZÍNPAD (BUDA STAGE)

1021 TÁROGATÓ ÚT 2-4. TELEFON: 391-2525

SZÍNHÁZ, TALK SHOW, ZENE!

Művészeti vezető: Vámos Miklós

MÉDIATÁMOGATÓNK:

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja

2002. JÚNIUS

1. SZOMBAT 19.30 SZÍNHÁZ: JOSÉ TRIANA: GYILKOSOK ÉJSZAKÁJA (THRILLER-DRÁMA).

A REJTETT SZÍNPAD ELŐADÁSA. RENDEZTE: ZSOLNAI FERENC

7. PÉNTEK 15.30 GYEREKSZÍNHÁZ: ÓZ, A NAGY VARÁZSLÓ.

ZENÉS MESEJÁTÉK GYEREKEKNEK. RENDEZTE: SZAKÁCS ESZTER

19.30 RAIFFEISEN JAZZ KLUB IV.

LÁSZLÓ ATTILA BAND. VENDÉG: FEKETE-KOVÁCS KORNÉL (TROMBITA)

8. SZOMBAT 19.30 SZÍNHÁZ: D. MARGULIES: NASS. RENDEZTE: POGÁNY JUDIT

9. VASÁRNAP 19.30 SZÍNHÁZ: PAM GEMS: SZÍVECSKÉIM. RENDEZTE: FRENKÓ ZSOLT

11. KEDD 19.30 SZÍNHÁZ: G.Ö.R.CS. 2000

12. SZERDA 19.30 SZÍNHÁZ: ROCKY HORROR SHOW

13. CSÜTÖRTÖK 19.30 SZÍNHÁZ: „ÉS ROMEO ÉS JÚLIA ...”

14. PÉNTEK 19.30 SZÍNHÁZ: „S.Ö.R.” SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE

A MŰSORVÁLTOZTATÁS JOGÁT FENNTARTJUK!

JEGYEK VÁSÁROLHATÓK A HELYSZÍNEEN, A THÁLIA SZÍNHÁZ SZERVEZÉSÉN (312-2859) ÉS AZ ISMERT JEGYIRODÁKBAN.

IBS JEGYPÉNZTÁR: 391-2525, NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10.00-12.00 ÓRÁIG, DU: 13.00-18.00 ÓRÁIG, ELŐADÁSOK NAPJÁN: 20.00 ÓRÁIG, HÉTVÉGÉN ÉS ÜNNEPNAP: NYITÁS AZ ELŐADÁSOK ELŐTT EGY ÓRÁVAL.

GRAMOFON

Hang

Egy rovat margójára...

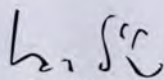
Az autó olyan dolog, amihez sokan értenek, nagyon sokan beszélnek róla, de legalábbis sokaknak van róla valamilyen kialakult véleménye. Ha azt a nevet olvassuk, Rolls Royce, Mercedes vagy Ferrari mindenki tudja miről is van szó. Nem feltétlenül ért mindenki hozzá, miért is jobb a Mercedes mondjuk a Peugeot-nál. De ha beleülünk, ha vezetjük, vagy amikor épp a szervizbe visszük „érzékelhetjük” a különbséget. Ha egy adott kategóriájú autóról véleményt nyilvánít a szakmailag hozzáértő, a könnyebb érthetőség okán igyekszik valamihez viszonyítani, mondjuk a Peugeot-t a Volkswagenhez vagy a BMW-t a Mercedeshez.

A Hi-Fi világában épp úgy vannak Mercedesek vagy Rolls-Roycek, mint az autók között, csak ezeket itt Marantz-nak, Quad-nak vagy éppen McIntosh-nak hívják. Ha hitelesen értékelni akarunk egy-egy nivós berendezést, praktikus az ítéletet egy elismert termékhez képest kialakítani, azaz szükség van referenciákra. A VW bár remek autót gyárt, egy Mercedesszel összevetve – mivel nem azonos az árkategória – valószínűleg alulmarad. Úgy is fogalmazhatunk, ha valamit összehasonlítunk, akkor illik odafigyelni a hangsúlyokra, az almát az almával, körtét a körtével kell összevetni. Ezért a berendezések megítéléséhez szerzőink referencia berendezéseket használnak. Komplet láncra kell természetesen gondolni, ebbe beillesztve „vizsgáljuk majd minden új jövevény”, aki ki akarja érdemelni a zenehallgatók kegyeit. Sőt, mindjárt két láncról beszélhetünk, ugyanis lesz egy közepesen (mondjuk ez a VW) és egy valóban drága (ez pedig a Jaguar). Ezek egy része már ebben a lapszámban bemutatkozik, a többiek – a gondos kiválasztás időigényes – viszont csak később érkeznek.

Ha autókról olvasunk összehasonlító értekezést, a bemutatandó járműveket igyekeznek azonos körülmények között kipróbálni, használni. Ezzel biztosítható a megítélést zavaró külső körülmények sokasága.

A Hi-Fi berendezések többnyire lakószobában szólnak meg. Mivel nincs két egyforma lakó-, vagy zenehallgató szoba (vagyis ahány ház, annyi szokás) ugyanaz a berendezés – még ha a lánc valamennyi komponense azonos is – akkor sem fog ugyanúgy szólni. Ha hiteles információt szeretnénk kapni, azt tesszük, amit az autóversenyeken. Mindenki ugyanazon a pályán indul és győzőn a jobbik!

Nos, örömmel közölhetjük, erre a „versenyidényre” megtaláltuk a megfelelő pályát, így jelen lapszámtól kezdve stábunk állandó lehallgató helyiségben végzi a meghallgatásokat. A helyszín a Nohrton Audio nagyobbik lehallgató szobája, amely az Andrassy út 2. szám alatt található. Aki pedig bemutatócikkeinket olvasva kedvet kapna egy kis zenehallgatáshoz, maga is bátran felkeresheti a lehallgató helyiséget.

Nagy Sándor

Tartalomjegyzék

Láttuk-ballottuk

- Az élő legenda bemutatkozik* 70
avagy egy szombat esti szeánsz az SME Modell 20/2-vel
„A feljebbvaló alá való” 74
Mana Acoustics, Sound Table készüléksztal
Fülszöveg 76
Kreaton Kreadisc CD-lejátszó

Történetek

- Hifi-rendszerek és emberek* 78
Vásárlási útmutató 1. rész (jelforrások)

Hangszervíz

- Analóg lemezjátszók bekötése 1. rész* 80

Rovatvezető:

Nagy Sándor

Szerzők:

Kelemen Marcel,
Puksa Tibor,
Szalai László,
Takács Jenő

Szakmai lektor:

Degrell László

Partnerek:

Etalon Kft.
Limar Kft.
Penna Poor Kft.
TFK - CD Bár

Referenciakészülékek:

Rega Planar 3 Lemezjátszó
Marantz CD84 CD játszó
Audiomecca One integrált erősítő
ProAc Response 1.5 hangsugárzó
Sóund Organisation készülékállvány
Roksan TMS lemezjátszó
V.d.M Grasshopper hangszedő

Lehallgatószoba:

Nohrton Audio

Az élő legenda bemutatkozik avagy egy szombat esti szeánsz az SME Modell 20/2-vel

Az analóg hanglemezbarátoknak bizonyára ismerősen és kedvesen cseng ez a három betű: SME. Sokaknak azonban sobasem volt szerepséjük, hogy közelebről is megismerkedjenek e kiváló cég termékeivel, még kevésbé, hogy birtokbassák is valamelyik darabját. Hosszan töprengtem – a rovatvezető nem kis bosszúságára – hogy mit is mondjak el erről az ismert angol gyártóról és produktumairól. Hisz egy több mint fél évszázada működő és alkotó firmáról van szó, mely különösen sokat tett a fekete hanglemezek minél jobb és tökéletesebb lejátszhatóságáért.

Előzmények

Bevezetesként nézzük át egy kicsit a Sussex grófságbeli Steyning városkában működő cég történetét. Induláskor hajóépítéssel (!) foglalkoztak, innen az SME rövidítés is: Space Mechanical Engineering. Azonban a változást egy bizonyos Aikman úr hozta 1959-ben, aki talán mondanom sem kell, hogy egy igazi „ős hifis”. Akkor lépett a nagyközönség elé első hangkarjaival, a Series I 3009 és 3012-es típuszámú – 9 és 12 coll hosszúságú – modellekkel. Az idő tájt a nagy hanglemezgyártók szerte a világon fokozatosan egyre több és több, már sztereóban készült mikrobarázdás hanglemezt dobtak piacra, melyek hangminősége is rohamosan javult. A hanglemezek sokszorosításának technológiája, a kidolgozás, a préselés szintje is ugrásszerűen fejlődött. A cégek egymással versengtek a mind tökéletesebb hangfelvétel és -reprodukálás érdekében. Az ötvenes évek végére tehát egyre nagyobb igény mutatkozott a minőségi hanglemezjátszásra is, melynek kritériumait – mint tudjuk – nem is olyan egyszerű teljesíteni. Az SME az említett hangkarokkal tette le névjegyét a magas hanghűséget kedvelők tábora elé, és nem is akármilyet! A legenda szerint Aikman úr első hangkarja azért született, mert nem volt meglegevedve az akkoriban kapható típusokkal. Így nekilátott, hogy „összeü-

sön” magának egy megfelelő darabot. Azt, hogy ez milyen sikeres lett, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy eleinte még csak a „haveroknak” kellett néhány darab, majd

önféle eszközök árára vonatkozik, hanem a fejlesztések, az innováció „határtalanságát” is jelzi. Az SME igyekezett inkább előre menni a problémáknak, sőt többször

másoknak is, míg végül ipari méretű sorozatgyártás lett a dologból. Az SME „belépője” tehát olyan jól sikerült, hogy azután évtizedekig meghatározói lettek e témának. Hangkarjaik hosszú ideig valóban konkurencia nélkül álltak, sok ismert és elismert hanglemezjátszó készítő cég is az SME hangkarjaival szállította futóműveit. Ennyi eltelt év után bátran mondhatom, hogy annak idején nem volt túlzás a cég saját szlogenje: „The Best Pick-up Arm in the World”. Természetesen nem sokáig ültek a babérjaikon, 1962-ben ugyanis már a Series II-es változatok következtek, melyek valójában az alapmodellek továbbfejlesztései voltak. Az ezt követő 15 évben is számtalan apróbb módosítást végeztek, majd 1977-ben jött a Series III, mely az alapkonstrukció elvi felépítésétől alig tért el ugyan, annál inkább a formai megoldásokban. Közben tovább finomították az alapmodelleket is, majd a nyolcvanas években kialakuló High End kategóriának is megfelelően folytatták a „hangkar-családot”, megszülettek a Series IV, V valamint a 300-as típusok. Hangkarokat természetesen több tucat más cég is készített, az SME azonban mindmáig az élen tudott maradni. Az elmúlt bő negyven esztendőben közel harminc különféle szakmai elismerést, díjat kaptak, nevük pedig fogalom-má lett a Hi-Fi és a High End világában egyaránt. Ezt nyilván csak rendkívül megfontolt, gondos tervezéssel és gyártással lehetett elérni. Mint említettem, a nyolcvanas években kialakuló High End és az oda tartozó, vagy tartozni vágyó konstruktőrök és gyártók minduntalan újabb és újabb, magasabbnál magasabb feltételek, kihívások előtt álltak és állnak a mai napig is. A határ a csillagos ég, és ez nemcsak a High End készülékek, berendezések, kül-

éppen ők voltak azok, akik magasabbra tették a „lécet”. Többek között ennek lehetett következménye, hogy három évtized hangkar-gyártási és finommechanikai tapasztalatait követően Aikman úr úgy döntött, készít egy futóművet is! Nem mintha nem lettek volna kiváló típusok a piacon, sokkal inkább azért, hogy megmutassa, mit gondol ő e bő három évtizednyi empiria birtokában a futóművek kérdéséről. 1991-ben tehát elkészült a Modell 30, majd egy évvel később a kisebbik testvér, a Modell 20. (Csak a rend kedvéért jegyzem meg, hogy 1999-ben megszületett a legkisebb „királyfi” is, melynek típusjele – nem fogják kitalálni – a Modell 10-es lett.)

Modell 20/2

Mai vizsgálódásunk tárgya tehát a 20-as alapmodell 1995-ben megjelent 20/2-es változata, amely – mint hamarosan kiderül – nem csak egy futómű!

Előjában kérem, nézzék el nekem, ha némiképp elfogultnak tűnnék, de higgyék el Önök sem lennének ezzel másként. Az SME 20/2-es modell ugyanis bennem a „szerelem első látásra” kezdetű közhelyet indukálta, és akkor még nem is túloztam... De, mint sokat látott (akarom mondani hallott) „audiofűl” jól tudom, a házasság előtt nem árt egy kis előzetes együttélés. A történethez tartozik tehát még egy kis személyeskedés is: az a megtiszteltetés ért, hogy miután megérkezett a bemutatóterembe a 20/2-es, én installálhattam. Majd újra szét-szed-becsomagol-hazavisz-kicsomagol-összeállít és végre műélvez! Majd néhány nap múltán egy másik helyszínen (Nohrton Audio) közösen vettük „fűlügyre” a berendezést. Végül ismét a fenti procedúra és fájó szívvel bár, de búcsút kellett mondanom eme szépségnek. És, hogy a végén kezd-

jem, az SME 20/2-es modell nemcsak gyönyörű, de kiváló darab is! Mielőtt megpróbálnám összefoglalni, mit is hallottunk azon a szombat estén, vegyük alaposabban szemügyre a berendezést. Az SME 20/2-es főbb alkotóelemein – hangkar, lemeztányér, sasszi, tápegység – kívül érdekes majd néhány apróbb részletre is figyelniünk. Íme tehát vázlatosan a futómű felépítése: négy ponton alátámasztott alaplap, amelyen a motor is helyet kapott, a négy pont „meghosszabbításában” szilikon gumi-szíjakon függesztett és természetesen finomszabályozható szubsasszi, mely a hangkart és a lemeztányért, illetve annak csapágyházát tartja. A függesztés módja azonban több egyedi megoldást is felvonultat. A négy tartóbak egyenként nyolc-nyolc darab szilikon gumiszálon kapcsolódik a szubsasszihoz, melyet olajcsillapítás is segít abban, hogy az megfelelően érzéketlen maradjon a környezeti rezgésekre, legyenek azok akár lég-, akár testhangok. A tartott tömeg súlypontja a felfüggesztés alá esik. A lemeztányér egy úgynevezett alap-, vagy munkatányé-

ron nyugszik, mely utóbbi peremkerületén lapszík-hajtással kapcsolódik a motorhoz. Az alaplap, a szubsasszi és a lemeztányér is alumínium ötvözetből készült, összetételük azonban eltérő. A készülék tömege több mint 18 kg, ebből a motorblokk tömege 1, a szubsasszi közel 7, a lemeztányér pedig mintegy 4,5 kg. Különleges ez utóbbi felépítése is: felületén egy speciális ötvözetet láthatunk, mely segít a káros rezonanciák eliminálásában, a hanglemez tökéletes felfekvésében, sőt az elkerülhetetlen sztatikus feltöltődés elvezetésében is. A lemeztányér tartozéka egy méretes lemezleszorító „pogácsa”, mely csavarással rögzíthető a lemeztányér tengelyére, tovább stabilizálva a hanglemezt. Hogy ez utóbbi hasznos-e valójában, arról a mindenkor tulajdonos könnyen meggyőződhet: a szerkezet jótékony hatása ugyanis jól hallható. Különleges a lemeztányér csapágyazása is, a mellékelt kenőanyagot az első összeállításnál kell „betölteni”. A csapágyház speciális kialakítása miatt az

olaj mintegy cirkulál a tengelyen, ezzel biztosítva az állandó és egyenletes kenést. A tányér meghajtásához nagynyomatékú, háromfázisú, nyolcpólusú motort alkalmaznak, mely az említett külső tápegységből kapja a stabilizált feszültséget. A futómű háromsebességű: a 33 1/3 és a 45 percenkénti fordulatszámon kívül „tudja” a régi normál barázdás hanglemezek lejátszásához szükséges 78-as fordulatot is. Mi több, a névleges fordulatszámokon kívüli

forint közötti áron kapható. Az SME 20/2A változata már tartalmaz egy V-ös hangkart, mégpedig a legolcsóbb „széria” változatot. A komplett készülék ára ekkor 1.84 Millió forint. Ha most a kedves olvasó netán a szívéhez kapott volna, tudnia kell: az SME Angliában is igen drága jószág. De hagyjuk ezeket a ronda anyagiakat és nézzük inkább meg, mi van még a dobozban! A Series V-ös hangkar tartozéka a szintén híres-neves v. d. Hul mester D501-es, ha-

érték – 27...120 ford./perc – is beállítható, hiszen például a régi gramofonlemez lejátszási sebessége között nagy eltérés is lehetett! A szubsassziba egy érzékelőt integráltak, mely a tápegységben a kvarcpontosságú fordulatszám-vezérlést biztosítja. A futómű alkotóelemei közül több, szabadalmi védettség alatt álló megoldásokat tartalmaz. Mivel azonban a részletes bemutatás jóval meghaladná a rendelkezésre álló terjedelmet, most nem szólnunk külön a Series V-ös hangkarról sem. Röviden csak annyit, hogy a hangkar anyaga magnéziumötvözet, effektív tömege mindössze 10 gramm. Az alkatrészek rendkívül precíz megmunkálásúak, ugyanakkor igen robusztus és időtálló kivitelűek. Az SME 20/2-es futóműre tehát a Series V-öt szereltem. Ez a cég legjobb és egyben legdrágább hangkarja. És, ha már az árnál tartunk: a 20/2-es futómű jelenleg közel 1.3 millió forint, a Series V-ös hangkar kivitelől függően (cserélhető fejszerelvény, aranyozás, stb...) 565 ezer és 779 ezer

logénmentes ezüstkábele, mely szimmetrikus bekötésre is alkalmas. Apropó tartozékok! Példa értékű – és sajnos nagyon ritka – hogy az SME mind a futómű, mind pedig a hangkar felszereléséhez, beállításához szinte valamennyi szükséges szerszámot, kiegészítőt és precíz, illusztrált útmutatót mellékel. Talán mondanom sem kell, a szakszerű beállítás nélkülözhetetlen feltétele ezen eszközök megfelelő működésének. Az így összeszerelt hanglemeztartó teljes, pontos és végleges beállítása – például az adott hangszedő montírozása – csak megfelelő mérőeszközök és mérőlemez segítségével lehetséges. No, de most már vissza a 20/2-eshez és a szombat esti szeánszhoz! A hanglánc a következő eszközökből állt: referenciánk az ugyancsak angol Roksan TMS lemeztartó volt, Roksan Artemis hangkarral és azzal a v. d. Hul Grasshopper III-as hangszedővel, amely később az SME-ben is vendégeskedett. A fonóelektronika, egy kifejezetten a v. d. Hul pickuphoz illesztett

Mark Levinson No.25 volt. A folytatás egy viszonylag olcsó erősítő, a korábbi tesztek-nél is használt – és egyben a kisebb referencialáncunk alapját jelentő – Audiomeca ONE hibrid integrált erősítő, végezetül pedig a ProAC Response 1.5 hangdoboz következett. Az összekötéseket Siltec kábelek biztosították, a készülékek, így a lemezejtők és az erősítők is Söund Organisation asztalkára kerültek.

A műsoranyag vegyes volt, a kollégák közül ki-ki elhozta néhány kedvenc lemezét és ezekről hallgattunk meg néhány felvételt. A repertoárban szerepelt tehát akusztikus jazz, rockzene, szimfonikus zenekar, ének a könnyű és a komolyzene műfajából egyaránt. Első körben a már említett hangláncot hallgattuk, majd mindent - természetesen még a hangerőt is - változtatlanul hagyva egy kis szünet következett, ugyanis át kellett szerelni a hangszedőt az SME 20/2-be. Ekkor már mindenkinek volt valami kialakult véleménye, azonban a mőntörzást követő mérőlemez beállítás első pillanataiban felszisszent a kis társaság.

A mérőjeleket felkonferáló női hang ugyanis egészen másként szólalt meg. „Ez nem ugyanaz a hölgy!” – jegyezte meg valaki és ezzel mindnyájan egyetértettünk. Hogy mi változott? Nehéz szavakban leírni. Pedig „csak” a futómű és hangkar, valamint az utóbbit a fonóelektronikával összekötő kábel volt más, mint addig (ez ugyanis minkét hangkar esetében fixen volt bekötve). Mondhatnánk: ez meglehetősen sok változtatás így egyszerre, de mindnyájan sejtettük már a meghallgatás előtt is, hogy a két futómű, hangkar, nem ugyanabból a „családból” való. Az SME-ért ráadásul több, mint kétszer annyit kell leszurkolni, mint a Roxan-ért, és különben is, most nem arra voltunk kíváncsiak, mekkora különbség van a két hanglemezjátszó között, sokkal inkább arra, hogy mit tud profitálni a feltett hanglemez az SME 20/2-ből. Mik azok az egyértelműen megfogalmazható változások, amelyeket már az első pillanattól hallhattunk. A „fülelés” után röviden abban állapodtunk meg, hogy a változás egyfelől nagyobb is, mint gondoltuk, mintha nem csak a lemezejtőt, hanem az egész rendszert kicseréltük volna. Sokkal érdekesebb volt tehát az eltérésekre figyelni.

Feltűnő dinamikánövekedést tapasztaltunk („hangosabban” szólt az SME), szélesebb és mélyebb szőnpadot, megfogottabb, analitikusabb hangképet hallhattunk. A résztvevők közül akik korábban már többször is hallhatták a Roxan-t a fenti rendszerben, azon kételyüknek adtak hangot, hogy „jó-jó, nagy az eltérés, de ennyire? Hisz tőnyleg meglepően másként szól a zene most, mint tíz perccel azelőtt.” Hogy egyértelművé tegyük a dolgot, próbaképp

Továbbra is két meglehetősen eltérő hangzást hallhattunk. Mig a Roxan-ra a kissé izgatott, kapkodó hangképe, addig az SME-re nyugodt, kiegyensúlyozott balansza volt a jellemző. Az előbbi a megszólalás első másodperceiben még tetszetősnek is hatott. Majd hamar kiderült, hogy ez csak valami „ál-élőnktség”. Gyakortott hanglemezbarátok jól tudják, mi minden befolyásolhatja, – mi több befolyásolja is! – a műélvezetet. A fizikai, megfogható tényezők számánál pedig csak a megfoghatatlanok vannak többen. Talán mi magunk változunk a leginkább pillanatról pillanatra... Hangsúlyozni szeretném, hogy jelen esetben nem a szokásos összehasonlító tesztet végeztük. Az estét sokkal inkább az SME 20/2 hazai bemutatkozása egyik mozzanatának szántuk. Mondhatni: ismerkedési estét szerveztünk. Hogy a 20/2-es kiváló darab, az nem vitás, hogy nem olcsó mulatság, az is tény. Mindazonáltal elgondolkodtató, hogy ezért a nem kevés pénzért mit is kapunk. Elsősorban egy nagyon komolyan átgondolt, megtervezett és megépített hanglemezjátszót, mely a kivitelezés igen-igen magas színvonalából fakadóan „örök” darabnak tekinthető és ezt még a kritikusai is, a fanyalgók is elismerik. Tudom, felületes szőporkának hathat az iménti fogalmazás, de ebben az esetben csak arra kérem a kedves olvasót, fogadja el tőlem az ajánlást: egyszer legalább hallania kell ezt a berendezést. Higgyék el, nem lesz haszontalan időtöltés elfáradni a bemutatóterembe!

Szalai László

ismét meghallgattuk az eredeti „felállást”, de kételyeink inkább csak szaporodtak. Még egy változtatásra szántuk el magunkat, nevezetesen a Roxan TMS gyári állványát Söund Organisation asztalkára cseréltünk és „lön...”, hát ha csoda nem is, de a Roxan határozottan profitált belőle. A már fentebb jelzett eltérések karaktere, minősége azonban nem sokat változott.

ben az esetben csak arra kérem a kedves olvasót, fogadja el tőlem az ajánlást: egyszer legalább hallania kell ezt a berendezést. Higgyék el, nem lesz haszontalan időtöltés elfáradni a bemutatóterembe!

Műszaki adatok:

SME 20/2 lemezejtő	
Méret (szél. x mélys. x mag.):	420x320x155 mm
A lemezejtő / tányár nettó súlya:	18,2 kg / 4,6 kg
Névleges sebesség:	33 1/3; 45; 78 ford/perc
Teljesítményfelvétel:	9 W
SME Serie V. hangkar	
A teljes hangkar tömege:	720g
A hangkar effektív hossza:	233,15 mm
Használható hangszedők:	4.2-18 g között
Hangkábel típusa:	V.d Hull silver hybrid D501
Teljes ár együtt:	1.840.00 Ft
Forgalmazó:	Limar Kft.

LINN

- három sugarú lézer pick up a tökéletes kép és hang érdekében
- kis helyigény, megnyerő design, 5 féle szín
- nagyon egyszerű kezelhetőség
- egyszerű installálás, csak a képmegjelenítőt és a hangfalakat kell csatlakoztatni (Plug and Play)
- 80 programhelyes AM/FM tuner, szabályozható threshold control
- nagyteljesítményű erősítő (5 x 75W - 4 Ohm)
- mind az öt csatorna két pár hangfalcsatlakozóval rendelkezik
- három külső forrás lehetőség, record és CD digitális output, külső előerősítő kimenet
- kiváló ár/érték arány

Classik movie system

Linn Classik

CD Classik

- rendkívüli hangzás a high end minőségű CD lejátszónak és erősítőnek köszönhetően
- 80 programozható állomással rendelkező AM/FM tuner
- nagyteljesítményű erősítő (2 x 75W - 4 Ohm)
- két hangszóró csatlakozó csatornánként
- rendkívül egyszerű kezelhetőség
- óra, ébresztő és timer funkciók
- két további külső műsorforrás részére bemenetek, külső előerősítő kimenet
- record és digitális CD output
- standby: energiatakarékos állapot
- kis helyigény, 5 féle szín
- kiemelkedően jó ár/érték arány

Megcsodálhatók és megrendelhetők a Limar bemutatótermében!

Mark Levinson, Proceed, Revel, Conrad-Johnson, VTL, Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro, Linn
Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4/a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: limar93@mail.datanet.hu

Limar Kft.
www.limar.hu

„A feljebbvaló alá való”

Mana Acoustics, Sound Table készülékasztal

Hová tegyem,ová tegyem? – morfondírozott magában a múlt század utolsó harmadának zenekarátja új lemezjátszójával kezében, bolyongva a nagyszoba különböző, alkalmasnak tűnő bútorai között. Könyvespolc, nagymama komódja, vitrines szekrény? Mivel a polcra lelóg, a komódon az erősítő van, a vitrinben pedig bütykös nézne ki a porcelánok között, egyik megoldás sem bizonyult jónak.

A gond ezen része akkoriban még könnyen áthidalható volt egy, a bútorboltban kapható, pozdorjából összeeszkábált Hi-Fi polc vásárlásával, ám a hangminőséget jelentősen lerontó környezeti rezgések, rezonanciák elleni védekezésben ezek a tákolmányok nem tudtak kellő hatékonysággal fellépni. Elméletek csaptak össze, kipróbáltak minden elképzelhető anyagot a balsafától kezdve a rozsdamentes acélig, a gránitlaptól a szénszálas műanyagig. Megszülettek a különféle asztalok, állványok, kúpok, tüskék, készülékállítékok, stb. E problémákör megoldását kutató és arra megoldást kínáló cégek egyike a Mana Acoustics, melynek már nevéből is kiderül, hogy nem a neves brit néhezipari, kerti bútor- és kerítéselőgyártók hagyományait követik, hanem a tervezéstől a kivitelezésig az akusztikai szempontok figyelembevételével járnak el.

Sound Table

Az első kereskedelmi forgalomba hozott, a Mana alapmodelljének tekinthető termék egy kis lemez- illetve CD-játszóhoz ajánlott asztalka, a Sound Table, mely magában foglalja a továbblépés lehetőségét is. Ha egyéb elektronikánkat is szeretnénk ideálisabb körülmények között tudni, úgy további Mana-elemek (Mini Table) felhasználásával egész pofás állványrendszer hozhatunk létre. A konstrukció teljesen szokványosnak mondható. Két precízen illesztett és hegesztett keret, alul és felül, sarkainál összekötve. Az anyaga speciálisan a Mana számára gyártott, rendkívül nagy keménységű acélból húzott L-szelvény. A szerkezetet a függőleges elemek lezárt végeibe csavarozott, négy tühegyesre esztergált acéltüskén áll. Felül szintén négy tüske, me-

lyeket a keret szomszédos oldalait 45 fokban összekötő elemekbe csavartak. Az egészre 10 mm vastag, színezett üveglap kerül (csak sejteni vélem, hogy az anyaga nem éppen a szokásos ablaküveg). A fém részeket matt feketére festették. Azonban még mielőtt bármit is tennénk rá, ne feledkezzünk meg a Sound Table precíz beállításáról. Az alsó tüskék csavargatásával előbb a fémvázat állítjuk vízszintbe úgy, hogy a hosszanti, majd a haránt irányba ráhelyezett műszerünk légbuborékát egykezzünk az üvegcsőre festett jelek közé terelgetni, majd a műveletet a felső tüskék segítségével, a már feltett üveglapon is elvégezzük. Fontos megemlíteni, hogy zenehallgatás közben a készüléklábakon kívül semmilyen dolog, még kábelek sem érhetnek az asztalhoz! Ezen feltételek betartása nélkül délutáni zene helyett csak ötórai teát szervírozhatunk rajta.

A hang

Első ránézésre talán furcsának tűnik egy asztal hangjáról beszélni, ám ha belátjuk azt a tényt, hogy a hangrendszerben résztvevő passzív elemek is képesek a hang minőségét befolyásolni, már nem is annyira meglepő. Első nekifutásra a Sound Table-t otthoni körülmények között (átlagos méretű és berendezésű, padló-

szőnyeges lakószoba) fogtam vállatára. Összehasonlítási alapul a saját gyártású állványt használtam. Egyszerű, zártszelvényből hegesztett szerkezet, melyre 20 mm vastag üveglap került polcra. A zenét egy SONY CDP XA 50 ES CD-játszó szolgáltatta. Jöhet a muzika, Mahler 9. Szimfóniája (Deutsche Grammophon) és Bill Barry and his Ellington All-Stars (Realtime Records) lemezekről.

A különbségek már néhány perc zenehallgatás után is jól megfogalmazhatóak. A Berliini Filharmonikusokat nagyobb hangver-

senyterembe ültették át, bár a mennyezet némileg alacsonyabbra került, a tér mélysége és szélessége is kitágult, transzparens és levegős. A különböző hangszercsoportok (különösen rézfúvósok) jobban elkülöníthetőek egymástól. A szólamok egy-egy részletét játszó hangszerek térbeli pozíciója precízen meghatározható. A vonósok simábbak és lágyabbak, a triangulum, a xilofon, a harang csengő-bongóbb, az üstdobon jobban feszül a bőr. Az „etalonon” minden fakóbb és kevésbé kimunkált. A klasszikus jazzfelvételen is általános, majd minden részletre kiterjedő a javulás. Talán csak az amúgy testes, feszes hűrokkal rendelkező nagybőgő legelső hangjaiban mutatkozik némi lazaság. A hangszerek arányai realizistikusak. Hosszasan zengő zongorahúrok, a kissé háttérbe szorult dobok testeseek, a cintányérokat pedig Frankie egyszerűen kicserélte.

A második megméréstetésre a Nohrton Audio lehallgató helyiségbenkerült sor, ahol a V.d.H. Grashopper hangszedővel szerelt Roksan TMS lemezjátszó alá került a Sound Table. Etalon gyanánt Söund Organisation asztalt használtunk. A meghallgatáshoz a zenét Offenbach Párizsi élet (LIVING STEREO) és a SONGS FROM Once Upon A Time (EMI) lemezekről választottuk. Két különböző világ, ahol a zene lényegét másként fogalmazták meg. A Mana nagyzenekara keményebben játszik. Erőteltjes, jól megfogott, mély és dús basszus. Jól definiált tér, szélesebb, mélyebb színpad, ugyanakkor minden távolabbra került. Transzparens, de egyúttal ridegebb, szárazabb hangkép. A Söund Organisationön elnagyoltabb, kevésbé precíz, ugyanakkor életteli, vidámabb, színebb a hangzás. A musicalrészlet énekesi már-már el is játszák szerepüket. A különbségeket talán legjobban két képzőművészeti stílushoz tudnám hasonlítani, a Mana akadémista, a Söund Organisation impresszionista stílusban festi le a zenét.

Konklúzió:

Sommásan úgy fogalmazhatnánk, ha figyelembe vesszük, hogy a Sound Table már a közepes árkategóriájának is alig nevezhető rendszerek CD-, illetve LP-játszóit is képes jobb teljesítményre ösztökélni, igencsak borsos ára ellenére is a zenebarátok számát tegeinek érdeklődésére tarthat szémet. Jellegzetes hangzású karaktere a HIGH END készülékek világában is kidomborodik, megítélésében ízlés és felfogásbeli szempontok dominálnak. Ezen a szinten elsősorban az analitikus, végtelenül precíz, színezetlen hangot kedvelők számára ajánlanám.

Puksa Tibor

„A zene az emberiség utolsó illúziója”

PP AUDIO

Audiovizuális Álmod

High End rendszerek egyedi tervezése, installálása

ACCUPHASE
AUDIO RESEARCH
AUDION
AUDIO REFINEMENT
CALIFORNIA AUDIO LABS
CASTLE
dCS
KIMBER KABLE
MANA ACOUSTICS
J.A. MITCHELL
NIRVANA
NOTTINGHAM
PARASOUND
PROAC
SHAKTI
THETA DIGITAL
TRANSFIGURATION

PENNA-POOR KFT.

1025 Bp. TÖRÖKVESZ UT 95-97/D TEL.: 325-8772, TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@axelero.hu
www.ppaudio.hu

A Kreaton márkanév még nem örvend olyan ismertségnek, mint sok más hazai Hi-Fi termék neve, ha azonban eláruljuk, hogy tulajdonképpen az Etalon termékcsalád kapcsán méltán ismertté vált hangmérnök és Hi-Fi konstruktőr, Sallay László legolcsóbb láncáról, pontosabban annak CD-játszójáról lesz szó, már többeknek ismerősen csenghet. A tervezőről érdemes megemlíteni, hogy készülékei hangját saját füle segítségével kísérletezi ki, nem bízza ezt az élő hangot elektromos jelekként értelmező elektronikus mérőműszerek ítéletére. Laboratóriuma így inkább egyfajta hangstúdió, ahol készülékein keresztül a hangot olyan aprólékosan „hozza létre”, mint ahogyan felvételek készítésekor hangmérnökként az előadókat, a mikrofonokat állítja be.

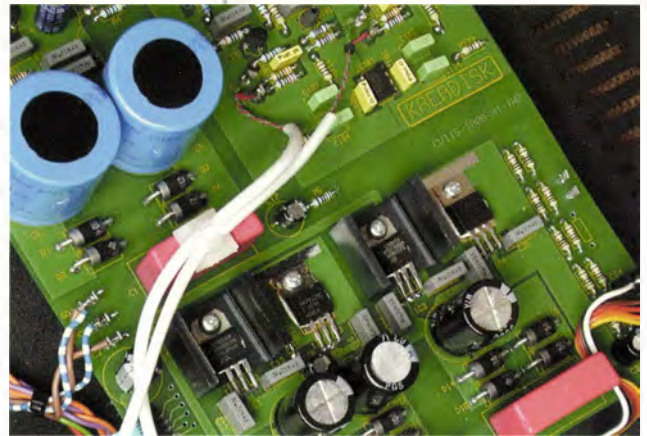
A Kreadisc, kinézetét és szolgáltatásait tekintve kifejezetten spártai kivitelűnek számít az árkategória nagy példányszámban gyártott készülékeihez képest. Egyszerű formatervezése és dobozának anyagválasztása nem sejtet „kiemelkedő minőségű” készüléket, úgy is mondhatnánk: „...egyszerű, kis szériás audiófil masina...”. A kritikus szemlélődő ekkor már gondolhatja: ezek után csak a készülék belvilágában, illetve az abból származó

zó hangban található meg a masinára költendő százerek értelmét.

Nekem tetszik az a filozófia, ha a dizájnt nem, csak a hangot kell megfizetni! Ez esetben úgy 200 ezer forintot. A készülékház egyszerű, matt fekete festett és enyhén érdes tapintású, meglehetősen nehéz doboz. Egyszerűsége okán tulajdonképp semmi panasz nem érheti, nekem mégis hiányzik az a „hüha” érzés belőle, amitől a vendéget megeheti a sárga irigység, még mielőtt a házigazda elindítja az első zeneszámot. A csoda persze legtöbbször eddig a pillanatig tart...

Szóval, baloldalt a purista hangvételű lemezfiók – csatt! Középen a nappal éles fényű, sötétben viszont már-már bántó fényvel világító kijelző. Mint megtudtam, a ténylegesen megvásárolható készülékek takarólapját erősebb szűrésre cserélik, így azok már nem fognak vakítani, a fényerő azonban nem lesz szabályozható. Számomra vonzó érdekessége, hogy a méretes ablakon bekukucskálva az egész műszer szenzorostól megmutatkozik, teljes műszaki valójában. Jobboldalt az aprócska, enyhén gömbölyített, fényes fekete kezelőgombok, mindössze kétszer hárman vannak. Ebből következően a legtöbb funkció – a szintén nagyon egyszerű kivitelű – jól átlátható, könnyen kezelhető távirányítón keresztül érhető el.

A hátlapra került a ki-bekapcsoló, közvetlenül a hálózati csatlakozó három késes aljzata mellé.

tikai/koaxális digitális kimenettel a készülék nem rendelkezik, csak aszimmetrikus RCA csatlakozók találhatók a hátlapon. Említést érdemel, hogy a CD-játszó kimenő jelszintje nagyon alacsony, ami bizonyos erősítőket meglehetősen próbára tesz. A kimenő jelszint szabályozására nincs lehetőség, így a Kreadisc nem köthető közvetlenül egy végfokozat bemenetére.

A doboz belsejében áttekinthető rend uralkodik. A lemezpörgetést és a pitek kiolvasását egy modifikált VAE 1250 típusjelű Philips transzport végzi. Alatta lapul a teljes vezérlőelektronika, sőt még a digitális/analóg alakító is. A dobozban így csak két áramköri lap van „szem előtt”, a doboz előlapjának belső részén a kijelző egység, míg a doboz jobb hátsó részén az analóg fokozat és a feszültségszabályzó áramkörök közös panelje. Az analóg fokozat a manapság hagyományos, integrált áramkörös megoldás helyett, komplementer szimmetrikus (BD 139/140) tranzistorokból épül föl.

A készülék tápellátását toroid transzformátorral oldották meg, melyhez 4db különálló feszültségszabályzó áramkört illesztettek. A fontosabb áramköri részek így önálló táplálást kaptak, ezzel csökkentve az áramkörök tápellátáson keresztüli káros egymásra hatását.

Hang

Mivel szert tettünk egy hasonló árfekvésű referencia-berendezésre, és mint azt korábban említettük, már van lehetőségünk egy profi lehallgató helyiségben hallgatóni, bemutatónk alanyának hangjáról alkotott véleményünk mostantól elsősorban az ottani meghallgatás eredményét tükrözi. A kiválasztott zenéket persze a megszokott, otthoni környezetben is megszólaltathatta a Kreadisc, sőt, módom volt Sallay László

Érdemes megemlíteni, hogy

a hátlapon a CD-játszókon nem szokásos földelő aljzat is megtalálható! Szimmetrikus analóg, vagy opt-

boszorkánykonyhájában, az ő rendszerébe kötte is meghallgatni. Az észrevételek a referenciához – Marantz CD 84 – viszonyítva fogalmazódtak meg, kiegészítve, finomítva a másik két helyszínen szerzett tapasztalatokkal.

Vingt ans Hesperion XX, direction:

Jordi Savall, Astrée Auvidis, 1994.

A Hesperion XX nevű, leginkább reneszánsz és barokk zenét játszó zenekar 20 éves fennállásának alkalmából válogatták össze ezt a lemezt, legszebb felvételeikből. Nekem '95-ben és '96-ban volt szerencsém élőben hallgatni „unplugged” koncertjüket – csak ilyenjük van – egy barokk zenei fesztiválon, Franciaországban. Érdekes volt meglesni, ahogy énekesnőjük megkereste a templomban azt a pontot, ahonnan hangja a legszebben, lehangosabban szárnyalt, majd körülötte helyezkedett el a zenekar az első próbához. Hangzásukat meghatározó hangszereik, a különböző gambák hallatlan finom, gazdag tónusú, bársonyos hangú, de nagyon halk instrumentumok. Kiegészítve csembalóval, teorbával, barokk gitárral, egy-két fúvóssal és ütőssel, olyan földöntúli, éteri, de egyben érzéki hangszövetet varázsolnak a koncertterembe – szinte mindig templomba vagy kápolnába –, hogy a hallgató, ha akarja, ha nem, egy lélekemelő és megtisztító utazáson vessz részt, ami után nehéz visszacsökkenni a jelenkor lüktetésébe. A referencia élénk, nagy volumenű, kissé „hangos” előadása impozáns látványt nyújt, fölkarolja a hallgatót, szinte ott vagyok a templomban. A Kreadisc pedig megidézi a csendet, az áhítatot, a koncert hangulatát.

Rabih Abou-Khalil: Yara. Az azonos című film zenéje. Enja, 1998. DDD

Az oud (lantszerű pengetős hangszer) libanoni születésű mesterének játékát ezen a lemezen hegedű, cselló és dobok kísérik. A kvartett végig hallatlan precizitással, alázattal zenél, mint ha a Sah vasárnap reggeli ébresztőjét játszanák fél tiztől fél tizenegyig. A Kreadisc a visszafogottságot, meghittséget hangsúlyozza, nem akarja fölriasztani az uralkodót. Érzékiek a hangszerek melléközejei, a hűrről leváló ujj, a pengető pattanása, a vonó szusszanása. Félhomály, palmaág, legyezők.

Richard Strauss: Imígyen szóla Zarathustra, Solti György és a Berliini Filharmonikusok. Decca, 1997. DDD

A finomság, érzékenység, elmélyültség idéződik meg. Kisebb színpad, közelebbi, megfoghatóbb zenekar, anyagszerű hangszerek. A nagydob nem fenyegető, inkább komor, a tempó komótosabb. Mintha Solti időközben kicsit megöregedett volna, és a külső formák helyett inkább a test belső történései foglalkoztatnák. Már nem a közönségnek, hanem magának zenél, nem szerepel.

Mivel az Etalon – Musicante – Kreaton csapatának tagjai egymással, egymáshoz, egymásnak készülnek, nem meglepő, hogy a Kreadisc hazai pályán, a tervezőnél szerepelt legjobban, némely pillanatban egészen dermesztően, hibái pedig a Marantz CD-84-gyel összehasonlítva domborodtak ki. A zenében

elmerülni pedig itthon, megszokott környezetemben tudtam segítségével. A három helyszínen szinte három különböző játszó hallottam. A Marantzhoz képest vékonyabb, egyszínűbb ének- és hegedűhang, minden dimenziójában szűkebb tér, kevesebb levegő, lendület és dinamika. Cserében nyugodtabb, bársonyosabb hatás, nem kerget ki a szobából, ráadásul sok apró részletfinomságot megmutat a hangszerek lelkéből. Az egészen magas hangok és azok lecsengései finomak, nem bántóak, a mélyben is minden rendben, kellően megfogott, nem folyik szét. Gondok a női énekhangtól a hegedűig mutatkoznak, itt nem elég természetes a megszólalás. A konstruktőrnél hallgatva is a hegedűt érzem enyhén tolazkodónak, de alapvetően a visszafogottság, nyugalom jellemzi előadásmódját.

Összegzésül azt mondhatom, hogy hangja fölveszi a versenyt kor- és kategóriatársaival. A szakzsargon szerint hangminősége rendszerfüggő. Ez azt jelenti, hogy rendszerbe illesztéskor nagy körültekintést, alapos „összehallgatást” követel leendő partnereivel. Alkalmasnak tűnik olcsóbb rendszerek hangjának följavítására is, mert azok nem a hibáit, hanem erényeit domborítják ki. Legbátrabban márkatársait, az Etalon és a Musicante termékcsalád komponenseit javaslom hozzá, a konyhafőnök ajánlata szerint. Egy kellemes, délutáni meghallgatást feltétlen megérdemel. Időt pedig elegendőt tessék rászánni, mert az gyorsan elszáll. Ezt az állítást több fültanú is igazolja...

Kelemen Marcel

Beyerdynamic
Transrotor
Dynaudio
creaktiv
NAD
T+A

All that Jazz

jazz
&
classic

www.cd-bar.hu
Bp., 1088 Krúdy Gyula u. 6.
T.: 486-0572 / 486-0573

LP
CD
DVD
XRCD
SACD
DVD AUDIO

h-p.: 10-20-ig
szo.: 10-16-ig

Hi-Fi rendszerek és emberek

Vásárlási útmutató 1. rész (jelforrások)

Mielőtt elindulnánk Hi-Fi gépbeszerzési körutunkra, jó, ha megismerünk néhány, az audiofil berkekben elterjedt teóriát. A legismertebb ezek közül az, amely szerint az első, és talán a legfontosabb láncszem – mint műsorforrás – az analóg lemezjátszó ill. manapság a CD-játszó. Ugyanis azt az információt, amit e gépek nem adnak vissza, később már semmi sem pótolja, ezért ezeknek a készülékeknek – a kialakuló hangzásban betöltött – szerepe döntő! Általánosságban leszögezzük, hogy minden lánc olyan erős, mint a leggyengébb láncszeme, de azért vannak a láncban elsőbbséget élvező készülékek is.

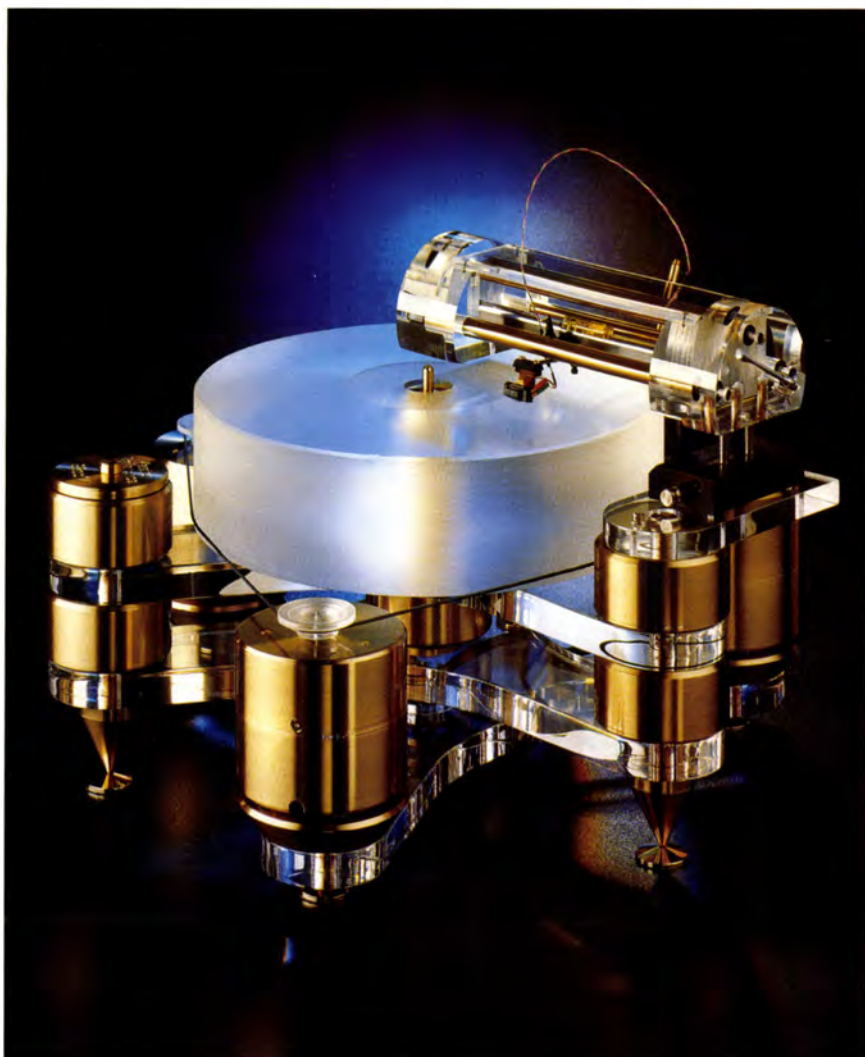
A műsorforrásként használt készülékek kiválasztása ezért gondosabb, előreláthatóbb cselekvést követel meg tőlünk. Miről is van szó? Egyszerű esetben kompletten megveszünk mindent, és hátradölünk a karosszékünkben – ez elsősorban anyagi kérdés. Más utat is járhatunk, ha folyamatosan fejlesztjük berendezéseink színvonalát, igaz így alaposan végig kell gondolnunk, hogy mikor, mit és mennyiért veszünk meg! Tapasztalataim alapján a „tisztá forrás” elmélete megállja a helyét, mert igen sok kiadástól és tévutaktól kímélhetjük meg magunkat, ha az értékesebb (FRONT END) gépet választjuk ki előre. Hi-Fi berendezésünk távlati fejlesztéséhez így biztosabb alapot teremthetünk és célba is érhetünk.

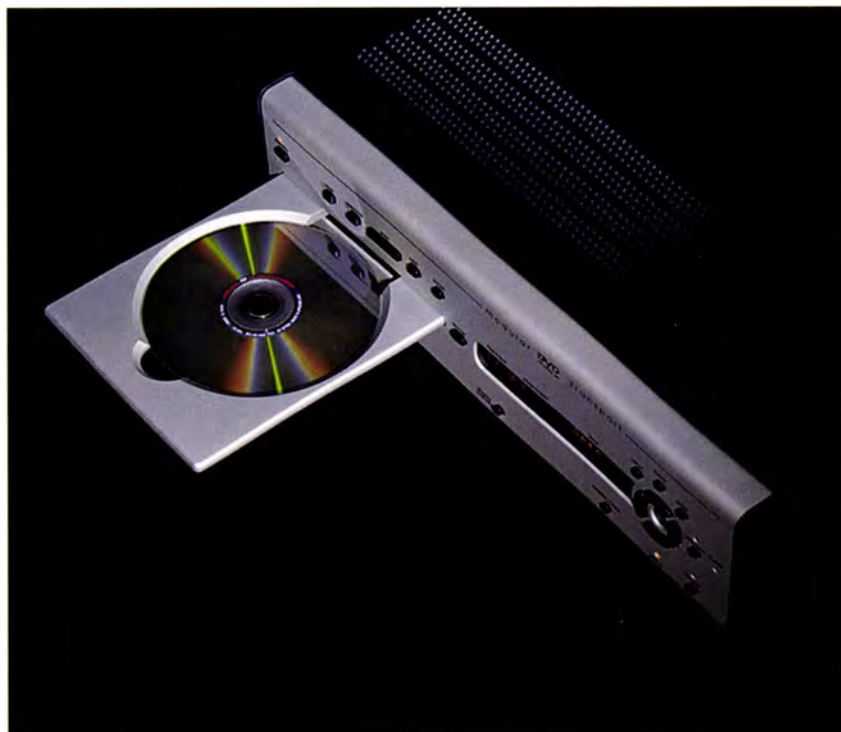
Analóg lemezjátszók

Először is meg kell vizsgálnunk azt a tényt, hogy miért került előtérbe ismét a szinte már leírt, elavult analóg technika. Az elmúlt évszázadban több milliárd hanglemezt préseltek és hoztak forgalomba, nagy részük még ma is lejátszható – nem is akármilyen színvonalon! Nem mellékesen meg kell említeni, hogy a lemezekben lévő zenei anyag is felbecsülhetetlen értéket képvisel, valamint

nem fognak kiadni minden művet modernebb, digitális jelhordozón! Amennyiben érdeklődési körünkben fontos helyet foglal el a klasszikus zene és a jazz élvezete, akkor dönthetünk az analóg lemezjátszó mellett. Az 1950-es évektől kezdődően már jó minőségű kiadványokat élvezhetünk, az analóg lemezekre oly jellemző, fantasztikus hangulatteremtő képességgel. A jelenleg felfutóban(!) lévő, új préselésű lemezválaszték ugyan ígéretes, de ne gondoljuk, hogy a lemezforgatók ismét vezető szerepre törhetnek a mai digitalizált világban – habár sohasem lehet tudni! A jelenleg kapható típusok két fő csoportba sorolhatók: a minimalista koncepció alapján készült készülékek (pl. mozgómágnésű (MM) hangszedő, hagyományos kar, plexi tányér, szíjhajtás), valamint a HIGH END típusok – ezek rendkívül színes technikai palettán helyezkednek el (pl. mozgótekerces (MC) hangszedő, lineáris kar, függesztett váz, különleges hajtások).

Anyagi lehetőségeinkhez szabottan választhatjuk ki a leendő lemezforgatót, de mindenképpen több típus meghallgatása után döntsünk a megvásárlásáról. Fontos előre tudatosítanom, hogy a lemezjátszók kényelmi szolgáltatásainak leírása felesleges, ugyanis ilyen nincs! A lemezeket mi tisztogatjuk, kézzel rakosgatjuk a tányérra, és a liftet is mi kezeljük – ezek után az automatikus végkikapcsolás hiánya már fel sem fog tűnni! A gépek elhelyezése sokszor kritikus az akusztikus visszahatás miatt, de a nekik megfelelő lemezjátszó asztalkán viszont nagyon szépen muzsikálnak. A pénztárcánknak és szerencsénknek megfelelő hardver beszerzése után már a szoftverrel is foglalkoznunk kell, rendszeresen látogathatjuk a következő helyeket: lemezbörze, antikvárium, zeneműbolt, bolhapiac. Sok-sok utánjárással, tanulással igen szép kis lemezgyűjteményt hozhatunk össze még ma is, olyan művekkel és neves elő-

adókkal, akik fontos szerepet tölthettek be a zeneirodalomban.

Digitális lejátszók (CD, SACD, DVD)

Az 1980-as évek elejétől rohamosan terjedt el az új digitális média, a COMPACT DISC és a köznapi életből teljesen kiszorította az addig uralkodó analóg technikát. Mint már többször előfordult a történelem során – sajnos most is –, kicsit kétértelmű az eredmény és az elérhető hangminőség. Ami kétségtelenül praktikusabb, az a kisebb lemez, a lényegesen több információt (zenét és újabb képet is) tartalmazó felület és a rendszer kezelhetősége. A lejátszók is az új kor követelményeinek felelnek meg: könnyűek, kisméretűek és távezérelhetőek.

A lényeges különbség az analóg gépekhez képest az, hogy kisebb méretű és súlyú mechanikát alkalmaznak, viszont az elektronikai rész sokkal bonyolultabb. Az analóg lemezjátszók szertartásszerű kezelése is már a múlté, itt minden kiszámítottan (Nomen est omen!) történik. A folyamatos fejlesztés eredménye a két újabb rendszer (Super Audio CD, DVD AUDIO), melyek nagyobb felbontást és jobb hangzást ígértek, de különböző okok miatt elterjedésükre még várunk kell. Az eddig elterjedt digitális rendszerekben is kialakultak a súlycsoportok, a CD walkmantól a milliókba kerülő HIGH END

CD-modellekig. Amire igazán figyelniük kell, az a következőkben foglalható össze: az igénytelen, olcsó gépekben sok a műanyag alkatrész, ezért néha meglepően könnyűek és megbízhatatlan a működésük. A feltűnően sok szolgáltatás mennyisége se tévesszen meg senkit, mert ez nincs összefüggésben a hangminőséggel! Az árakat felfelé követve a készülékek súlya, kidolgozottsága, hangminősége javul, de csak egy bizonyos határig! A rendkívül bonyolult technikai megoldások, a magas integráltságú áramkörök megteszik a magukét – így ez a digitális technika még nem tudta felülmúlni a legjobb minőségű analóg lemezjátszókat! Itt kell mérlegelnünk a kényelmi szolgáltatások előnyeit a természetű hangközlés rováására, amit, úgy gondolom, mindenki a saját egyéniségének megfelelően megtesz. Figyelembe kell vennünk azt a piaci helyzetet is, hogy lemezújdonságokat többnyire már csak digitális formátumokban adnak ki! A régi felvételek élvezete mellett sajnos így rákényszerülünk a modern hanghordozók beszerzésére is.

A következő számban az erősítőkre vetünk pár pillantást, remélve, hogy izgalmat tudunk kiváltani ebben a témakörben is.

Takács Jenő

NOHRTON AUDIO

- Használt High End, Hi-Fi berendezések adás-vétele készpénzért és bizományba. Cserelhetőséggel, házi demó lehetőséggel 120 m²-en, két profi lehallgató stúdióban.

- Professzionális lakásakusztika tervezése, kivitelezése Dr. Fejős Csaba, a Budapesti Műszaki Egyetem fizikatanárának tervei alapján. Házimozi lehallgató-helyiségek, házi auditoriumok komplett tervezése, kivitelezése, meglévő szobák akusztikájának javítása.

- Magneplanar, Martin Logan, Mark Levinson, JM-lab, Van Den Hul, Vivavoice termékek viszonteladása.

- MAGNUM dynalab kanadai High End referencia tunerok, a magyar gyártmányú Natural Sounding hangfal-, erősítő-, kábelcsalád, Para Box hangfalcsalád, kizárólagos magyarországi forgalmazása.

- Újra megindítjuk a Magyar Hi-Fi Klubot – minden érdeklődő jelentkezését szeretettel várjuk személyesen, telefonon, levélben vagy SMS-ben.

**Cím: 1061 Budapest,
Andrássy út 2., IV. em. 7.
Tel./Fax: 269-5822; mobil:
06/30/413-3602; e-mail:
nohrton@freemail.hu;
http://nohrton.netfirms.com**

Nyitva tartás: H-Sze-Cs-P: 14-19,
Kedd: 9-12 óra
Délelőttönként és szombaton telefonos bejelentkezés alapján.

Analóg lemezjátszók bekötése

(1. rész)

Azok számára, akik most ismerkednek a fekete lemezek világával, hasznos segítség lehet, ha pár szót ejtünk arról, hogyan is kössék be „új szerzeményüket” már meglévő hangrendszerükbe. Néhány bete egy ismerősöm szert tett egy komolyabb analóg lemezjátszóra. Eljött a várva várt pillanat, összekábelezte a készülékeket, feltette a lemezt, feltekerte a bangerőt, kényelmesen hátradőlt a fotelban, majd... nem történt semmi. Mi lebet a baj? – kérdezte a telefonban. A helyszínre érkezve hamar megállapítottam, fiatalságánál fogva ő már a „digitális” hangbordozók korszakának zenebarátja.

2. Ha meggyőződünk róla, hogy erősítőnk rendelkezik PHONO bemenettel, akkor valószínűleg alkalmas analóg lemezjátszó fogadására. Vigyázat! Az újabb készülékek között jó néhányon a felirat csak a PHONO bemenet lehetőségét jelzi, ám a tényleges korrekciós áramkört plusz pénzért építik csak bele a készülékbe!

4. Az erősítés hangszedő típusához történő kiválasztását követően csatlakoztatni kell a lemezjátszó földelő vezetékét az erősítőn kivezetett földelő (GND, Ground) csavarhoz. Ügyeljünk arra, hogy a földelő vezeték a hangfrekvenciás vezetékekhez szoros közelségben haladjon, így módon csökkenthetjük a nem kívánt zavaró jelek beszűrődését.

4. Az erősítés hangszedő típusához történő kiválasztását követően csatlakoztatni kell a lemezjátszó földelő vezetékét az erősítőn kivezetett földelő (GND, Ground) csavarhoz. Ügyeljünk arra, hogy a földelő vezeték a hangfrekvenciás vezetékekhez szoros közelségben haladjon, így módon csökkenthetjük a nem kívánt zavaró jelek beszűrődését.

1. Az analóg lemezjátszók hangszedője nagyon alacsony kimenő jelszintet produkál. Míg egy CD/DVD játszó vagy egy TUNER kimenetén 1-2 volt körüli jelszint mérhető, addig az analóg lemezjátszó kimenetén tipikusan 0,5-10 millivolt körüli jelszint van, ráadásul különböző hangrög-zítési okok miatt ezt a jelet a frekvencia függvényében utólagosan még korrigálni is kell (RIAA korrekció). Ezért a lemezjátszók számára egy korrekciós áramkörre van szükség, ez a régebbi erősítőkben többnyire be volt építve, az újabbakhoz pedig külső egységként vásárolható meg. Cikkünk első része az előbbi esetet mutatja be, a külső eszköz használatára a második rész tér majd ki.

3. Ha erősítőnkben tényleg ott lapul a szükséges elektronika, az első lépés a lemezjátszó hangszedőnek megfelelő erősítés beállítása. A két hangszedő típus közötti legjelentősebb különbség, hogy amíg az MM (mozgó mágneses) hangszedők kimenő jelszintje 5-10mV, addig az MC (mozgóteker-cses) hangszedők tipikusan csak 0,3-1,5 mV jelet szolgáltatnak. A hangszedő típusa alapján választható ki az erősítés mértéke. Ha nem találunk kapcsolót, azt jelenti: erősítőnk valószínűleg csak MM hangszedő fogadására lett felkészítve.

5. Majd végezetül a jelkábeleket a Phono felirathoz tartozó aljzatokhoz kell csatlakoztatni, gondosan ügyelve arra, hogy a jobb (Right) és a bal (Left) csatorna kábele az oldalnak megfelelő aljzatba kerüljön.

ETALON ...az élő zene tükre...
MusiCante ...a megfizethető minőség...
kreaton ...zene mindenkinek...

Termékeinket keresse az alábbi partnereinknél:

Budapest: Etalon kis- és nagykereskedelmi értékesítés, Kelenföldi Zsolt Tel./Fax: (1) 397 02 62

Eger: Timpani, 3300 Vécsey Sándor u. 13. Tel: (0620) 362 18 80, (0620) 984 01 24

Szombathely: Ritmus Galéria, 9700 Szelestey László u. 40. Tel: (0630) 361 26 13, (0630) 262 63 31

E-mail: etalonak@axelero.hu

Honlap: www.etalonacoustics.com

BALOGH „CSIBE” JENŐ: Salute To Oscar

A Klasszikus és Jazz Kiadó gondozásában most jelent meg a közelmúltban elhunyt jazz-zongorista, Balogh „Csibe” Jenő utolsó felvételeinek gyűjteménye. A lemez „Csibe” sziporkázó zongorajátékát azok a fiatal tehetségek kísérik, akik tőle kapták életre szóló tapasztalataikat a zenéről és a jazzről. Ahogy a Gramofon jazz-kritikusa, Matisz László méltatásában is olvasható: „Nem tanított, de szeretett fiatal muzikusokkal együtt játszani. Akiknek volt szerencséjük ehhez, szinte autentikus élményt szerezhettek az igazi jazz megfoghatatlan, lényegi elemeiből.”

A lemez sajtóbemutatóján a társkiadó Magyarországi Roma Parlament elnöke, Zsigó Jenő úgy fogalmazott: „Csibe” azért volt kivételes zenész, mert remek humorával és empátiával volt képes megszólítani az egyes embert zenéjében. A „magyar bebop zongorista” olyan művész volt, aki

„az emberek auráját rajzolta meg, gyógyította muzikájával” – fogalmazott Zsigó Jenő.

A bemutatót élő koncert követte, amelyen Csibe hajdani ritmusszekciójára (Balogh Attila – dob, Radics József – bőgő) Magyarország vezető zongoristáit kísérte: Szakcsi Lakatos Béla, Oláh Kálmán és Oláh Cumó Árpád külön erre az alkalomra összeállított műsorral emlékezett Csibére a Roma Parlament Saraste Hangversenytermében megrendezett eseményen.

A CD kapható a fontosabb hanglezmezboltokban, illetve egyénileg megrendelhető a Gramofon szerkesztőségében (tel.: 430-2872, e-mail: info@gramofon.hu).

www.gramofon.hu – Klasszikus és Jazz Online

Együttműködő partnerek:

International Buda Stage, Kárpátia Étterem,
Bartók Rádió

Szakmai partnerek:

Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár; Távközlési Zenei Alapítvány; Miskolci Szimfonikus Zenekar; EMI; Sony Music; Universal Music; Warner Music; BMC Records; MusiCDome; Fonó Records; Varga István; Gramy Records; Karsay és Társa Kft.; Jakobi Koncert Kft.; Hollósy Zongoraterem Kft., Etalon Akusztika Kft., Limar Kft., Penna-Poor Kft.

Kiemelt támogatók:

antenna hungária

 malav

Alapította:

Iványi Margó, Bősze Ádám és
Retkes Attila, 1996-ban

Igazgató-főszerkesztő:

Retkes Attila

Felelős szerkesztő:

H. Magyar Kornél

Rovat-szerkesztők:

Albert Mária (zenés színház)

H. Magyar Kornél

(crossover, világzene)

Retkes Attila (klasszikus)

Zipemovszky Kornél (jazz)

Nagy Sándor (GramofonHANG)

Címlapfotó:

Felvégi Andrea

(Nemzeti Filharmonikusok)

A nével el nem látott írásokért a rovat-szerkesztők vállalják a felelősséget.

A szerkesztőség címe:

1037 Budapest,

Szépvölgyi út 99.

Telefon: 430-2872

Fax: 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

A Gramofon honlapja:

<http://www.gramofon.hu>

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Lapterv, tipográfia és nyomdal előkészítés:

ArtStation

Nyomdal kivitelezés:

Mega Kft.

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó

címén, telefonon, faxon, e-mailben
vagy SMS-ben (06/20/934-1397).

Az éves előfizetés ára
3000 forint.

A Gramofon terjesztési pontjainak
országos listája honlapunkon olvasható.